

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν.ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014 - ΕΤΟΣ Ζ' - ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 24

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 5 € - ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 20 € (ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ) - 10 € (ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΟΡΦΗ)

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν.ΗΜΑΘΙΑΣ

Ιδιοκτησία

Εταιρεία Μελετών Ιστορίας
και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας

Ιδρυτής - Σύμβουλος Έκδοσης
π. Αθανάσιος Βουδούρης

Εκδότης

Εμμανουήλ Ξυνάδας
(Πρόεδρος Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

Διευθύντρια

Ολυμπία Μπέτσα
(Πρόεδρος Επιτροπής "Χρονικών")

Αρχισυνταξία - Ηλεκτρονική σελιδοποίηση

Νικόλαος Βουδούρης
(τηλ. 6942.982.745)

Επιτροπή των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Ολυμπία Μπέτσα
Νικόλαος Βουδούρης
Ιωάννα Ζιώγα
Αναστασία Ταναμπάση

Γραφεία

Κοινοτικό Κατάστημα Φυτειάς
Δ. Βέροιας, Τ.Θ. 149 - Τ.Κ. 59100

τηλ: 6946.901.531 - 6942.982.745

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μέρους ή
ακέραιων κειμένων, αν αναφέρεται η πηγή

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν μόνο την
άποψη του συντάκτη τους

• Όσοι επιθυμούν να γίνουν μέλη της «**Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας**» μπορούν να επικοινωνούν στο τηλέφωνο: **6946.901.531**

• Η αποστολή άρθρων, μελετών, επιστολών, σχολίων, προτάσεων, παρατηρήσεων κ.α. για δημοσίευση στα «**ΧΡΟΝΙΚΑ**», γίνεται τόσο στην ταχυδρομική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η., όσο και στην ηλεκτρονική διεύθυνση **xronika_emipi@yahoo.gr** με την ένδειξη: Για τα «**Χρονικά**» (Τα άρθρα δεν θα πρέπει να ξεπερνούν τις 5 σελίδες Α4 με μονό διάστιχο και μέγεθος γραμματοσειράς 12 στ. Δημοσιεύματα ή άρθρα με επιστημονικό υπόβαθρο θα πρέπει να συνοδεύονται από παραπομπές και ενδεικτική βιβλιογραφία).

• Η έκδοση των «**ΧΡΟΝΙΚΩΝ**» στηρίζεται αποκλειστικά σε συνδρομές μελών και φίλων της **Ε.Μ.Ι.Π.Η.**, για τον λόγο αυτό, ζητούμε την οικονομική υποστήριξή σας. Για την προβολή της επιχείρησής σας μέσα από τις σελίδες των «**ΧΡΟΝΙΚΩΝ**», καθώς και για τις χορηγίες σας υπέρ της έκδοσης του εντύπου, καλέστε στο **6946.901.531**

• Ο **τραπεζικός λογαριασμός** της Εταιρείας, όπου ο καθένας μπορεί να καταθέτει τις προσφορές του, είναι: **Eurobank 0026-0077-12-0200673505**

Βεριοώτικα Σημειώματα

**Διατίθεται
αποκλειστικά από την
Ε.Μ.Ι.Π.Η. το βιβλίο του
Παύλου Πυρινού**

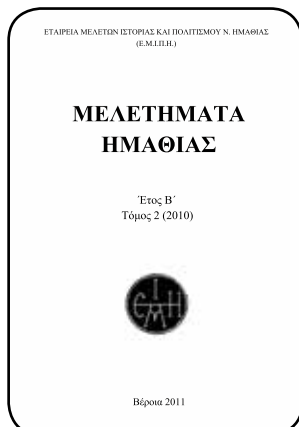
- ✓ Βιβλιοπωλείο "Πυρινός"
- ✓ Βιβλιοπωλείο "Επίκαιρο"
- ✓ Ταχυδρομικά

Τιμή: 10 ευρώ

Οι εκδόσεις της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Σειρές Εκδόσεων

Μελετήματα Ημαθίας (τόμοι 1-4)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΩΝ Μιλάμε για τη Βέροια του 20ου αι. (τόμοι 1 - 2)

Πηγές & Μελέτες Ιστορίας & Πολιτισμού Ημαθίας (τόμοι 1 - 2)

Αναζητώντας την Ιστορία της Ημαθίας (τόμος 1)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
(Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

Έτος Δ'
Τόμος 4 (2012)
ΠΡΑΚΤΙΚΑ
Α' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Βέροια 2013

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
2 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ 2

ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΡΟΙΑ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ 1910 - 1925

Από την Αυτοκρατορία
στο Εθνικό Κράτος

Β' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΒΕΡΟΙΑ 2013

Σημεία διανομής (Βέροια)

Βιβλιοπωλεία

Πυρινός (Βενιζέλου 50)

Επίκαιρο (Βενιζέλου 36)

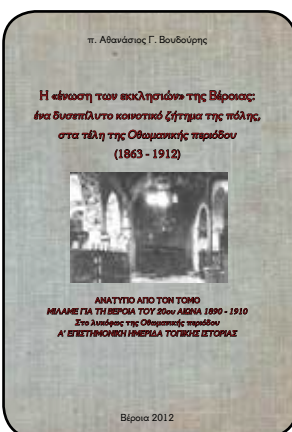
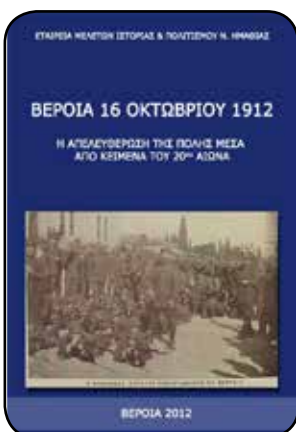
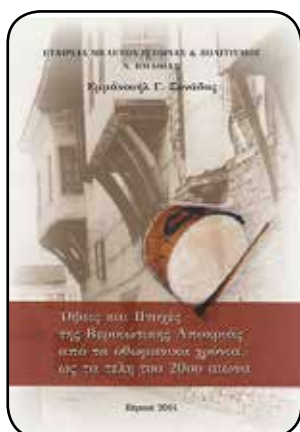
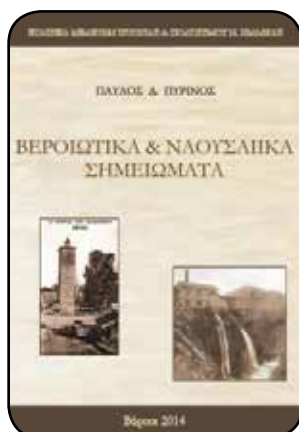
Ηλιοτρόπιο (Τρεμπεσίνας 12)

Σχήμα (Αγγέλων 18)

Ταχυδρομικά
(με αντικαταβολή,
+ έξοδα αποστολής)

Τηλ. παραγγελιών:
6946.901.531

Μεμονωμένες εκδόσεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ Α' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΟΤΙΚΟ ΜΩΣΑΪΚΟ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ ΤΟΥ 20 ^{ου} ΑΙ.» - ΙΣΤΟΡΙΑ, ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ - "ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ. ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ – ΣΥΜΒΙΩΣΗ – ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ	4

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Πάυλος Πυρινός, ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΕΝΙΑΙΟΥ ΠΟΛΥΚΛΑΔΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ, ΕΡΓΟΧΩΡΙ ΒΕΡΟΙΑΣ	8

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

- Μαρία Χειμωνοπούλου, Αρχαιολογικά.....20
- Ολυμπία Μπέτσα, Οι Δρόμοι της πόλης.....29
- π. Αθανάσιος Βουδούρης, Μοναστηριακά Σημειώματα.....32
- Ιωάννης Μοσχόπουλος, Ρουμλουκιώτικα.....38
- Βασίλης Σ. Δημητριάδης, Τα Ναουσαίικα.....40
- Εμμανουήλ Ξυνάδας, Εκ του Τύπου.....43
- Αναστασία Ταναμπάση, Βιβλιοπαρουσιάσεις.....52
- Ιωάννα Ζιώγα, Φορείς Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας.....54

ΝΕΑ - ΔΡΑΣΕΙΣ

- Πεπραγμένα.....56

Τα ΧΡΟΝΙΚΑ θα τα βρείτε...	ΒΕΡΟΙΑ Βιβλιοπωλείο "Επίκαιρο" (Βενιζέλου 36) Βιβλιοπωλείο "Πυρινός" (Βενιζέλου 50) Βιβλιοπωλείο "Ηλιοτρόπιο" (Τρεμπεσίνας 12) Βιβλιοπωλείο "Σχήμα" (Αγγέλων 18) ~~~~~ Τηλεφωνικά στο 6946.901.531
...και στην ηλεκτρονική διεύθυνση emiph.blogspot.com	

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Έδρα Φυτειά
Έτος Ίδρυσης 2008

Αγαπητοί φίλοι,

Κατόπιν συζητήσεων και αποφάσεων του Δ.Σ. της Εταιρείας, θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε ότι η ΕΜΙΠΗ αποφάσισε να προβεί στην πραγματοποίηση μίας σειράς Ημερίδων, με τον γενικό τίτλο «Συνθέτοντας το θρησκευτικό και εθνοτικό μωσαϊκό της Ημαθίας του 20^{ου} αι. - Ιστορία, δομές και κοινωνικές προεκτάσεις», επιλέγοντας ως πρώτη θεματική την ενότητα «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ. Συνύπαρξη – Συμβίωση – Συμπόρευση», στην οποία θα συζητηθούν θέματα και πτυχές που αφορούν στην ιστορία των θρησκευτικών ομάδων που ανέπτυξαν δραστηριότητα και οργανωμένη παρουσία στην ιστορία της Βέροιας, κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα.

Πρόκειται για ένα εγχείρημα που αποσκοπεί, καθαρά, στην έρευνα της ιστορίας διαφόρων κοινωνικών συνιστωσών (εθνοτικών, πολιτισμικών και θρησκευτικών) της Ημαθίας, με όρους και μεθόδους καθαρά ιστορικούς, χωρίς καμία πρόθεση ανάπτυξης διαλόγου σε θεολογικά, θρησκευτικά και παρεμφερή ζητήματα. Μέσα από αυτή την προσπάθεια θεωρούμε ότι δίνεται η δυνατότητα τόσο στο ερευνητικό – επιστημονικό κοινό, όσο και στους ενδιαφερόμενους κατοίκους της περιοχής, να ενημερωθούν για την ιστορία των διαφόρων «ετερογενών ομάδων» που έζησαν (ή και συνεχίζουν να υφίστανται) στη Βέροια και την Ημαθία, φωτίζοντας έτσι τη «σκιά και την ομίχλη» παλαιότερων εποχών, στις οποίες οι εθνοτικές, πολιτισμικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες θεωρούνταν σημείο περιθωριοποίησης και απομονωτισμού.

Με γενικό μήνυμα την, συνθηματικού χαρακτήρα, τοποθέτηση «Ας αποδομήσουμε αυτά που μας πλήγωσαν και ας μιλήσουμε για αυτά που μας ενώνουν», θα θέλαμε να εστιάσουμε την προσοχή και το ερευνητικό ενδιαφέρον της διοργάνωσης σε πτυχές που θα επιχειρούν να εντάξουν την πολυχρωμία των θρησκευτικών τοποθετήσεων και επιλογών στο πλαίσιο της πόλης και της ευρύτερης περιοχής.

Με τη βεβαιότητα ότι η πρώτη αυτή προσπάθεια κατάρριψης των «διαχωριστικών γραμμών» θα τύχει θετικής ανταπόκρισης, από ένα μεγάλο μέρος της τοπικής κοινωνίας, αναμένουμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τη συμμετοχή σας.

Με τιμή,

Το Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

«Συνθέτοντας το θρησκευτικό και εθνολογικό μωσαϊκό της Ημαθίας του 20ου αι.»

Ιστορία, δομές και κοινωνικές προεκτάσεις

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Συνύπαρξη – Συμβίωση – Συμπόρευση

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Βέροιας

οδός Ελευθερίας 4 (συμβολή Μητροπόλεως)

Τετάρτη, 18 Φεβρουαρίου 2015

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

18:30 Έναρξη Ημερίδας

Συντονισμός – Προεδρεία συνεδριών:

Αναστασία Γ. Ταναμπάση – Ιστορικός, Γραμματέας της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

1. Χαιρετισμοί

Ωρα, 18:30 – 18:45

Πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Δρ. Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας

Ποιμένας της Ε.Ε.Ε. Βέροιας Αιδ. Σταύρος Α. Δεληγιάννης

2. Εισηγήσεις

Α' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

18:45 – 19:15 Γιώργος Λιόλιος, «Εντόπιοι «ξένοι»: Ιστορική αναπαράσταση και μνημονικά ίχνη της μουσουλμανικής και της εβραϊκής κοινότητας στην Βέροια του 20ου αι.»

19:15 – 19:45 π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης, «Θρησκευτική ετερότητα και κοινωνικές συγκρούσεις: Όψεις της “αντιαιρετικής δράσης” της μητρόπολης Βεροίας και Ναούσης κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα»

19:45 – 20:00 Συζήτηση – Παρεμβάσεις

Β' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

20:00 – 20:20 Σταύρος Α. Δεληγιάννης, «Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Βέροιας: Μια ιστορική αναδρομή»

20:20 – 20:40 Πέτρος Παπαϊωάννου, «Η εκκλησία των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας στη Βέροια»

20:40 – 21:00 Νίκος Γιαννουλάτος, «Η Ελευθέρα Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής στη Βέροια»

21:00 – 21:15 Συζήτηση – Παρεμβάσεις

3. Λήξη Ημερίδας

21:15 – 21:20 Εξαγωγή συμπερασμάτων από την πρόεδρο των συνεδριάσεων Αναστασία Ταναμπάση και λήξη της Ημερίδας

21:20 – 21:30 Καλλιτεχνικό πρόγραμμα με ύμνους της Ευαγγελικής Εκκλησίας και δεξίωση στον χώρο της Ε.Ε.Ε. Βέροιας

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Γιώργος Λιόλιος

Δικηγόρος – Συγγραφέας

Εντόπιοι «ξένοι»: Ιστορική αναπαράσταση και μνημονικά ίχνη της μουσουλμανικής και της εβραϊκής κοινότητας στην Βέροια του 20ου αι.

Μουσουλμάνοι κι Εβραίοι σε μια μακρά συμπόρευση με Χριστιανούς και άλλες εθνοτικές-πολιτισμικές ομάδες, σε μια διαρκή συνάντηση, αλληλεπίδραση και συγκρουσιακή, δηλαδή δυναμική σχέση, στον μακρύ οθωμανικό χωροχρόνο, αλλά και στην περίοδο της μετάβασης στην επικράτεια του ελληνικού κράτους, μέχρι την αναχώρηση των πρώτων και την καταστροφή των δεύτερων και τις επιβιώσεις της παρουσίας τους μέσα από τους σωζόμενους μνημονικούς τόπους.

π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης

Ιστορικός – Υπ. Δρ. Εκκλ. Ιστορίας

Θρησκευτική ετερότητα και κοινωνικές συγκρούσεις: Όψεις της «αντιαιρετικής δράσης» της μητρόπολης Βεροίας και Ναούσης κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα

Στην επικείμενη ανακοίνωση θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε ορισμένες πτυχές της διαμόρφωσης των σχέσεων μεταξύ της κυρίαρχης ορθόδοξης μητρόπολης Βεροίας και Ναούσης, με τις διάφορες χριστιανικού προσανατολισμού «θρησκευτικές ομάδες – ομολογίες» οι οποίες ανέπτυξαν δραστηριότητα στην πόλη της Βέροιας και την ευρύτερη περιοχή, κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα.

Η ερευνητική μας εστίαση θα επικεντρωθεί, εκτός από τη γενικότερη προσπάθεια ιχνηλάτησης της ιστορίας των ομάδων αυτών, στον τρόπο και τα μέσα τα οποία μεταχειρίστηκε η τοπική ορθόδοξη Εκκλησία προκειμένου να περιορίσει (ή και να εμποδίσει) την ανάπτυξη ετερογενών θρησκευτικών κινήσεων, μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας της, με άξονα τα διαμορφούμενα κοινωνικοπολιτικά δεδομένα των διαφόρων φάσεων της εξέλιξης του ζητήματος αυτού.

Επιπρόσθετα, ως μία επιμέρους παράμετρος της εξέτασης των διεργασιών της εποχής, η οποία θεωρούμε ότι παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, θα επιχειρηθεί να αναδειχθεί η κοινωνική διάσταση του ζητήματος, μέσω της προωθούμενης πρακτικής της «στοχοποίησης» και του «κοινωνικού αποκλεισμού» εναντίον των ομάδων αυτών, η οποία προωθήθηκε από τους κυρίαρχους μηχανισμούς της εποχής, σε ευρεία μάλιστα κλίμακα.

Σταύρος Α. Δεληγιάννης*Ποιμένας – Λειτουργός Ε.Ε.Ε. Βέροιας***Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Βέροιας: Μια ιστορική αναδρομή**

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Βέροιας [Ε.Ε.Ε. Βέροιας], «καρπός» του ξεριζωμένου ποντιακού ελληνισμού, αποτελεί, από το 1927, αναπόσπαστο και δημιουργικό κομμάτι της πόλης της Βέροιας και της Ημαθίας.

Οι οδυνηρές συνθήκες υπό τις οποίες οι ευαγγελικοί Πόντιοι της Βέροιας βρέθηκαν στη δυτική πλευρά του Αιγαίου και οι προκλήσεις που αντιμετώπισαν στα πρώτα χρόνια της ένταξής τους όχι μόνο δεν αποδυνάμωσαν ή δεν έσβησαν τη φλόγα για τη δημιουργία μιας ευαγγελικής κοινότητας στον νέο τόπο εγκατάστασής τους, αλλά τους ενίσχυσαν τόσο ώστε να μπορέσουν να ξεπεράσουν τα πολλά και ποικίλα εμπόδια που υψώνονταν εμπρός τους και να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για μία εποικοδομητική παρουσία μέχρι σήμερα.

Πέτρος Παπαϊωάννου*Ποιμένας της Εκκλησίας των «Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας» Βέροιας***Η εκκλησία των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας στη Βέροια**

Η εκκλησία των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας αποτελεί μια παγκόσμια χριστιανική οικογένεια. Το 1850 εμφανίζονται οι πρώτες ομάδες πιστών και 13 χρόνια αργότερα, το 1863, δημιουργούν ένα ενιαίο σώμα και υιοθετούν την επωνυμία «Αντβεντιστές της Εβδόμης Ημέρας». Σήμερα έδρα της παγκόσμιας εκκλησίας είναι η πόλη Ουάσινγκτον των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, ενώ η παρουσία πιστών της Εβδόμης Ημέρας απαντάται σε 210 χώρες.

Στον ελλαδικό χώρο Αντβεντιστές εμφανίζονται στις αρχές του 20ου αιώνα. Πρώτος Έλληνας Αντβεντιστής θεωρείται ο Γεώργιος Βράκας από την Ήπειρο, ο οποίος μελετώντας την Αγία Γραφή, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ημέρα ανάπαυσης της Γραφής δεν είναι η Κυριακή αλλά το Σάββατο. Έτσι, ήλθε σε επαφή με την Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως και μέσω αλληλογραφίας γνώρισε τη διδασκαλία της.

Το 1922 μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την έλευση των προσφύγων στην Ελλάδα η εκκλησία των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας ενισχύθηκε αριθμητικά.

Στη Βέροια η πρώτη οικογένεια Αντβεντιστών εμφανίζεται το 1918. Το 1922 οι Αντβεντιστές πρόσφυγες της Μικράς Ασίας ενισχύουν την εκκλησία και εγκαθίστανται κυρίως στην Αγία Μαρίνα Βέροιας. Επιπλέον, το 1928 εγκαθίσταται στην Αγία Μαρίνα και η κόρη του πρώτου Αντβεντιστή της Ελλάδας, Ελένη Βράκα, λόγω του γάμου της με έναν Αντβεντιστή της περιοχής.

Σήμερα εκκλησίες Αντβεντιστών λειτουργούν στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Βέροια, Κατερίνη, Νιγρίτα Σερρών, Ζαχάρω Ηλείας. Σε όποια γωνιά του πλανήτη συναντήσει κανείς Αντβεντιστή, θα διαπιστώσει ότι οδηγός για τη ζωή του και αστείρευτη πηγή έμπνευσής του αποτελεί η μελέτη της Αγίας Γραφής.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΕΝΙΑΙΟΥ ΠΟΛΥΚΛΑΔΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ, ΕΡΓΟΧΩΡΙ ΒΕΡΟΙΑΣ

Του Παύλου Δ. Πυρινού, Επιτίμου Προέδρου Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Το 1995 ο γράφων υπηρετούσε ως Λυκειάρχης στο Πολυκλαδικό Λύκειο Βεροίας (σήμερα 5^ο Γενικό Λύκειο).

Επειδή το Λύκειο αυτό ήταν σε μεγάλη απόσταση από τον πλησιέστερο ενοριακό ναό, στον οποίον εκκλησιάζονταν οι μαθητές, ζήτησε από το Δήμο Βεροίας (έγγραφο 140/16-3-1995)¹ την έγκριση ανοικοδόμησης μικρού Ναού, με στόχο να εξυπηρετήσει την εκπαιδευτική διαδικασία του θρησκευτικού μαθήματος και να χρησιμοποιηθεί ως θεολογικό εργαστήριο. Ακόμα, για να δοθεί στους μαθητές-τριες η ευκαιρία έκφρασης της θρησκευτικότητάς των, μεμονωμένα και συνολικά, και επιπλέον όλες οι εορταστικές και σχολικές γιορτές να έχουν σημείο αναφοράς το Ναό αυτό, αφιερωμένο προς τιμήν και μνήμην των Αγίων Ενδόξων Ισαποστόλων και Φωτιστών, των Σλάβων Κυρίλλου και Μεθοδίου.

Ο Δήμος Βεροίας, προς τιμήν του τότε Δημάρχου κ. Ιωάννη Χασιώτη και του τότε Δημοτικού Συμβουλίου, με απόφαση του 318/95 ², η οποία εγκρίθηκε και με την υπ' αριθμ. 9669/95 απόφαση της Νομαρχίας Ημαθίας, που κοινοποιήθηκε στο Πολυκλαδικό Λύκειο Βεροίας με αριθμ. πρωτ. 13248/29-6-1995 έγγραφο, γνωμοδότησε υπέρ της ανέγερσης μικρού Ναού στο Πολυκλαδικό Λύκειο.

Ακόμα, πρέπει να αναφέρουμε ότι, με αποφάσεώς τους, η Σχολική Επιτροπή του Πολυκλαδικού Λυκείου και το τότε Δεκαπενταμελές Μαθητικό Συμβούλιο συμφώνησαν για την ανέγερση του Ναού.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι είχαμε την έγκριση και ευλογία του νέου, τότε, Ιεράρχου μας κ. Παντελεήμονος Καλπακίδη, ο οποίος μας παρότρυνε να επιταχύνουμε τις διαδικασίες και ενήργησε τα δέοντα προς το Δήμο Βεροίας για την έγκριση της ανέγερσης του Ναού.

Για το σκοπό αυτό, έστειλε προς το Δήμο Βεροίας το υπ' αριθμ. με πρωτ. 78/3-3-1995 έγγραφο.³

Χωρίς τη συμβολή του Σεβασμιότατου Μητροπολίτου κ. Παντελεήμονος, σήμερα, η ύπαρξη του Ναού αυτού (Κυρίλλου και Μεθοδίου), που στολίζει το συγκρότημα των σχολείων Εργοχωρίου, δεν θα υπήρχε.

Όταν τελείωσαν όλες οι διαδικασίες για την ανοικοδόμηση του Ναού, έγιναν οι απαραίτητες εργασίες για τη θεμελίωσή του.

Ορίστηκε ημερομηνία τελετής θεμελίωσης η 19^η Ιουνίου 1995, ημέρα Δευτέρα και ώρα 9^η π.μ.

Η τελετή θεμελίωσης πραγματοποιήθηκε από τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας κ. Παντελεήμονα, παρουσία των Αρχών, καθηγητών και μαθητών.⁴

Η ομίλια του Σεβασμιότατου ήταν συγκινητική. Παρότρυνε την προσωρινή επιτροπή

1 Είναι το πρώτο έγγραφο που έστειλε ο Παύλος Πυρινός στο Δήμο Βεροίας, εκθέτοντας τους λόγους για τους οποίους ζητά να ανοικοδομηθεί μικρός Ναός στο σχολικό συγκρότημα Εργοχωρίου Βεροίας.

2 Με την απόφαση 318/95, το Δημοτικό Συμβούλιο Βεροίας γνωμοδότησε υπέρ της ανέγερσης μικρού Ναού στο χώρο του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου Βεροίας. Η απόφαση αυτή εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 9669/95 απόφαση της Ν.Η. Περισσότερα στο Παράρτημα εγγράφων, με αριθμό 2.

3 Βλέπε Παράρτημα εγγράφων με αριθμό 3.

4 Πρόσκληση που στάλθηκε για την τελετή θεμελίωσης του Ιερού Ναού των Αγίων Ενδόξων Ισαποστόλων και Φωτιστών των Σλάβων Κυρίλλου και Μεθοδίου. Παράρτημα εγγράφων με αριθμό 4.

να αρχίσει αμέσως την ανοικοδόμηση. Για το ξεκίνημα των εργασιών πρόσφερε από ιδίους πόρους το ποσό των τριών (3) εκατομμυρίων (δραχμών).

Η χειρονομία αυτή ενθουσίασε και έδωσε κουράγιο στην επιτροπή να αρχίσει αμέσως τις εργασίες ανοικοδόμησης.

Η ανοικοδόμηση του Ναού καταγγέλθηκε στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» Αθηνών⁵, από αυτόκλητους πληροφοριοδότες. Η εν λόγω εφημερίδα, στις 30-6-1995, στα πολιτικά παρασκήνια, καυτηρίασε με τον χειρότερο τρόπο το χτίσιμο εκκλησίας μέσα στον μεγάλο προαύλιο χώρο του σχολείου.

Η απάντηση της επιτροπής ήταν άμεση και κατατοπιστική⁶.

Προκειμένου να αρχίσουν οι εργασίες ανοικοδόμησης και να είναι νόμιμες, η προσωρινή επιτροπή ζήτησε να οριστεί από την Ιερά Μητρόπολη Βεροίας επιτροπή ανέγερσης, όπως και έγινε, τα μέλη της οποίας ήταν:⁷

1. Νικόλαος Βαλάσης, Διευθυντής Τ.Ε.Α.
2. Παύλος Πυρινός, Διευθυντής Ε.Π.Α.
3. Νικόλαος Γραμματικόπουλος, Διευθυντής Τ.Ε.Σ.
4. Βασίλειος Τσαπραζής, Καθηγητής Ε.Π.Α.
5. Ευστράτιος Ανδρεάδης, Καθηγητής Ε.Π.Α. και
6. Γεώργιος Τσίντζας, Καθηγητής Τ.Ε.Α.

Οι ανωτέρω πρόσφεραν πολύτιμες υπηρεσίες, χρόνο και κόπο, για την ανοικοδόμηση του Ναού των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου στο χώρο του σχολικού συγκροτήματος Εργοχωρίου.

Με την επιτροπή αυτή, οι εργασίες της ανοικοδόμησης του Ναού έφτασαν έως τους εσωτερικούς σουβάδες, οπότε, το 1997 συνταξιοδοτήθηκε ο Παύλος Πυρινός και μετατέθηκαν άλλοι της επιτροπής ανέγερσης του Ναού.

Το έργο σταμάτησε για λίγο διάστημα. Ευτυχώς, στη συνέχεια, βρέθηκαν άνθρωποι που δούλεψαν και κατόρθωσαν να τελειώσουν το θεάρεστο έργο της αποπεράτωσης της ανοικοδόμησης του Ναού και να τελειώσουν τα *θυρανοίξια*⁸ που έγιναν από τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Βεροίας, Ναουσης και Καμπανίας κ. Παντελεήμονα στις 14-5-2002, ημέρα Τρίτη και ώρα 12.30 μ.μ.

Ο Λεωνίδας Ανθιμίδης, Διευθυντής του 1^{ου} Τ.Ε.Ε. Βεροίας, προς τιμήν του, ύστερα από πρότασή του στην Ιερά Μητρόπολη, συγκροτήθηκε Ερανική Επιτροπή προς συγκέντρωση χρημάτων για την αποπεράτωση του Ναού.

Η Ερανική Επιτροπή αποτελείτο από τους:⁹

1. Ευθύμιο Χωματά
2. Αστέριο Μάρκου
3. Γεώργιο Τσαβδαρίδη
4. Παρασκευή Γιαννούλη
5. Κυριακή Χωματά
6. Μαρία Μυλωνά
7. Στέργιο Μουρτζίλα και
8. Νίκο Ουσουντζόγλου

Η ανωτέρω επιτροπή δούλεψε μέρα νύχτα για την αποπεράτωση του Ναού. Ιδιαίτερα δούλεψαν οι κύριοι Ευθύμιος Χωματάς, θεολόγος και Αστέριος Μάρκου, πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του 1^{ου} Τ.Ε.Ε. Βεροίας. Σε όλους τους ανωτέρω αξίζουν συγχαρητήρια πολλά.

5 Η καταγγελία στην «Ελευθεροτυπία». Παράρτημα εγγράφων με αριθμό 5.

6 Η απάντηση της Επιτροπής Ανέγερσης ήταν άμεση. Παράρτημα εγγράφων με αριθμό 6.

7 Η Μόνιμη Επιτροπή Ανέγερσης του Ναού Κυρίλλου και Μεθοδίου ορίστηκε με το υπ' αριθμ. πρωτ. 118/19-4-1996 Αρχιερατικό Γράμμα. Παράρτημα εγγράφων με αριθμό 7.

8 Πρόσκληση και πρόγραμμα των *Θυρανοίξια*ν βλέπε στο Παράρτημα εγγράφων με αριθμό 8.

9 Το έγγραφο που έστειλε ο κ. Ανθιμίδης Λεωνίδας με αριθμ. πρωτ. 365/2-4-2001 προκειμένου να εγκρίνει η Ιερά Μητρόπολη Βεροίας τη σύσταση Ερανικής Επιτροπής. Παράρτημα εγγράφων με αριθμό 9.

ΠΟΙΟΙ ΒΟΗΘΗΣΑΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ Ή ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

1. Θεμέλια – μπετά έως τον τρούλο και εσωτερικά επιχρίσματα με δωρεά του Σεβασμιοτάτου Μητροπολίτου Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας κ. Παντελεήμονα Καλπακίδη. Εργασία εσωτερικών επιχρισμάτων του Ναού από τον κ. Ελευθεριάδη Κωνσταντίνο (ο Σεβασμιότατος δώρισε 3.000.000 δραχμές).
2. Εξωτερικά σουβατίσματα. Τα υλικά πρόσφερε ο κ. Στέλιος Σερεμέτας. Τα μεροκάματα δόθηκαν από χρήματα λαχειοφόρου αγοράς, που έγινε μέσα στο σχολείο του 1^{ου} Τ.Ε.Ε. Βεροίας με επίβλεψη του κ. Ευθυμίου Χωματά και του προέδρου Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων κ. Μάρκου Αστερίου.
3. Το βάψιμο του Ναού ήταν προσφορά της Νομαρχίας Ημαθίας.
4. Το δάπεδο του Ναού (μάρμαρα). Η δουλειά ήταν προσφορά του Δήμου Βεροίας. Τα υλικά ήταν προσφορά της Εταιρείας Μαρμάρων Τσικερδάνου Αργυρίου – Πράπα Στ.
5. Ο τρούλος. Τα υλικά, η εργασία έγιναν με χρήματα της λαχειοφόρου αγοράς και του Τρύφωνος Σταύρου.
6. Τα ηλεκτρολογικά. Τα τεχνικά δωρεά του Τσορακλίδη Παύλου.
7. Εργασίες στην Αγία Τράπεζα δωρεά του κ. Γεωργίου Τσαπραϊλίδη και τα μάρμαρα από τον κουμπάρο του.
8. Η κατασκευή κτιστού χώρου κερών προσφορά του κ. Θεοχάρη Χωματά.
9. Τα μάρμαρα της κυρίας εισόδου του Ναού προσφορά του συζύγου της κ. Νικολέτας.
10. Έπιπλα Ιερού δωρεά του κ. Μιχάλη Παπαδόπουλου.
11. Η διαμόρφωση του εξωτερικού χώρου πραγματοποιήθηκε με δουλειά των μαθητών του τμήματος Δομικών Έργων, με την επίβλεψη του καθηγητή κ. Δημήτρη.
12. Ο κήπος έξω από το Ναό έγινε με εργασία των μαθητών του τμήματος Γεωπονίας, με την επίβλεψη του καθηγητή κ. Αλεξ. Γκατζίκη.
13. Το καμπαναριό πρόσφερε ο Ιερός Ναός του Αγίου Φανουρίου Βεροίας.

ΔΩΡΗΤΕΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ (σε δραχμές ή ευρώ)

1. Ιερά Μητρόπολη Βεροίας	1.500,00 ευρώ
2. Νομαρχία Ημαθίας	280.000 δραχμές
3. Διεύθυνση Β/θμιας Εκπ/σης	193.000 δραχμές
4. Σύλλογος Γονέων & Κηδεμόνων 1 ^{ου} Τ.Ε.Ε	200.000 δραχμές
5. Σύλλογος Γονέων & Κηδεμόνων 2 ^{ου} Τ.Ε.Ε	200.000 δραχμές
6. Σύλλογος Γονέων & Κηδεμόνων 1 ^{ου} , 2 ^{ου} , Τ.Ε.Ε και 5 ^{ου} Λυκείου	615,00 ευρώ
7. Σύλλογος Καθηγητών 1 ^{ου} Τ.Ε.Ε.	60.000 δραχμές

8. 3 ^ο Γυμνάσιο Βεροίας	90,00 ευρώ
9. Εσπερινό Τ.Ε.Ε.	212,00 ευρώ
10. Αναστασίου	117,00 ευρώ
11. Ανθιμίδης Λεωνίδα	161,00 ευρώ
12. Αφροδίτη	10.000 δραχμές
13. Βατατζής Κώστας	150,00 ευρώ
14. Βούλα	58,00 ευρώ
15. Γεωργιάδης Δημήτριος	102,00 ευρώ
16. Δήμητρα – Σοφία	50.000 δραχμές
17. Ευαγγελόπουλος Νικόλαος	100.000 δραχμές
18. Εμπορικός Σύλλογος	50.000 δραχμές
19. Καζαντζίδου Δώρα	20.000 δραχμές
20. Κυμκίρογλου Σταύρος	150,00 ευρώ
21. Λαζοπούλου Μαρία	176,00 ευρώ
22. Μουρτζίλας Στέργιος	50.000 δραχμές
23. Μπούρας Ζαχαρίας	150,00 ευρώ
24. Παναγιωτίδου Παρθένα	1.000 δραχμές
25. Πόλα	4.000 δραχμές
26. Πυρινός Παύλος	100.000 δραχμές
27. Σούμπουρος Νίκος	160,00 ευρώ
28. Τσουλτσίδης Γεώργιος & μαθητές	58,00 ευρώ
29. Χατζηγιάννης	50.000 δραχμές
30. Χωματάς Ευθύμιος	100.000 δραχμές
31. Χωματάς Ιωάννης	10.000 δραχμές
32. Χωματά Κυριακή	30.000 δραχμές

Με τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν αγοράστηκαν εικόνες, λειτουργικά βιβλία κ.α.

Μπορεί ορισμένοι που πρόσφεραν (εργασία ή χρήματα) να ξεχάστηκαν. Να γνωρίζουν όμως ότι ο Θεός δεν τους ξεχνά.

Σε όλους αυτούς που αναφέραμε, οφείλεται η ανοικοδόμηση του Ιερού Ναού Κυρίλλου και Μεθοδίου στο συγκρότημα των σχολείων του Εργοχωρίου. Σήμερα, ο Ναός αυτός αποτελεί το στόλισμα του συγκροτήματος, εξυπηρετεί τις λατρευτικές ανάγκες των σχολείων και χρησιμοποιείται ως θεολογικό εργαστήριο.

Δ/ΝΣΗ Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΕΝΙΑΙΟ ΠΟΛΥΚΛΑΔΙΚΟ
ΛΥΚΕΙΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

Βέροια 16/3/95 Αριθ. Πρωτ. 140

ΠΡΟΣ
Αξιότιμο Δήμαρχο Βεροίας
Ενταύθα

Αξιότιμε κύριε Δήμαρχε,

Η Δ/ση και οι καθηγητές του ΕΠΛ Βεροίας, σας εύχονται ολόψυχα επιτυχία στο επίπονο αλλά και τόσο χρήσιμο για την πόλη μας έργο, με την ευκαιρία της ανάληψης των καθηκόντων σας.

Παράλληλα με την ευκαιρία αυτής της επικοινωνίας και γνωρίζοντας από την προηγούμενη δραστηριότητά σας στον Δήμο, ότι πάντα υπήρξατε ένθερμος υποστηρικτής κάθε προσπάθειας που αποσκοπούσε στην ανύψωση του πνευματικού και ηθικού επιπέδου των δημοτών της πόλης, έχουμε την τιμή να σας παρουσιάσουμε την σκέψη μας, που αποτελεί και θέληση των υπολοίπων φορέων της εκπ/κής μας κοινότητας, για την κατασκευή μικρού ναού στο χώρο του ΕΠΛ Βεροίας.

Όπως σας είναι γνωστό ένας από τους κυριώτερους στόχους της παιδείας μας, με βάση την κείμενη νομοθεσία και το Σύνταγμα, είναι η εμπέδωση και προώθηση της Ελληνοχριστιανικής μας Παράδοσης και του Ελληνορθόδοξου ήθους, στόχος ιδιαίτερα σημαντικός στις σημερινές συνθήκες.

Η έγκριση από την πλευρά σας της κατασκευής αυτού του μικρού ναού θα συμβάλλει αποφασιστικά, στην επίτευξη του ανωτέρου στόχου αλλά και θα εξυπηρετήσει σημαντικά την εκπαιδευτική διαδικασία του σχολείου μας, ως εξής:

1. Θα δοθεί η δυνατότητα ώστε ο ανωτέρω ναός (40 περίπου τετραγωνικών μέτρων) να χρησιμοποιηθεί ως θεολογικό εργαστήριο και ιδιαίτερα εξειδικευμένων λατρευτικών μαθημάτων που καλύπτουν 150 περίπου διδακτικές ώρες κάθε έτος, χωρίς να υπολογίζεται η χρήση του και από τους μαθητές του με το οποίο θα υπάρχει συνεργασία.
2. Θα δοθεί η ευκαιρία έκφρασης της θρησκευτικότητας των μαθητών μενωνωμένα αλλά και συνολικά. Ο καθιερωμένος εκκλησιασμός που εμποδίζεται εξ αιτίας της μεγάλης αποστάσεως του σχολείου μας από τον πλησιέστερο ενοριακό ναό, όπως και οι άλλες εορταστικές εκδηλώσεις και σχολικές εορτές θα έχουν το δικό τους στίγμα στο εκκλησάκι του ΕΠΛ που σκεπτόμαστε να το αφιερώσουμε στους αγίους ιεραποστόλους των Σλάβων Κύριλλο και Μεθόδιο ή στους Τρεις Ιεράρχες που τόσο συνέβαλλαν στη δημιουργική προσέγγιση Χριστιανισμού - Ελληνισμού.
3. Για την ενημέρωσή σας σας αναφέρουμε ότι έχουμε ήδη εξασφαλίσει την συγκατάθεση - ευλογία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη κ.κ. Παντελεήμονος καθώς και την πρώτη από πλευράς του οικονομική επιχορήγηση που ανέρχεται στο ποσό των 3.000.000 δραχμών. Παράλληλα έχει εκφραστεί η διάθεση πολλών ιδιωτών για την οικονομική στήριξη της προσπάθειάς μας.

Επειδή πιστεύουμε ότι η ανέγερση του μικρού αυτού ναού δεν προσκρούει σε τυπικούς ή ουσιαστικούς αρνητικούς λόγους και ότι μόνο θετικά έχει να προσφέρει, είμαστε βέβαιοι για την έγκριση της κατασκευής του.

Ο Δ/ντης του ΕΠΛ

Παύλος Πυρινός

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Δ/ΝΣΗ Α/ΘΜΙΑΣ & Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Δ/ΝΣΗ Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
1ο ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

Ταχ. Δ/ση : Σταδίου 145, Εργοχώρι Βέροιας Βέροια, 2 - 4 - 2001
Ταχ.Κώδ : 591 00 Αρ. Πρωτ : 365
Πληροφορίες : Ευθύμιος Χωματάς ΠΡΟΣ : Ιερά Μητρόπολη Βεροίας Ναούσης Καμπανίας
Τηλέφωνο : 0331 - 29511

ΘΕΜΑ : Σύσταση ερανικής επιτροπής

Σεβασμιώτατε,

Παρακαλούμε όπως εγκρίνετε τη σύσταση ερανικής επιτροπής, αποτελούμενης από τους κυρίους-ες :

- ✓ Χωματά Ευθύμιο
- ✓ Μάρκου Αστέριο
- ✓ Τσαβδαρίδη Γεώργιο
- ✓ Γιαννούλη Παρασκευή
- ✓ Χωματά Κυριακή
- ✓ Μυλωνά Μαρία
- ✓ Μουρτζίλα Στέργιο
- ✓ Ουσουλτζόγλου Νικόλαο

προκειμένου να μαζευτούν χρήματα για την αποπεράτωση του Ιερού Ναού Κυρίλλου και Μεθοδίου που βρίσκεται στον προαύλιο χώρο του 5^{ου} Ενιαίου Λυκείου και 1^{ου} ΤΕΕ Βέροιας.

Ο

Δ/ντής του 1^{ου} ΤΕΕ

Ανθιμίδης Λεωνίδας

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ & ΜΕΘΟΔΙΟΥ
ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΕΡΓΟΧΩΡΙΟΥ

ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

ΕΙΚΟΝΕΣ

1 ^ο και 2 ^ο Τ.Ε.Ε.	εσταυρωμένος	100.000 δρχ. / 293 ευρώ
1 ^ο και 2 ^ο Τ.Ε.Ε.	σταυρός	30.000 δρχ. / 88 ευρώ
	εικόνα Απ. Παύλου	50.000 δρχ. / 146 ευρώ
Εμπορικός Σύλλογος	εικόνα Αγ. Αντωνίου	50.000 δρχ. / 146 ευρώ
	εικόνα Αγ. Σωσιπάτρου	50.000 δρχ. / 146 ευρώ
	εικόνα Αγ. Ιερουσαλήμ	50.000 δρχ. / 146 ευρώ
	εικόνα Άκρας Ταπείνωσης	50.000 δρχ. / 146 ευρώ
Χατζηγιάννης	εικόνα Τριών Ιεραρχών	50.000 δρχ. / 146 ευρώ
Λαζοπούλου Μ.	εικόνα τέμπλου (βημόθυρο)	30.000 δρχ. / 88 ευρώ
Λαζοπούλου Μ.	εικόνα τέμπλου (βημόθυρο)	30.000 δρχ. / 88 ευρώ

ΕΙΔΗ ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΥ

	φωτιστικό (πολυέλαιος)	45.000 δρχ. / 132 ευρώ
	φωτιστικό (πολυέλαιος)	45.000 δρχ. / 132 ευρώ
	φωτιστικό (πολυέλαιος)	45.000 δρχ. / 132 ευρώ
	φωτιστικό (πολυέλαιος)	45.000 δρχ. / 132 ευρώ
	εξαπτέρυγα - σταυρός	90.000 δρχ. / 264 ευρώ
Γεωργιάδης Δημ.	εισοδικό μανουάλι	20.000 δρχ. / 58 ευρώ

ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ

	σετ Αγ. Ποτηρίου-Δισκαρίου	95.000 δρχ. / 278 ευρώ
1 ^ο και 2 ^ο Τ.Ε.Ε.	ευαγγέλιο	80.000 δρχ. / 234 ευρώ
5 ^ο Ενιαίο Λύκειο	ζέο	45.000 δρχ. / 132 ευρώ
Μάρκου Α.	κηροπήγιο	10.000 δρχ. / 29 ευρώ
Μάρκου Α.	κηροπήγιο	10.000 δρχ. / 29 ευρώ
	καντήλι επιτραπέζιο	10.000 δρχ. / 29 ευρώ
	καντήλι επιτραπέζιο	10.000 δρχ. / 29 ευρώ
Βούλα	καντήλι κρεμαστό	20.000 δρχ. / 58 ευρώ
Γεώργιος	καντήλι κρεμαστό	20.000 δρχ. / 58 ευρώ
Αναστασίου	θυμιατό	40.000 δρχ. / 117 ευρώ

ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ

	κάλυμμα Αγ. Τράπεζας	55.000 δρχ. / 161 ευρώ
Ανθιμίδης	κάλυμμα Προσκομιδής	35.000 δρχ. / 102 ευρώ
	κάλυμμα Διακονικού	35.000 δρχ. / 102 ευρώ
3 ^ο Γυμνάσιο	ποτηροκαλύμματα	25.000 δρχ. / 73 ευρώ

Από τα θερινοίδια του ναού των αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου στο σχολικό συγκρότημα Εργοχειρίου, 14-3-2002

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΝΟΜΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ
ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ : Οικονομικό
ΓΡΑΦΕΙΟ : Β/6

Ταχ.Δ/ση : Μητροπόλεως 38
Πληροφορίες: Χαρ. Παλαμούτη
Τηλέφωνο : 23977/21

Βαθμός Ασφαλείας

Βέροια 29-6-1995

Αριθ.Πρωτ. 13248

ΠΡΟΣ: Τη Δ/ση Β/θμιας Εκπ/σης
Ενιαίο Πολυκλαδικό
Λύκειο Βέροιας
Εργοχειρίου
Σελ. 0

ΘΕΜΑ:

ΚΟΙΝ:

ΣΧΕΤ : Η από 16-3-95 αίτησή σας.

Απαντώντας στην ανωτέρω σχετική, σας γνωρίζουμε ότι με την υπ'αρ. 318/95 απόφασή του, η οποία εγκρίθηκε με την υπ'αρ. 9669/95 απ. Ν.Η - το Δημοτικό Συμβούλιο γνωμοδοτεί υπέρ της ανέγερσης μικρού ναού στο χώρο του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου Βέροιας.

Εσφ. Διαν.
Γραφείο Β/6

Μ.Ε.Δ
Η Πρ/νη Δ/κού Τμήματος
ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΚΟΥΤΟΒΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ, ΝΑΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ

Αριθμ. Πρωτ. 78
Πληροφορία: Αρχιμ. Γεώργιος Χρυσοστόμου

Εν Βεροία τη 3η Μαρτίου 1995

Πρὸς
Τὸν Ἀξιότιμον κ. Ἰωάννην Χασιώτην
Δήμαρχον Βεροίας
Ἐνταῦθα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ
Αρ. Πρωτ. 139
Ημερ. 16/3/95

Κοινοποιήσις: Ἐνιαίον Πολυκλαδικὸν Λύκειον Βεροίας, Ἐργοχώρα, 591 00 Βέροια.

Ἀξιότιμε κ. Δήμαρχε,

Σὰς κοινοποιούμε ἔγγραφον τοῦ Ἀξιότιμου κ. Παύλου Πυρινό, Διευθυντοῦ τοῦ Ἐνιαίου Πολυκλαδικοῦ Λυκείου Βεροίας, περὶ ἀνεγέρσεως Ἱεροῦ Ναοῦ εἰς τὸν χώρον τοῦ σχολείου.

Ἡ ὑπαρξὶς Ἱεροῦ Ναοῦ εἰς τὸ σχολικὸν συγκρότημα τυγχάνει ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν γειτνιαζόντων ἐκπαιδευτηρίων ἀλλὰ καὶ δίκαιον αἶτημα τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν μαθητικῶν συμβουλίων. Ὡς ἐκ τούτου, ἐπικροτοῦμεν τὴν ὡς ἄνω πρωτοβουλίαν καὶ παρέχουμεν ὁλόθυμον τὴν ἀρχιερατικὴν ἡμῶν ἐδολογίαν, πρὸς ὑλοποίησίν της.

Ὅθεν, παρακαλοῦμεν θερμῶς, ὅπως προβῇτε εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας τῆς ἀρμοδιότητός σας.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Βεροίας καὶ Ναούσης Παντελεήμων

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Με ιδιαίτερη χαρὰ σὰς προσκαλούμε στη
Θεμελίωση

του Ἱεροῦ Ναοῦ

του Ἐνιαίου Πολυκλαδικοῦ Λυκείου Βεροίας
που θα ἀνεγερθεῖ στον χώρο του σχολείου
πρὸς τιμὴ καὶ μνήμη

των Ἀγίων Ενδόξων Ἰσαποστόλων καὶ Φωτιστῶν των Σλάβων
Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου

Ἡ τελετὴ θεμελιώσεως θα γίνῃ
ἀπὸ τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη μας κ. Παντελεήμονα
τῇ Δευτέρᾳ 19 Ἰουνίου 1995, ὥρα 9.00 π.μ.

Βέροια 1 Ἰουνίου 1995

Ὁ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Παύλος Πυρινός

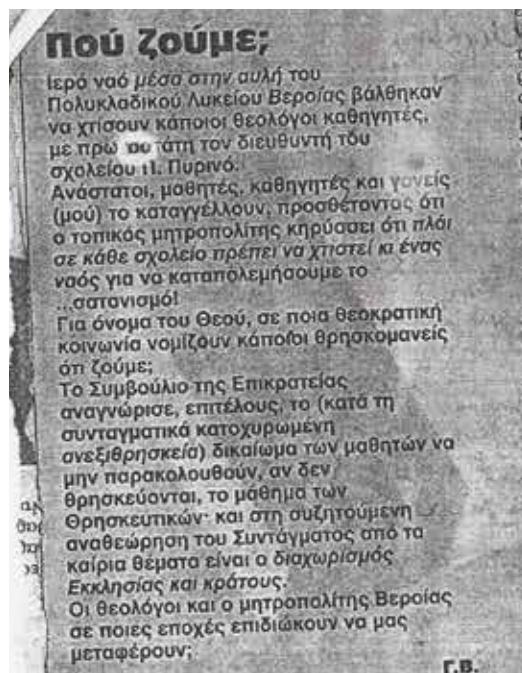
Που ζούμε;

Ιερό ναό μέσα στην αυλή του Πολυκλαδικού Λυκείου Βεροίας βάλθηκαν να χτίσουν κάποιοι θεολόγοι καθηγητές, με πρωτόστατη τον διευθυντή του σχολείου Π. Πυρινό. Ανάστατοι, μαθητές, καθηγητές και γονείς (μου) το καταγγέλλουν, προσθέτοντας ότι ο τοπικός μητροπολίτης κηρύσσει ότι πλάι σε κάθε σχολείο πρέπει να χτιστεί κι ένας ναός για να καταπολεμήσουμε το ...σατανισμό!

Για όνομα του Θεού, σε ποια θεοκρατική κοινωνία νομίζουν κάποιοι θρησκομανείς ότι ζούμε;

Το Συμβούλιο της Επικρατείας αναγνώρισε, επιτέλους, το (κατά τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξίθρησκεια) δικαίωμα των μαθητών να μην παρακολουθούν, αν δεν θρησκεύονται, το μάθημα των Θρησκευτικών και στη συζητούμενη αναθεώρηση του Συντάγματος από τα καιρία θέματα είναι ο *διαχωρισμός Εκκλησίας και κράτους*.

Οι θεολόγοι και ο μητροπολίτης Βεροίας σε ποιες εποχές επιδιώκουν να μας μεταφέρουν;

Απάντηση στο δημοσιεύμα

Κύριε Διευθυντά,

Στα πολιτικά παρασκήνια της έγκριτης εφημερίδας σας με έκπληξη διάβασα σχόλιο που αφορά την ανέγερση μικρού ναού στον χώρο του Ε.Π.Λ. Βεροίας. (30-6-95)

Σαν αναγνώστης της Ελευθεροτυπίας από το 1978 έχω υποχρέωση να διαφυλάξω το κύρος της, τονίζοντας για την αποκατάσταση της αλήθειας τα εξής:

1. Την ανέγερση του μικρού ναού (40 τ.μ.) αποφάσισε το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Βεροίας, ύστερα από πρόταση του Δ/ντή του Ε.Π.Λ., σαν αρμόδιο όργανο στα θέματα σχολικών κτιρίων - χώρων.
2. Την πρόταση συνυπογράφουν: ο πρόεδρος του 15/μελούς Μαθητικού Συμβουλίου και ο Πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του Ε.Π.Λ.
3. Το Δ.Σ. της ΕΔΜΕ Ν. Ημαθίας με απόφασή του στις 26-6-95 επικροτεί αυτή την πρωτοβουλία, θεωρώντας τη ιδιαίτερα σημαντική στην εποχή μας.
4. Ο μικρός ναός δεν είναι ενοριακός και αποτελεί τμήμα του συνολικού σχολικού συγκροτήματος (ΕΠΛ - ΤΕΛ - ΤΕΣ) του οποίου τις Λατρευτικές και Παιδαγωγικές ανάγκες πρόκειται να εξυπηρετήσει.
5. Η σχετική με την παρακολούθηση του Θρησκευτικού μαθήματος απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας επισημαίνει μία πραγματικότητα που από χρόνια εφαρμόζεται στην εκπ/ση.

Τέλος πιστεύω πως ο Γ.Β. εξαπατήθηκε από τους αυτόκλητους πληροφοριοδότες, οι οποίοι εξαιτίας του φανατισμού και της μισαλλοδοξίας τους έχασαν κάθε ίχνος αξιοπρέπειας και ψυχραιμίας.

Είμαστε άλλωστε ανοικτοί στο διάλογο και μπορούν να τον έχουν, αν επιθυμούν και «δια ζώσης» χωρίς να επιβαρύνουν τον πολύτιμο χώρο του Αθηναϊκού Τύπου.

Με τιμή

Πυρινός Δ. Παύλος

4

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ, ΝΑΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ

Αριθμ. Πρωτ. 118
Πληροφορία: Αρχιμ. Γεώργιος Χρυσοστόμου

Έν Βεροία τη 19η Απριλίου 1996

Πρὸς τοὺς κ.κ.

1. Νικόλαον Βαλάσαν, Διευθυντὴν Τ.Ε.Λ.
2. Παῦλον Πυρινόν, Διευθυντὴν Ε.Π.Λ.
3. Νικόλαον Γραμματικόπουλον, Διευθυντὴν Τ.Ε.Σ.
4. Βασίλειον Τσαπράζην, Καθηγητὴν Ε.Π.Λ.
5. Εὐστράτιον Ἀνδρεάδην, Καθηγητὴν Ε.Π.Λ.
6. Γεώργιον Τσίντζαν, Καθηγητὴν Τ.Ε.Λ.

Ένταῦθα

Διὰ τοῦ παρόντος Ἀρχιερατικοῦ ἡμῶν Γράμματος διορίζομεν Ὑμᾶς ὡς μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου τοῦ Σχολικοῦ Συγκροτήματος Ἐργοχωρίου.

Ὅθεν, καλῆσθε, ὅπως, ἀναλαβόντες τὰ καθήκοντα Ὑμῶν, ἐπιτελῆτε αὐτὰ ἐν ζήλῳ καὶ φόβῳ Θεοῦ, συνεργαζόμενοι δὲ πάντοτε ἁρμονικῶς μετὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Μετὰ τῶν ἐν Κυρίῳ εὐχῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Γεώργιος Κ. Ναούσης Παντελεήμων

† Ὁ Βεροίας καὶ Ναούσης Παντελεήμων

ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΓΟΝΕΩΝ & ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ
5ου ΕΝ. ΛΥΚΕΙΟΥ - 1ου & 2ου ΤΕΕ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΤΑΧ. Δ/ΝΣΗ: ΣΤΑΔΙΟΥ 145 - 59100 ΒΕΡΟΙΑ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: κ. ΑΣΤΕΡΙΟ ΜΑΡΚΟΥ
ΤΗΛ: 0331074144 - 0944260769 FAX: 0331071297

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

ΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΓΟΝΕΩΝ & ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΤΟΥ 5ου ΕΝΙΣΤΗΜΕΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ,
ΤΩΝ 1ου & 2ου ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ,
ΣΑΣ ΠΡΟΣΚΑΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΘΥΡΑΝΟΙΞΙΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ
ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ & ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΕΡΓΟΧΩΡΙΟΥ ΠΟΥ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΝΑΟΥΣΗΣ & ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ
Κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ 14 ΜΑΪΟΥ 2002 ΚΑΙ ΩΡΑ 12:30

Με τιμή
ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ

των θυρανοξιών του
ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ & ΜΕΘΟΔΙΟΥ
Σχολικού Συγκροτήματος Εργοχωρίου

12:15 Αφιξη Επισήμων
12:25 Πέρασ Προσέλευσης Επισήμων
12:30 Έναρξη τελετής θυρανοξιών και ανάγνωση
ειδικής ευχής για μαθητές εν όψει των εξετάσεων,
από το Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη μας κ. Παντελεήμονα
13:15 Ομιλία
13:30 Δεξίωση

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Μαρία Χειμωνοπούλου, αρχαιολόγος – Δρ. αρχαιολογίας

Το ημερολόγιο της επίσκεψης του Γεωργίου Λαμπάκη στη Βέροια το 1901: μέρος πρώτο

Ο Γεώργιος Λαμπάκης, κεντρική μορφή στο θέμα της εισαγωγής και πρόσληψης του Βυζαντίου στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αι. συνέβαλε καθοριστικά στην ενσωμάτωση του βυζαντινού παρελθόντος, στη διάσωση σημαντικών βυζαντινών μνημείων και την ανάδειξη του γνωστικού αντικείμενου της βυζαντινής αρχαιολογίας στην Ελλάδα, εμπνεόμενος από την αδιάσπαστη και διαρκή συνέχεια της Χριστιανικής Τέχνης.

Ως γραμματέας της βασίλισσας Ολγας από το 1885 ταξίδευε συχνά εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας αλλά και σε οθωμανοκρατούμενες περιοχές, και κράτησε μία σειρά ημερολογίων όπου σημείωνε πληροφορίες για τα «χριστιανικά» μνημεία και τις σύγχρονες του χριστιανικές κοινότητες.

Σε προηγούμενο τεύχος των Χρονικών είχαμε δημοσιεύσει τις φωτογραφικές λήψεις του Λαμπάκη από την επίσκεψή του στη Βέροια τον δεκαπενταύγουστο του 1901 παρουσιάζοντας ένα τμήμα πρωτογενούς αρχειακού υλικού για τα βυζαντινά μνημεία της πόλης.

Φέτος το Νοέμβριο, τα μέλη της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, του επιστημονικού σωματείου που ο Λαμπάκης είχε ιδρύσει 130 χρόνια πριν με στόχο την προστασία, ανάδειξη και μελέτη των μεσαιωνικών μνημείων, επισκέφθηκαν τα βυζαντινά μνημεία της Βέροιας και μας παραχώρησαν φωτοτυπημένο το τμήμα του ημερολογίου του που αφορά στην επίσκεψη της Βέροιας του 1901, για την οποία ως γνωστή δημοσιευμένη καταγραφή είχαμε μέχρι τώρα το σχετικό απόσπασμα των περιηγήσεων στον τέταρτο τόμο του δελτίου της ΧΑΕ. Εκφράζοντας τις αμέριστες ευχαριστίες μας προς το διοικητικό συμβούλιο της Εταιρείας για αυτήν την παραχώρηση και με σεβασμό στο αρχείο της οικογένειας Λαμπάκη και τη μεταγραφή των σημειώσεων από την Σ. Γιαννιώτη, θ' αρχίσουμε να φυλλομετρούμε αυτό το ημερολόγιο, ολοκληρώνοντας έναν κύκλο που είχε αρχίσει δύο χρόνια πριν και αφορούσε μόνο στις φωτογραφικές λήψεις του ιδρυτή της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας.

Στο Δελτίον, την επιστημονική περιοδική έκδοση της ΧΑΕ, του έτους 1904¹ δημοσιεύονται τα πεπραγμένα του 1901. Αρχικά δίδεται μία συγκεντρωτική κατάσταση των νέων αποκτημάτων του μουσείου, όπου φαίνεται ότι η Ορθόδοξη Κοινότητα της Βέροιας παραχώρησε σε αυτό 77² αντικείμενα εκκλησιαστικής χρήσης, ευχαριστιακού κυρίως χαρακτήρα και στη συνέχεια στην καταγραφή των περιηγήσεων, ο Λαμπάκης παραθέτει μια σύντομη περιγραφή της επίσκεψης.

Όπως αναφέρει ο ίδιος: «Τῇ 15 Αὐγούστου ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ τοὺς ὡραίους ὕμνους τῆς Θεομήτορος μετὰ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν συνοδίτου ὑποψάλλοντες, καὶ ἀφίχθημεν εἰς Βέροϊαν, ἔκτην ταύτην ἐν Μακεδονίᾳ πόλιν, ἣν ἀπό

1 Γ. Λαμπάκης, «Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του έτους 1901, Δελτίον Δον περιέχον τας εργασίας της Εταιρείας, Εν Αθήναις 1904, σ. 73-84, ειδ. 79.

2 Γ. Λαμπάκης, «Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του έτους 1901, Δελτίον Δον περιέχον τας εργασίας της Εταιρείας, Εν Αθήναις 1904, σ. 73.

Θεσσαλονίκης ὁ Παῦλος νύκτωρ διωκόμενος κατέλαβεν.

Δὲν περιγράφεται ἡ ἱερά συγκίνησης, ὅφ' ἧς κατελήφθημεν τοὺς ἐν Βερροῖα Ἕλληνας δούλους ἀδελφούς ἡμῶν Χριστιανούς ἐπισκεφθέντες.

Ἐν ταύτῃ οὐδεμίαν σχεδὸν ἀφήκαμεν Ἐκκλησίαν ἢ Παρεκκλήσιον, ὧν ὁ ἀριθμὸς περὶ τὰ 50 ἀναβαίνει ἐν οἷς δὲν ἐσπουδάσαμεν ἢ δὲν περιεγράψαμεν τὰ ἐν αὐτοῖς, τὰς εἰκόνας, τὴν τέχνην, τὰς ἐπιγραφάς, τὰ σκευῆ³ κλ.κλ. Ὅτι πρὸ παντός τὴν ἡμετέραν προσοχὴν ἐκίνησεν ἦτο ὁ ἀνατολικὸς τοῖχος, ἐν ᾧ ἡ κόγχη τοῦ ἡρειπωμένου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔξοχον ἀληθῶς μνημεῖον ἀρχιτεκτονικῆς κεραμοπλαστικῆς τέχνης, ὅπερ οἱ ἐκεῖ μετὰ τινὰς ἡμέρας προϋτίθεντο νὰ κατεδαφίζωσι πρὸς ἀνέγερσιν σχολείου, καὶ τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν ὅτι, ἐσώσαμεν ἀπὸ τῆς ἀνεπανορθώτου αὐτοῦ καταστροφῆς.»

Οἱ σημειώσεις ξεκινοῦν με τὴν ἡμερομηνία τῆς ἐπίσκεψης καὶ τὸ πρῶτο μνημεῖο πού καταγράφεται καὶ δὲν ὑπάρχει σήμερα, εἶναι ἡ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Ἄννας τῆς ἐνορίας τῆς Μητροπόλεως, ἀποψη τῆς ὁποίας ἀπὸ τὰ ἀνατολικά σώζεται σὲ φωτογραφικὴ λήψη τοῦ 1908 κατὰ τὴν ἐκκίνηση τῆς ἱερῆς πομπῆς τῶν Θεοφανείων⁴:

«Ἐν Βερροῖα 15 Αὐγούστου / 1901 / Ἁγία Ἄννα εἰς τὴν περιοχὴν / τῆς Μητροπόλεως / Ι·C·XC ἀπλῶς / καὶ ταύτῃ / + δεῖση (διαγραμμένο) / + Δαπάνη οἰκτροῦ / Ἰωαννικίου Βερροῖας / τοῦ Ἀλεξανδρέως. / εἰκὼν ἀυστηρῶς Βζ ρύθμου / (ἀλλαγὴ σελίδας) καλλιστῆς τέχνης ἔργον / 1580-1650» (εἰκ. 1-2).

Εἶναι προφανές ἀπὸ τὴν λιγύλογη σημείωση καὶ τὴν μεταγραφὴ τῆς ἐπιγραφῆς, ὅτι ὁ Λαμπάκης ἀντικρίζει μίαν δεσποτικὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἡ ὁποία σώζει τὸ ὄνομα τοῦ ἀφιερωτῆ τῆς, μητροπολίτου Βερροῖας Ἰωαννικίου τοῦ Ἀλεξανδρέως καὶ πιθανόν τὴ χρονολογία αὐτῆς τῆς ἀφιέρωσης. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ σήμερα διατηρεῖται στὴ Συλλογὴ Μονῆς Δοβρά Βέροιας τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Βερροῖας, Ναούσης καὶ Καμπανίας καὶ χρονολογεῖται σύμφωνα με τὴν σωζόμενη ἐπιγραφὴ τῆς στα χρόνια τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἰωαννικίου τοῦ Ἀλεξανδρέως στὴ Βέροια ἀπὸ τὸ 1638 ἕως τὸ 1645. Χάρη στὴ δημοσίευσή τῆς ἀπὸ τὴν Χ. Μαυροπούλου – Τσιούμη γνωρίζουμε ὅτι ἡ εἰκόνα εἶχε δωριθεῖ στὸ στρατηγεῖο τῆς Βέροιας σὲ ἀγνωστὴ ἐποχὴ, καὶ βρισκόταν στὸ τέμπλο τοῦ μὴ σωζόμενου σήμερα ναοῦ τῆς Ἁγίας Ἄννας τῆς Μητροπόλεως⁵, ἀποψη πού επιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Λαμπάκη.

Στὴν ἐπόμενη ἀναφορὰ τοῦ σημειώνει: «ἔργον ις' - ιζ' αἰῶνος / ἡ Θεοτόκος ἔργον σύνθητες μεταγενεστέρων χρόνων» (εἰκ. 2).

Τὸ πιο πιθανό εἶναι ὅτι βρισκόμαστε ἀκόμη στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Ἄννας καὶ ὅτι ὁ Λαμπάκης κάνει ἴσως ἀναφορὰ στὴν δεσποτικὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας χρονολογώντας τὴν γενικά μετὰ τὸ 16^ο καὶ 17^ο αἰ.. Καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτῆς τῆς σημείωσης εἴμαστε ἀρκετὰ τυχεροί, καθὼς στὴ συλλογὴ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως περιλαμβάνεται μίαν δεσποτικὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας Γλυκοφιλούσας με τεχνοτροπικὰ χαρακτηριστικὰ συγγενή με αὐτὰ τῆς προηγούμενης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ ἐνθρονου, ἡ ὁποία εἶχε ἐπίσης δωρηθεῖ στὸ στρατηγεῖο τῆς πόλης⁶ καθιστώντας ἀρκετὰ πιθανή τὴν προέλευσιν τῆς ἀπὸ τὸν κατεδαφισμένο ναὸ τῆς Ἁγίας Ἄννας, ὑπόθεσιν πού ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ τοῦ ἡμερολογίου.

Στὴν ἐπόμενη ἀναφορὰ ὁ Λαμπάκης φαίνεται ὅτι ἐπισκέπτεται τὸν παρακείμενον μητροπολιτικὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, καθὼς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναφορὰ γιὰ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἀκολουθοῦν τὰ σχόλια γιὰ τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Βέροιας:

3 Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Λαμπάκης δηλώνει σὲ ὑποσημείωσή του τὴν πρόθεσιν νὰ δημοσιεύσῃ ἐκτενῶς τὶς μελέτες καὶ ἐρευνες περὶ τὴν Βέρροϊαν

4 Βέροια 1900-1975, Ἀπὸ τὴν Ὀθωμανοκρατίαν ὡς τὴ Μεταπολίτευσιν, Φωτογραφίες καὶ ἀναμνήσεις, ἐπιμ. Ε.Γ. Ξυνάδας, Βέροια 2014, σ. 62.

5 Μαυροπούλου – Τσιούμη Χ., Βυζαντινὲς Εἰκόνες ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς Ἑλλάδας, Βυζαντινὲς καὶ μεταβυζαντινὲς εἰκόνες τῆς Βέροιας, Θεσσαλονίκη-Βέροια 2003, σ. 112-113. Παπαζώτος Θ., «Τὸ ἔργο ἐνὸς ἀνώνυμου ζωγράφου στὴ Βέροια», Μακεδονικά 19 (1979), σ. 168-194.

6 Μαυροπούλου – Τσιούμη Χ., Βυζαντινὲς Εἰκόνες ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς Ἑλλάδας, Βυζαντινὲς καὶ μεταβυζαντινὲς εἰκόνες τῆς Βέροιας, Θεσσαλονίκη-Βέροια 2003, σ. 114-115. Παπαζώτος Θ., «Τὸ ἔργο ἐνὸς ἀνώνυμου ζωγράφου στὴ Βέροια», Μακεδονικά 19 (1979), σ. 168-194.

« Οί Άγιοι Απόστολοι Μητρό-/ πολίς τῆς Βερροίας / εἰς τὸν ἔξω νάρθηκα ἔχομεν / 5 κίονες δι' ὧν οἱ 4 κορινθιακοῦ / ῥυθμοῦ διὰ πετρίνων (αλλαγὴ σελίδας) / ακάνθων. / ----- / Ἐσωτερικῶς κάτω ἐπὶ τῇ / βάσει ἕως τὴν βορρινὴν πλευράν / δύο σχέδια ἐντός τετράπλευρων πλαισίων: τμήμα σταυροῦ ἐλληνικοῦ τύπου με δισχιδεῖς ἀπολήξεις καὶ τμήμα του μονογράμματος του Χριστοῦ με τὴ μορφή ἐξάκτινου κοσμήματος / ἦτοι τὸ μονόγραμμα / ж / (αλλαγὴ σελίδας) Εἰς τὴν ... κυρίαν εἰσὸδ / δύο ταοὶ ἐκατέρωθεν / σχέδιο Α' / σχέδιο Β' διβάμβολο / δύο – βο (διαγραμμένο) / ὅπερ προπορεύεται τοῦ / Ἀρχιερέως. / (αλλαγὴ σελίδας) ΙΧ ΧΙ Ο ΘΕ(.)C ΝΟΛ / ἴσως ὁ Θεός Εμμανουήλ. / ΜΡ ΘΥ Η ΚΥΡΙΑ / ΤΩΝ ΧΡΩΝ.. τῶν / χριστιανῶν ἴσως τῶν / Ἀγγέλων / - / Εἰκὼν Πέτρου καὶ Παύλου / κρατοῦντες τὴν πόλιν / (αλλαγὴ σελίδας) ἔργον τοῦ 1715 ἐφ' οὗ / ἀνα(γι) γνῶσκομεν / χεῖρ Κωνσταντίνου Ιερομο- / νάχου. / Χριστὲ Κρατάναξ Θεέ μου / πλαστοουργέ μου ἀμπελ' / ἀληθῆς κλημάτων ζωηρύτων / ΡΥΟΥ (ῥυε) κυβέρνα / Σῶζε φύλαττε σκέπε / τοὺς ἐνθάδε μένοντας / εὐσεβοτρόπως καὶ / (αλλαγὴ σελίδας) σῶ λαῶ / Cω Λαῶ ΠΑΡΕCΧΕ λύσιν / τῶν πταισμάτων διὰ / πρεσβοιῶν τῶν σῶν θεο- / κηρύκων/λεόντιος δέ(ε) / ται Βερροίας θύτης/ Ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ / Αψιε' / Ὁ Ἀρχ. θρόνος εἶναι 0,75 / ὑψηλότερος τοῦ ἐδάφους... / κ' ἢ βάσις. / (αλλαγὴ σελίδας) ὡσαύτως εἶναι τοῦ ἱεροῦ / εἶδον τὸν λαμπρότατον / Ἀρχ. θρόνον ὧν τούτος εἶναι πολυθρόνα ὅμοι- / ἄζουσα μὲ τὴν τῆς / Γραφῆς, ἀλλὰ / πολὺ μεγαλυτέραν / ἔχει δύο ἄμβωνας τὸν / ἀριστερον διὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν / (αλλαγὴ σελίδας) τοῦ μικροῦ διὰ τοῦ / Αποστόλου / Ὑπεράνω τῆς κυρίας θύρας / κ' τῆς μικρᾶς τοῦ νοτίου / ἄμβ. ζωγραφία / (αλλαγὴ σελίδας) ἐπὶ τῆς αὐλῆς τοῦ ἔμπ. νάρθηκας / ἐπὶ μάρμαρον / χεῖρ χεῖρ εὐλ / CM Η Λ / +Πρὸ τοῦδε ναοῦ τῶν σεπτῶν Αποστόλων / ὁ τάφος οὗτος Σαμουήλ νέκυν φέρει / φαιδρῶς προεδρεύσαντα ναοῦ μεν πάλαι / λαμπρῶς ἀπαστράψαντα λαμπροῦ τοῦ / θρόνου / ΚΑΙΤ' Ε' / κάπ'; / Κάπ αὐτοῦ ἰθύναντα κλῆρον Κυρίου / οὐπερ παρελήψατο τὴν κληρουχίαν / Νῦν δ' αὖ μικρὸς χοῦς, φεῦ καλύπτεται / λίθω / ὃν αἶρει ὥοις τὴν ταφὴν ἐκμηνῶν / Τὸν δ' ἔνεκε Πατρίς μεν νῆσος Ρόδου / Ανήγαγεν δὲ ἡ Πόλις Κωνσταντίνου / ἔλλαχεν ἀρχιθύΤΙΕΝ (ἀρχιθύτην) / Ἐπτά δ' ἅμα ἔτεσσι σὺν ὅλοις δέκα / Μόνου μόνως τε προὔστη. τοῦδε τοῦ θρόνου / ἐς πέντε δ' ἅμα πεντάκις τ' ἔτη δε(κα) / Ἦνυσε βίον τόν δε, ἀνελθὼν ἄνω / ὅροις δὲ μακροῖς τύμβος αὐτὸν καθ(' ἔξει) / ὥς συνεγείρη ἐσχάτη κρίση πάλιν / Βήματι φ[ρ]ικτῶ ἀδεκάστῳ δεσπότη / Παρ' οὗ ἀμοιβαί τῶν κακῶς εἰργασμένων / ὥς τοῖς ὀρθῶς πράξασιν ἀληκτον κλέος) / Ἄλις δέ σοι Δέσποτα τῶν ἐμῶν λόγων / Μικρῶν τε τούτων καὶ κακῶς ἡρμοσμ(ένων) / Δέξαι δ' ἱλαρῶς τῷ συνήθει σου πράῳ / Τῷ πρὸς με φίλτρῳ τῷ πόθῳ σου πάλαι / Ἐσχατον εἰς σέ τῶν ἐμῶν προσφεγμάτων / πρῶτιστον ἄλλως τῶν ἐμῶν πενθημ(άτων) / Ἐκ καρδίας δὲ σῇ στερήσει ΠΑΙΕΙ' (σης) / Ἀντὶ μύρων δάκρυα καὶ πόθον / (αλλαγὴ σελίδας) Χοὰς κενῶ σοι τὰς ἐμοῖς πολυστόνους / Στοργῆς δε τῆς σῆς οὐδὲ λήθην ἂν λάβω / Ἄμα νεκρὸς ζῶν σὺν ἐμοὶ συναπάγη / Τάφῳ λογικῶ νεκρῷ ἄλλως ἀτάφῳ / καὶ καρδίας ῥήματι συνάπτῃ πόθῳ / Ὡς ὀμμάτων ῥεύματι τὴν κλῆσιν ἄγω / Σὺ δ' αὖ Πάτερ μ[ου] ὑπερθε μὴδὲ νῦν / λίπης / Ἀδελφιδοῦς ἄθλιον εὐχαῖς συνέχων (<ἄλλο) / Χιλίῳ ἐπτακοσίῳ θ' ἑξήκοντα / τριτέτῳ / θάπτειτ' Ἰουνίῳ Ἀρχιερεὺς Σαμουήλ / αψεγ. Ἰουνίῳ ιε' » (εἰκ. 2-12).

Για τον μητροπολιτικό ναό των αγίων Αποστόλων ο Λαμπάκης αφιερώνει 11 σελίδες, παραδίδει στοιχεία για την ύπαρξη κιόνων και πιθανόν και κιονοκράνων στον εξωνάρθηκα - ἴσως επομένως στην περιοχὴ του σημερινοῦ προστώου -, ἀναφέρει τις δεσποτικές εἰκόνες του Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, περιγράφει τὴν εἰκόνα τῶν πρωτοκορουφαίων Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ 1715, ἀφιέρωμα τοῦ μητροπολίτη Λεόντιου σύμφωνα με τὴν ἐπιγραφή τῆς καὶ συνεχίζει με τὴν παρουσίαση τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, δίνοντας στοιχεία γιὰ τὴ λειτουργία καὶ τὴν διακόσμηση του⁷. Εξερχόμενος πιθανόν ἀπὸ το ἐσωτερικό, ὁ Λαμπάκης καταγράφει τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή τοῦ μητροπολίτη Σαμουήλ, ἡ ὁποία σήμερὰ φυλάσσεται στὴ

7 Σαββοπούλου – Κατσίκη Ξ., «Ο ναός των Πρωτοκορουφαίων αποστόλων Πέτρου και Παύλου», Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικοῦ Συνεδρίου Ο Απὸστολος Παῦλος καὶ ἡ Μακεδονία, Βέροια 26-28 Ἰουνίου 1996, Βέροια 1996, σ. 179 – 217, εἰδ. 186-188, εἰκ. 17, 19, 20-24.

συλλογή των δίδυμων οθωμανικών λουτρών της Βέροιας, αποτελούμενη στη σωζόμενη της κατάσταση από τρία τεμάχια χωρίς να διατηρεί την άνω αριστερή γωνία της⁸.

Στις επόμενες 5 σελίδες καταγράφει τους ναούς της Βέροιας και σύμφωνα με την σημείωση 17 Αυγ. φαίνεται ότι τις δύο πρώτες ημέρες της παραμονής του επισκέφτηκε 28 εκκλησίες, κινούμενος στο νότιο – νοτιοανατολικό τμήμα της Βέροιας. Δεν επισκέφθηκε τον ναό του Αγίου Νικολάου της Μακαριώτισσας, ορίζει τη θέση της Παναγίας Παλαιοφορίτισσας στην περιοχή του παλαιού φόρου και δίνει μία ετυμολογική εξήγηση για την επωνυμία του ναού του Αγίου Νικολάου Ξυλοτραφτή ή Ξυλοτραβηχτή όπως τον ονομάζει:

«Αί ἐκκλησίαι τῆς Βερροίας / κατὰ τῷ ὅλῳ 52 / Ἀγία Ἄννα / Ἅγιοι Ἀπόστολοι Μητρόπολη / Παντοκράτωρ / Ἀντιφωνητής / Φανερωμένη / Βαλτισινή / Βλάσιος / Παναγουνδούλα / Κυριώτισσα / Ἅγιος Ἀνδρέας / Γοργοῦπήκοος / Ἅγιοι Ἀνάργυροι / (αλλαγή σελίδας) ἅγ. Δημήτριος / ἅγ. Θεόδωροι / Παναγία Παλαιοφορίτισσα / (κατὰ τὸ μέρος τοῦ παλαιοῦ / φόρου) / Εὐαγγελίστρια / Ἀγ. Νικόλαος δὲν τὸν εἶδα / ἅγ. Νικ κεραμοπλαστική / Ἀγ. Γεώργιος / Ἀγ. Στέφανος / Ἀγ. Παρσκευή / Ἀγ. Κύρικος ἀρχ. / Χριστός / Ἀγία Φωτίδα (ἀντί Φωτεινή) / (αλλαγή σελίδας) Ἀγ. Νικόλαος Γούρνας / Ἀγ. Νικόλαος Ξυλοτραβηχτής / ὅταν τὸν ἔκτιζαν δὲν / ἐφτάναν τὰ ξύλα κ τὰ / ἐστοίβαζαν / Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων / Χρυσοπολίτισσα / Ἀγία Ἄννα / 17 Αυγ. Προφήτης Ἡλίας / ἅγ. Νικόλαος / ἅγ. Πατάπιος / (αλλαγή σελίδας) Μεταμόρφωσις / Ἅγιοι Ἀνάργυροι / Ἀγ. Βασίλειος / Κυριώτισσα / Περίβλεπτος / ἁγία Ἄννα / ἁγία Βαρβάρα / ἅγιος Βασίλειος / Ἀγ. Αντώνιος / Μέγας Θεολόγος (Ἰω. ὁ Εὐαγγελ.) / Ἅγιος Νικόλαος / ἅγιος Γεώργιος / -Παναγία Χ(αβιάρ;) / (αλλαγή σελίδας) Προκόπιος / Ἐξω Παναγία / ἅγ. Νικόλαος / Σπυρίδων (χριστόγραμμα) / Γεώργιος / Ἀνδρέας / Παρασκευή / Δεξιά / ἅγ. Νικόλαος / τῷ ὅλῳ 54»⁹ (εικ. 13-17).

Η επίσκεψη και η φωτογράφιση στο Βήμα του Αποστόλου Παύλου¹⁰ δίνουν αφορμή για έναν μικρό σχολιασμό αναφορικά με την ελληνική ονομασία της περιοχής, που ανήκε τότε στον οθωμανικό τομέα της πόλης, αλλά και για την καταγραφή του συνολικού αριθμού των εκκλησιών της Βέροιας, που έφθαναν τις 72, από τις οποίες όμως αναφέρει ότι οι 54 βρισκόταν σε λειτουργία, αριθμός που επιβεβαιώνεται από την κατάσταση των εκκλησιών που έχει επισκεφθεί και παραδώσει στο τέλος της προηγούμενης του σημείωσης¹¹:

«Εἰς τὴν τοποθεσίαν Κυπα- / ρίσσια ὅπου ἦτο ναὸς / τῆς ἁγ. Παρασκευῆς / ἐκεῖ λέγεται ὅτι ἐκήρυ- / ξεν ὁ Παῦλος / Ἐν ὅλῳ ὑπῆρχον 72 βυζ. / ἀλλὰ καὶ ἀπὸ / πυρκαϊᾶ / ἐμείναν νῦν μόνον αἱ 54» (εικ. 18).

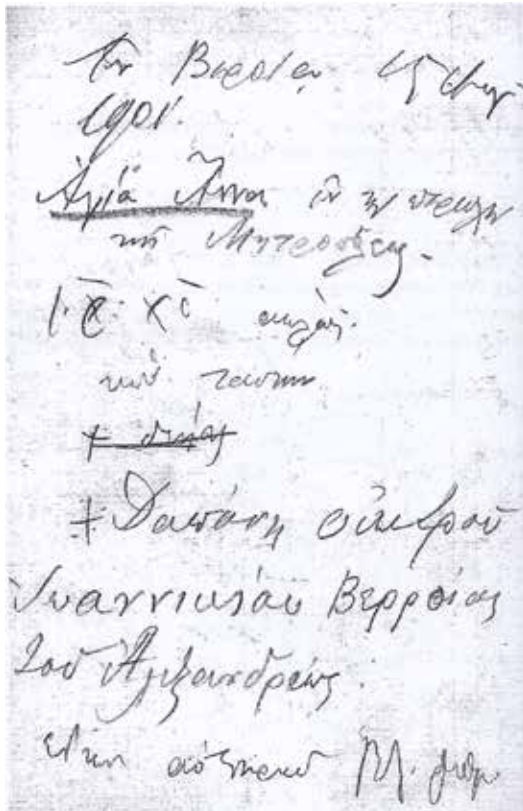
Στην επόμενη δημοσίευση των Χρονικών θα ακολουθήσει η συνέχεια της παρουσίας του ημερολογίου του Λαμπάκη.

8 Παπαζώτος Θ., *Η Βέροια και οι ναοί της (11^{ος} – 18^{ος} αι.)*, Ιστορική και αρχαιολογική σπουδή των μνημείων της πόλης, Αθήνα 1994, σ. 64, 80, 84, 114, 132, 138, 147, 148, 150, 154, 156, 160, 161, 162, 164, 208-209, 215, 216, 219, 220, 231, 232, 238, 291, ειδικά για την επιγραφή οι σελίδες 156-157. Σταμούλης Σ., «Συμβολή εις τον κατάλογον των επισκόπων Βεροίας και Ναούσης», *Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου Ακαδημίας Αθηνών* 12 (1962), σ. 46-56. Σαββοπούλου – Κατσίκη Ξ., «Ο ναός των Πρωτοκορυφαίων αποστόλων Πέτρου και Παύλου», *Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Ο Απόστολος Παύλος και η Μακεδονία, Βέροια 26-28 Ιουνίου 1996*, Βέροια 1996, σ. 179 – 217. Χιονίδης Γ., *Ιστορία της Βέροιας*, β', Θεσσαλονίκη 1970, σ. 195.

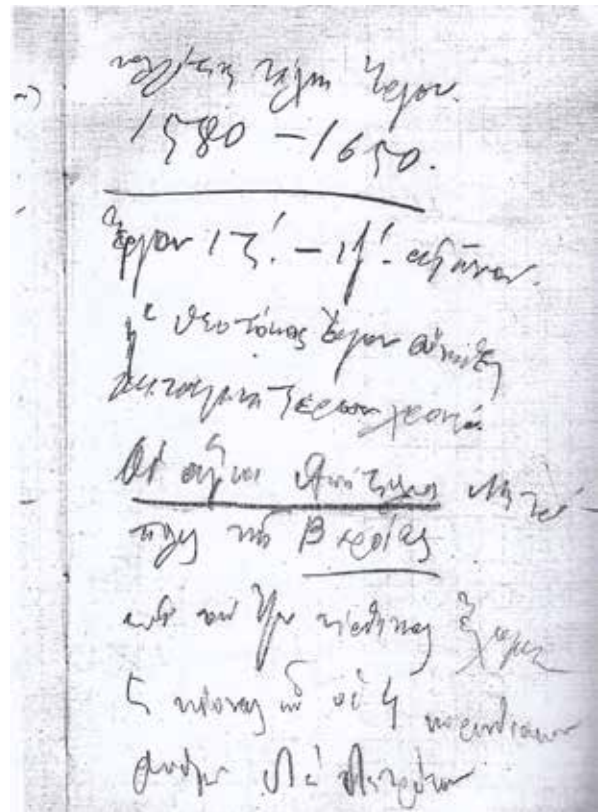
9 Παπαζώτος Θ., *Η Βέροια και οι ναοί της (11^{ος} -18^{ος} αι.)*, Ιστορική και αρχαιολογική σπουδή των μνημείων της πόλης, Αθήνα 1994.

10 Στ. Μαμαλούκος, *Το λεγόμενον «Βήμα του Αποστόλου Παύλου»*, *Ηπειρος –Θεσσαλία –Μακεδονία. Μέσα από το φακό του Αριστοτέλη Ζάχου, 1915-1931*, Αθήνα 2007, σ. 268-270, εικ. 119-120. Β. Καλαπαλινίδου –Πυροβέτση, Φ. Καραγιάννη, «Ο Μενδρεσές της Βέροιας: Αρχαιολογικές έρευνες και αναστηλωτικές εργασίες», *Μνημείο και Περιβάλλον* 11 (2010), σ. 6, εικ. 12.

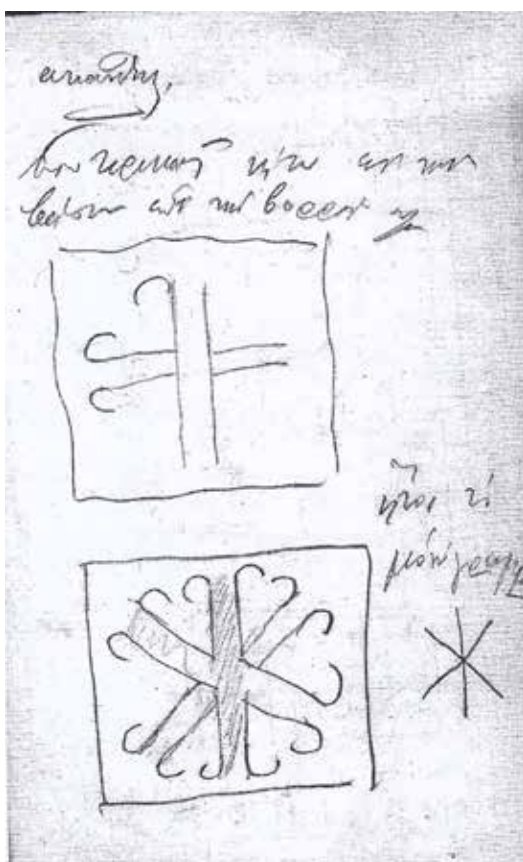
11 Προεξαγγελτικά στην αρχή της ίδιας σημείωσης αναφέρει ότι οι εκκλησίες στο σύνολό τους είναι 52.

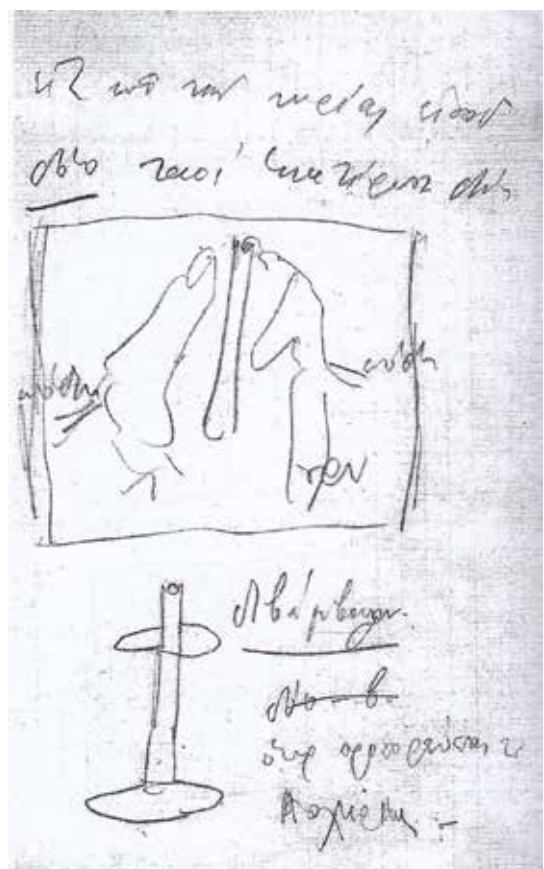
εικ. 1

εικ. 2

εικ. 3

εικ. 4

ΙΧ ΧΙ ΟΘΕ | ΕΝΟΛ
 ΠΟΥ Ο ΘΕΟΣ ΕΥΡΕΝΟΥΣ
 ΜΡ. ΘΥ Η ΚΥΡΙΑ
 Π. Ν. Χ. Ρ. Α. Ν. Ε. Μ.
 ΧΕΙΡΙΑΝ ΠΟΥ ΜΕ
 ΑΝΤΙΣΤΗ
 —
 ΕΙ ΜΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ
 ΝΕΥΡΟΥΣ ΜΕ ΤΟΥ

ΕΙΚ. 5

ΕΙΔΕΝ ΜΕ 1715 ΕΥ ΜΕ
 ΜΑΡΤΙΝΟΥΣ
 ΧΕΙΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΕΡΟ-
 ΝΙΣΤΗ. —
 ΧΕΙΡΕ ΚΡΑΤΑΡΑΞ ΔΕΙ ΜΕ
 ΔΑΤΟΥΡΕ' ΑΠΟ ~~ΑΠΟ~~
 ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΥΠΕΡΕΤΑ ~~ΑΝΘΡΩΠΟΥ~~
 ΡΥΟΥ (ΘΥ) ΚΟΒΕΤΑ |
 ΝΤΕ ΕΥΓΑΤΤΕ ΟΥΕΩΣ
 ΤΟΥΣ ΙΣΘΑΘΕ ΜΕΝΟΥΣ
 ΕΩΣΤΟΙΟΥΣ ΤΟΥ

ΕΙΚ. 6

ΟΥ, ΛΑΩ
 ΣΩΛΩΠΗΡΕΣ ΧΕΙΡ
 Ε ΑΝΤΙΣΤΗΝ ΔΕΙ
 ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΤΩ ΑΝ ΘΕΟ
 ΜΕΝΟΥΣ | ΧΕΙΡΙΑΣ ΔΕ
 ΤΩ ΒΑΡΕΤΑΣ ΔΕΤΟΥ
 ΟΥΣ ΑΝΘ ΧΕΙΡΤΟΥ
 ΑΨΙΕ!
 Ο ΑΝΘ ΔΕΤΟΥ ΕΝ ΟΥ
 ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΤΩ ΑΝΘ
 ΟΥΣ ΔΕΤΟΥ

ΕΙΚ. 7

ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΤΩ ΑΝΘ
 ΕΝΘ ΤΩ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
 ΔΕΤΟΥ ΔΕΤΟΥ ΤΩ ΑΝΘ
 ΕΝΘ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΤΩ ΑΝΘ
 ΕΝΘ ΜΕ ΤΩ ΑΝΘ
 ΤΩ ΑΝΘ, ΕΝΘ ΤΩ
 ΜΕ ΤΩ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
 ΔΕΤΟΥ
 ΕΝΘ ΤΩ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΤΩ
 ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΤΩ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΕΙΚ. 8

Μ^ς Αρξάνης τῆς Βρεσλῆς
ἡσὶς ἡ 52.
Μ^ς Αἰνῆς
Μ^ς Αἰσῆς Μυρεῖον.
Παννῶν
Αντιγυρῆς
Ευμυρῆς
Βαγτιοῦ
Β. ἰ. ὡς.
Παναρῶν
Κυεῶντις
αἱ. ἀνδρῆς
Περὶ ἡμῶν
αἱ. Ἀνδρῆς

εἰκ. 13

αἱ. Αρξάνης
αἱ. ὁδῶν
Παναρῶν Παναρῶντις
(ἡσὶς ἡ 52 τῆς ὁδοῦ)
Εὐμυρῆς
Μ^ς Αἰσῆς
Μ^ς Τωῆς
Μ^ς Βαγτιοῦ
αἱ. Παναρῶν
αἱ. Κυεῶντις
Χειρῶν
Μ^ς Εὐτῆς (αἱ. Εὐτῆς)

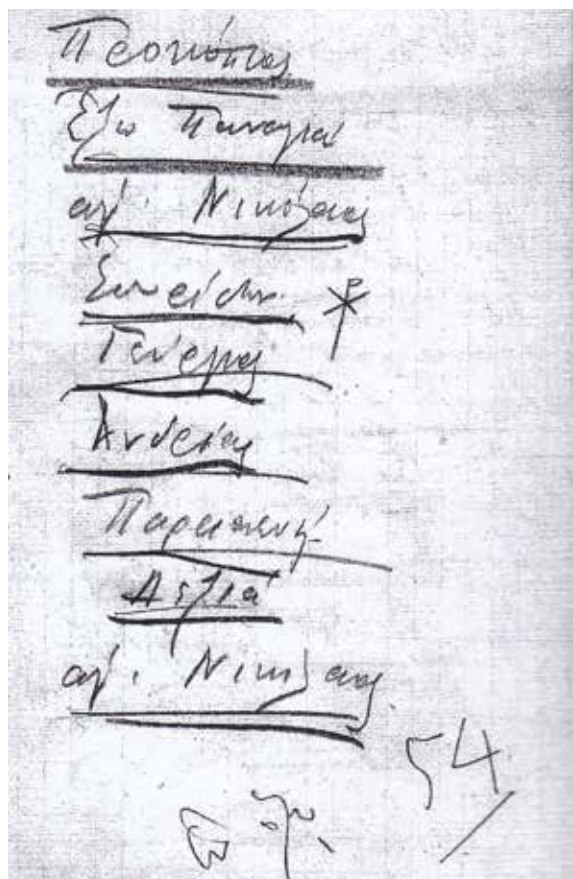
εἰκ. 14

Μ^ς Αἰσῆς Τωῆς
Μ^ς Αἰσῆς Εὐοτραβῆς
ὅτι τῆς ὁδοῦ
ἡσὶς ἡ 52
Εὐμυρῆς
Μ^ς Αἰσῆς ὁ Εὐμυρῆς
Χειρῶν
Χειρῶντις
Μ^ς Αἰσῆς
Μ^ς Αἰσῆς ὁ Εὐμυρῆς
αἱ. Αἰσῆς
αἱ. Παναρῶν

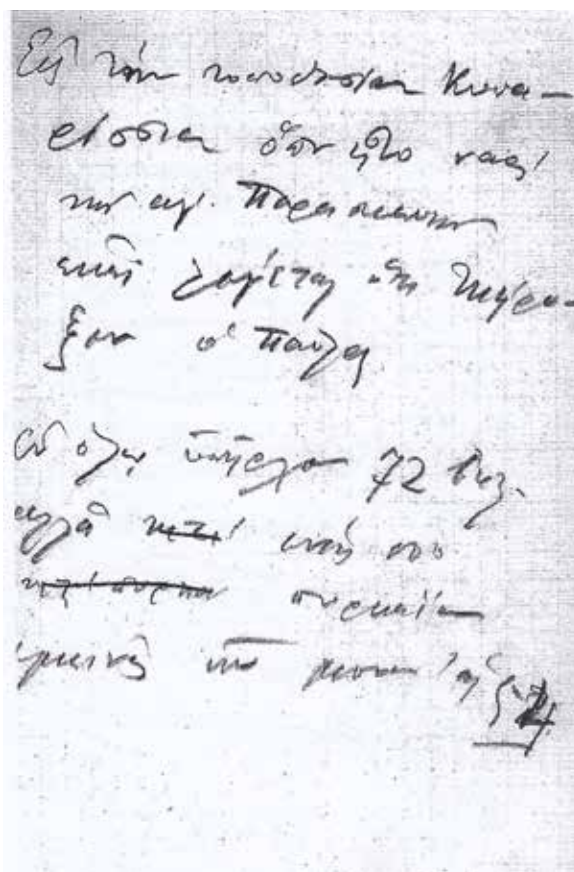
εἰκ. 15

Μ^ς Αἰσῆς Τωῆς
Μ^ς Αἰσῆς
Μ^ς Βαγτιοῦ
Κυεῶντις
Περὶ ἡμῶν *
αἱ. Αἰσῆς
αἱ. Βαγτιοῦ
αἱ. Βαγτιοῦ
Μ^ς Αἰσῆς
Μ^ς Αἰσῆς (αἱ. Εὐμυρῆς)
Μ^ς Αἰσῆς
αἱ. Αἰσῆς

εἰκ. 16

εικ. 17

εικ. 18

εικ. 1: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Αγία Άννα ενορίας Μητροπόλεως.

εικ. 2: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Αγία Άννα ενορίας Μητροπόλεως, Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 3: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 4: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 5: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 6: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 7: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 8: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 9: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 10: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 11: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 12: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μητροπολιτικός ναός των αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

εικ. 13: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ναοί Βέροιας.

εικ. 14: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ναοί Βέροιας.

εικ. 15: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ναοί Βέροιας.

εικ. 16: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ναοί Βέροιας.

εικ. 17: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ναοί Βέροιας.

εικ. 18: Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Βήμα Αποστόλου Παύλου.

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Ολυμπία Μπέτσα, φιλόλογος – msc σημειωτικής

Τα αρχοντικά μας

Η Βέροια των αρχών του 20^{ου} αιώνα ξεχώριζε ως Μακεδονική πόλη με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, καλοχτισμένα σπίτια και επιβλητικά αρχοντικά που συνδύαζαν αρμονικά την τοπική λαϊκή αρχιτεκτονική με τους ευρωπαϊκούς αρχιτεκτονικούς ρυθμούς. Η μικρή πόλη των 13.000 κατοίκων ήταν ελκυστική λόγω της φυσικής ομορφιάς της, αλλά και λόγω της πασίδηλης πολυπολιτισμικότητας της. Μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά αρχοντικά της ήταν των: Ουζούνη, Ε. Κωστή και Β. Σιδέρη, Βαφείδη, Καρακωστή και Κ. Παπανίδη, Αθανασίου, Βικέλα (Μπικελάθκο), Ρακτιβάν (Ρακτιβανούδα), Σιορμανωλάκη, Σαπουντζόγλου,¹ Σαράφογλου κ.α.

Για το αρχοντικό του Πολυχρόνη Σαπουντζόγλου ο Νίκος Αδαλόγλου αναφέρει: «το σπίτι του Πολυχρόνη Σαπουντζόγλου είχε χτιστεί γύρω στο 1850 και ήταν από τα πιο χαρακτηριστικά σπίτια με ευρυχωρία, κομψότητα και αρχοντιά. Είχε ενιαίο υπόστυλο στο ισόγειο και κλιμακοστάσιο που οδηγούσε στον ημιόροφο, όπου υπήρχε ένα δωμάτιο στο χαγιάτι. Στον όροφο υπήρχαν δυο πολύ μεγάλα δωμάτια που είχαν τζάκια»². Ωστόσο, ο ίδιος τοποθετεί την οικία στην οδό Προφήτη Ηλία, ενώ καθώς φαίνεται από το βιβλίο του Νίκου Καλλιγά *Αναπολώντας στους δρόμους της πόλης*, αλλά και από σειρά άρθρων σε φύλλα της εφημερίδας **Βέροια** με τίτλους «**Το κρίμα στο λαιμό μας**» (αρ. φύλ. 18 / 30 Δεκεμβρίου 1972) και «**Γιατί έπεσε το αρχοντικό Σαπουντζόγλου**» (αρ. φύλ. 19 / 6 Ιανουαρίου 1973) το αρχοντικό βρισκόταν επί της παρόδου Μούμογλου, στο στενό του «Χρυσόχρου». Ήταν τόσο επιβλητικό που αποτυπώθηκε σε γραμματόσημο στο πλαίσιο αφιερώματος των ΕΛΤΑ στις πρωτεύουσες των νομών της Ελλάδας. Στα παραπάνω άρθρα της εφημερίδας **Βέροια** καταγγέλλεται η κατεδάφιση του αρχοντικού, την οποία ο αρθρογράφος χαρακτηρίζει «έγκλημα», καθώς, όπως υποστηρίζει, αποτελούσε το τελευταίο, ίσως, δείγμα της Βεροιώτικης λαϊκής αρχιτεκτονικής και θεωρεί υπεύθυνες τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες. Παραθέτει επιστολή του τότε δημάρχου Βεροίας Γεωργίου Τσαλέρα προς την εφημερίδα, όπου υποστηρίζει ότι «ο Δήμος από μακρού καταβάλλει προσπάθειες διά την διατήρησιν τμήματος της παλιάς Βεροίας ή έστω ενός αρχοντικού δείγματος χαρακτηριστικού της τοπικής μας λαϊκής αρχιτεκτονικής» και ότι «ειδικώτερον, ως προς το θέμα της διατηρήσεως του αρχοντικού Σαπουντζόγλου, εκτός των άλλων ενεργειών του ο Δήμος την 7^{ην} Σεπτεμβρίου 1972 απηύθυνε εις το Υπουργείον Πολιτισμού και Επιστημών έγγραφον», με το οποίο ζητούσε να χαρακτηριστεί εγκαίρως «διατηρητέο μνημείο». Από την επιστολή επίσης, φαίνεται ότι επιτροπή αποτελούμενη από τον Επιμελητή Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Βεροίας, Δημοτικούς Συμβούλους, τον Προϊστάμενο Τεχνικής Υπηρεσίας και ιδιώτες Αρχιτέκτονες της πόλης απεφάνθη πως ένα μόνο χαρακτηριστικό Βεροιώτικο Αρχοντικό ήταν κατάλληλο προς διατήρηση, η οικία κληρονόμων Πολυχρόνη Σαπουντζόγλου επί της παρόδου Μούμογλου... μη διανοιγείσα...σοκάκι της παλαιάς Βεροίας». Επίσης, από τα καταγγελλόμενα συνάγεται το συμπέρασμα πως οι ιδιοκτήτες των σπιτιών της παρόδου Μούμογλου ενήργησαν έτσι ώστε να αποτραπεί ο χαρακτηρισμός της συνοικίας τους ως «διατηρητέου τμήματος της παλαιάς Βεροίας», αλλά να θεωρηθούν τα σπίτια τους «ετοιμόρροπα» και να κατεδαφιστούν³.

1 Αδαλόγλου, Νίκος, *Βεροιώτικα Λαϊκά Σπίτια Που Χάθηκαν Β' έκδοση*, Θεσσαλονίκη, 1985, σ.σ. 6 -15.

2 ό.π., σελ. 15.

3 «Γιατί έπεσε το αρχοντικό Σαπουντζόγλου; Ήταν το τελευταίο δείγμα τοπικής αρχιτεκτονικής. Επιστολή του δημάρχου Βεροίας» *Βέροια*, 19, 6 Ιανουαρίου 1973.

Έτσι, γκρεμίστηκε και το πολύτιμο αρχοντικό Σαπουντζόγλου, χωρίς να είναι πραγματικά ετοιμόρροπο, αλλά ως παράπλευρη απώλεια της αντιπαροχής.

Ευτυχώς για την πόλη, διαφορετική κατάληξη είχε το αρχοντικό Σαράφογλου, στο οποίο εγκαταστάθηκε η εν λόγω οικογένεια γύρω στο 1870 και το οποίο δωρήθηκε στο Δήμο Βεροίας το 1973. Δε γνωρίζουμε πότε ακριβώς κατασκευάστηκε, το 1766 όμως, αγοράστηκε από τον Αντώνη Καμπουρονικό και στη συνέχεια πέρασε στην κατοχή του Γιώργου Πετρά, ως προικώ του γάμου του με την κόρη του ιδιοκτήτη, όπως επιβεβαιώνεται από το αρχείο της οικογένειας⁴. Στην εφημερίδα «**Βέροια**» σε άρθρο με τίτλο «**Το αρχοντικό Σαράφογλου**»

εδωρήθη στον Δήμο Βεροίας» σε φύλλο του Ιουνίου 1973, διαβάζουμε για το δωρητήριο συμβόλαιο που υπέγραψαν η δωρήτρια Ευδοξία Σαράφογλου και ο δήμαρχος Γεώργιος Τσαλέρας, την Παρασκευή 15 Ιουνίου. Το αρχοντικό επί της οδού Ιεραρχών 14 ήταν το πατρικό της σπίτι και στο πλαίσιο των Βικελείων 1972 είχε στεγάσει τη Λαογραφική Έκθεση. Κατόπιν αυτής της έκθεσης και λαμβάνοντας υπόψη την επιθυμία του Δημάρχου να διασωθεί και να διατηρηθεί ένα τουλάχιστον αρχοντικό της πόλης, η ιδιοκτήτρια οδηγήθηκε στην ευγενική χειρονομία της δωρεάς. Ο δήμαρχος εισηγήθηκε το θέμα στο Δημοτικό Συμβούλιο και αυτό με τη σειρά του αποδέχθηκε τη δωρεά, η οποία υπογράφηκε στο συμβολαιογραφείο του Ν. Σιδηρόπουλου με όρους να κατοικεί σε αυτό μέχρι το θάνατο της οπότε και θα περιέλθει στη χρήση του Δήμου και να το παραχωρεί κάθε χρόνο επί δύο μήνες για τη Λαογραφική Έκθεση των Βικελείων. Η αξία του ακινήτου, την εποχή της δωρεάς, ανερχόταν περίπου στο 1.500.000 εκατομμύρια δραχμές. Κλείνοντας, ο αρθρογράφος επισημαίνει τη συγκίνηση που προκάλεσε η χειρονομία της Ευδοξίας Σαράφογλου και την επιθυμία των πολιτών να εκφράσουν δημόσια την ευγνωμοσύνη τους προς αυτήν και τα συγχαρητήρια στον τότε δήμαρχο Γεώργιο Τσαλέρα⁵.

Αρχοντικό Σαπουντζόγλου

Αρχοντικό Σαράφογλου

4 Μαρία Καρβουνάκη, *Ένα αρχοντικό στη Βέροια*, ΥΠΕΠΘ-ΥΠΠΟ, Μουσείο Μπενάκη (εικ.5)

5 «Το αρχοντικό Σαράφογλου εδωρήθη στον Δήμο Βεροίας», *Βέροια*,. 43, 23 Ιουνίου 1973

Αρχοντικό Σαράφογλου

Μαρία Καρβουνάκη, Ένα αρχοντικό στη Βέροια,
ΥΠΕΠΘ - ΥΠΠΟ, Μουσείο Μπενάκη

Δωρεά αρχοντικού Σαράφογλου

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης, Μέλος Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Δύο ενεπίγραφες λειψανοθήκες της Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου (Σκήτης) Βεροίας, στην Ι. Μ. Αγίας Κυριακής Λουτρού

Στην καθηγουμένη Φιλοθέη μοναχή

α. Εισαγωγικά

Κατά τη διάρκεια μίας επίσκεψής μας στο μοναστήρι της Αγίας Κυριακής στο χωριό Λουτρός Ημαθίας, το φθινόπωρο του 2012, με σκοπό την αναζήτηση στοιχείων και πληροφοριών που συνδέονται με την ιστορία του μοναστηριού, είχαμε την τύχη να εντοπίσουμε δύο ασημένιες λειψανοθήκες του 19^{ου} αιώνα, οι οποίες διασώζουν δύο ενδιαφέρουσες επιγραφές που σχετίζονται με τη γενικότερη εκκλησιαστική ιστορία της ευρύτερης περιοχής, κυρίως μάλιστα με την ιστορία της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου (Σκήτης) Βεροίας.

Όπως είναι γνωστό, η ιστορία του μοναστηριού της Αγίας Κυριακής αριθμεί μόλις μερικές δεκαετίες οργανωμένης μοναστικής ζωής,¹ χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε ασφαλής ένδειξη (μέχρι στιγμής) για προηγούμενη λειτουργία παλαιότερου μοναστηριού στην ίδια θέση και περιοχή. Αν και οι απαρχές της ιστορικής του πορείας θα μπορούσαν να αναχθούν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα,² εντούτοις έχουμε τη γνώμη ότι ως χρονικό ορόσημο της οργανωμένης του διαδρομής θα πρέπει να θεωρηθεί το έτος 1961, οπότε το μοναστήρι αναγνωρίστηκε επίσημα, με Βασιλικό Διάταγμα, ως γυναικεία κοινοβιακή μονή, και έκτοτε αρχίζει να στελεχώνεται από μοναχές. Στο διάστημα που μεσολαβεί, από την ίδρυση του μοναστηριού μέχρι και τις μέρες μας, πραγματοποιήθηκαν στις εγκαταστάσεις του αρκετά κατασκευαστικά έργα, σημαντικότερα από τα οποία υπήρξε ανέγερση του νέου καθολικού του και της πτέρυγας που περιλαμβάνει τα καλιά των μοναχών, βοηθητικούς χώρους και ξενώνες του μοναστηριού.³

Το ίδιο χρονικό διάστημα, το μοναστήρι εμπλουτίστηκε με ορισμένα κειμήλια και λειτουργικά αντικείμενα, μέρος των οποίων αποτελούν και οι δύο παρουσιαζόμενες λειψανοθήκες. Σε σχετική έκδοση της μητρόπολης Βεροίας και Ναούσης, του 1989, με τίτλο «Βίος και παρακλητικός κανών της Αγίας Κυριακής», η οποία κυκλοφόρησε με σκοπό την οικονομική ενίσχυση των ανακαινιστικών έργων του μοναστηριού, δημοσιεύονται ορισμένες

1 Απόστολος Τζαφερόπουλος, "Το μοναστήρι της Αγ. Κυριακής στον Λουτρό της Ημαθίας", *Μακεδονική Ζωή* 101 (Οκτώβριος 1974) 44.

2 Σχέτικά με την ιστορία του ναού και της μονής βλ. Δημήτρης Δελιόπουλος, "Μαρτυρίες για το μοναστήρι της Αγίας Κυριακής στο Ρουμλούκι", *Εφημερίδα «Τα Λέμε»* (Τετάρτη 2 Ιουνίου 2010) 8· (Τετάρτη 9 Ιουνίου 2010) 8· (Τετάρτη 16 Ιουνίου) 8· (Τετάρτη 23 Ιουνίου) 8· (Τετάρτη 30 Ιουνίου) 8· (Τετάρτη 7 Ιουλίου) 8· (Τετάρτη 28 Ιουλίου) 8.

3 Για την πραγματοποίηση έργων υποδομής στο μοναστήρι βλ. Περιοδικό «Αγιος Αντώνιος ο Νέος ο Βερροϊεύς» (Δεκέμβριος 1974) 4.

ενδιαφέρουσες πληροφορίες σχετικά με τα ιερά λείψανα (που υπήρχαν στο μοναστήρι) και τις λειψανοθήκες στις οποίες αυτά περιέχονταν. Οι σχετικές αναφορές έχουν ως εξής: «Εκτός της θαυματουργού εικόνας, ή όποια εύρεθη, ως είπομεν, ἐντός κουφώματος μεγάλου δένδρου, ὑπάρχει καὶ μικρόν τεμάχιον, εἰς ἐπίχρυσον κυτίον, λειψάνου τῆς Ἀγίας Κυριακῆς (προσφορά τῆς ἀνδρῶας Τερᾶς Μονῆς Ἀγίου Ἀθανασίου Σφηνίτισης). Εὐρίσκονται τεθσαυρισμένα καὶ τὰ ἱερά λείψανα, ἐντός ἀργυρῶν κυτίων, τοῦ Τεροῦ Χρυσοστόμου, Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, Ἀγίων μαρτύρων Χαραλάμπους καὶ Τρύφωνος, τῶν Ὁσίων καὶ Θεοφόρων πατέρων, τῶν ἀσκησάντων εἰς τὴν Μονὴν Προδρόμου (Σκήτη Βεροίας), Ἀντωνίου τοῦ Νέου Πολιούχου Βεροίας καὶ Θεοφάνους Πολιούχου Ναούσης».⁴

Πράγματι, μέσα από την επιτόπια έρευνα διαπιστώσαμε ότι σε ειδικό σκευοφυλάκιο που βρίσκεται στο ιερό του καθολικού του μοναστηριού της Αγίας Κυριακῆς Λουτροῦ, φυλάσσονται τέσσερις λειψανοθήκες, οι οποίες περιέχουν τεμάχια λειψάνων διαφόρων αγίων, τα περισσότερα από τα οποία συμπεριλαμβάνονται στον προαναφερόμενο κατάλογο του 1989. Οι δύο από τις λειψανοθήκες αυτές, οι οποίες θα μας απασχολήσουν στο παρόν δημοσίευμα, φιλοτεχνήθηκαν κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, ενώ οι άλλες δύο αποτελούν έργα τυποποιημένης παραγωγής των τελευταίων δεκαετιῶν του 20^{ου} αιώνα, χωρίς ιδιαίτερη ιστορική και καλλιτεχνική αξία.⁵

β. Οι δύο ενεπίγραφες λειψανοθήκες και η πορεία τους από τον «Πρόδρομο» προς την «Αγία Κυριακή» – Σκέψεις και εκτιμήσεις

Οι δύο προαναφερόμενες λειψανοθήκες του 19^{ου} αιώνα (κυρίως μάλιστα το επιγραφικό υλικό που διασώζουν), θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως σημαντικά τεκμήρια για την εκκλησιαστική ιστορία της ύστερης Οθωμανικής περιόδου στην ευρύτερη περιοχή της Ημαθίας, τα οποία έρχονται να προστεθούν στις ήδη υπάρχουσες – γνωστές πηγές πληροφόρησης που αφορούν στην «μετεπαναστατική» προσπάθεια για ανασυγκρότηση του μοναστηριού του Τιμίου Προδρόμου (Σκήτης) Βέροιας, μετά από τα καταστροφικά αποτελέσματα της επαναστατικής κίνησης του 1822.⁶

Πρόκειται για δύο περίτεχνες αργυρές λειψανοθήκες, οι οποίες φιλοτεχνήθηκαν στα 1831 και 1865 αντίστοιχα και οι οποίες πέρα από τη σπουδαιότητά τους, ως φορέων τεκμηρίων ιστορικής πληροφόρησης, παρουσιάζουν ταυτόχρονα και ιδιαίτερο καλλιτεχνικό ενδιαφέρον, το οποίο, ωστόσο, δε θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα στην παρούσα συνάφεια. Οι λειψανοθήκες αυτές, φαίνεται ότι κατά πάσα πιθανότητα μέχρι και τις πρώτες δεκαετίες του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα συνέχιζαν να αποτελούν κτήμα του μοναστηριού του Τιμίου Προδρόμου (Σκήτης) Βέροιας και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν (άγνωστο πότε και κάτω από ποιες συνθήκες) στο νεοσύστατο μοναστήρι της Αγίας Κυριακῆς.

Ως πιθανότερη αιτία της μεταφοράς αυτής θα μπορούσε να θεωρηθεί η διαπίστωση ότι το μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου φαίνεται ότι γνώρισε, κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα, αρκετές περιόδους ύφεσης (ακόμη και μερικής εγκατάλειψης), σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη ανάπτυξη του γυναικείου μοναστηριού της Αγίας Κυριακῆς, το οποίο παρά το γεγονός ότι, κατά την ίδια εποχή, δεν αριθμούσε μεγάλο αριθμό μοναχών, εντούτοις παρουσίαζε μία εικόνα έντονης κινητικότητας και δημιουργικότητας, γεγονός που ενισχυόταν, σε μεγαλύτερο βαθμό, λόγω των ιδιαίτερων σχέσεων που είχαν αναπτυχθεί μεταξύ του μοναστηριού και των κατοίκων των γύρω περιοχών.

Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι ορισμένοι μητροπολίτες της ίδιας περιόδου (β' μισό 20^{ου}

4 *Ιερά Μητρόπολις Βεροίας – Ναούσης, Βίος και παρακλητικός κανὼν τῆς Ἀγίας Κυριακῆς, Ιερά μονή Ἀγίας Κυριακῆς Λουτροῦ Αλεξάνδρειας 1989, 14.*

5 *Ἡ μία ἀπὸ αὐτές, ἡ ὁποία περιέχει τεμάχιο τοῦ λειψάνου τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς, φέρει στὴν πρόσοψη παράσταση τῆς ἁγίας. Ἡ δεύτερη νεότερη λειψανοθήκη ἐμπεριέχει τμήμα τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Θεοφάνη τῆς Νάουσας.*

6 *Για τὴ γενικότερη ἱστορία τοῦ μοναστηριού καὶ ἐιδικότερα γιὰ τὴν προσπάθεια ἀνασυγκρότησής του μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1822 βλ. Δημήτριος Ἀγγ. Παπάκης, Ἱστορία τῆς ἱερᾶς μονῆς Τιμίου Προδρόμου (Σκήτης) Βεροίας, Βέροια 1995, 91.*

αι.), κυρίως μάλιστα ο μητροπολίτης Παύλος Γιαννικόπουλος (1968 – 1993), φαίνεται ότι είχαν αναπτύξει ιδιαίτερες σχέσεις με το μοναστήρι της Αγίας Κυριακής, μας οδηγεί στην υπόθεση ότι δεν αποκλείεται η μεταφορά των λειψανοθηκών αυτών να συντελέστηκε κατά τη διάρκεια της αρχιερατίας του, κάτι που ωστόσο δεν μπορεί αναντίρρητα να πιστοποιηθεί.

γ. Οι επιγραφές των λειψανοθηκών

Όπως προαναφέραμε, οι δύο λειψανοθήκες της μονής του Προδρόμου (οι οποίες σήμερα βρίσκονται στο μοναστήρι της Αγίας Κυριακής), διασώζουν δύο ενδιαφέρουσες αφιερωματικές επιγραφές, μέσα από τις οποίες μπορούμε να αντλήσουμε ορισμένες αξιόλογες πληροφορίες για την μετεπαναστατική ιστορία και προσωπογραφία του μοναστηριού.

Η μία από αυτές έχει χαραχτεί στις τέσσερις πλευρές περιμετρικά του καλύμματος της πρώτης (χρονολογικά) κιβωτιόσχημης αργυρής λειψανοθήκης, του 1831 (στο εξής: «Α' λειψανοθήκη»), το οποίο (κάλυμμα) φέρει στο κέντρο του ομοίωμα τρούλου ναού, ο οποίος στηρίζεται σε υπερυψωμένη εξαγωνική βάση. Στην πρόσοψη της λειψανοθήκης εικονίζονται οι μορφές του αγίου Ιωάννη του Προδρόμου (στο κέντρο) και των αγίων Στεφάνου του Πρωτομάρτυρος και Τρύφωνος, οι οποίες διασώζουν μέρος της παλαιότερης επιχρύσωσης τους.

Η επόμενη επιγραφή, γραμμένη σε έξι οριοθετημένες σειρές, καταλαμβάνει το σύνολο της επιφάνειας της πίσω όψης μιας αργυρής λειψανοθήκης του 1865 (στο εξής: «Β' λειψανοθήκη») και φαίνεται ότι έχει αποτυπωθεί με τη μέθοδο της χύτευσης, μέσω της χρήσης ειδικού εκμαγείου πάνω στο οποίο είχε αρχικά χαραχθεί. Στην πρόσοψη της λειψανοθήκης εικονίζονται οι μορφές των αγίων Ιωάννη του Χρυσοστόμου και Χαραλάμπους, καθώς και του αποστόλου Λουκά, οι οποίες διασώζουν κατάλοιπα παλαιότερης επιχρύσωσης. Η λειψανοθήκη φέρει στο κάλυμμά της τρία ομοιώματα τρούλων (στην κορυφή τους φέρουν επιπρόσθετους μεταλλικούς σταυρούς), τα οποία στηρίζονται σε υπερυψωμένες τετράπλευρες βάσεις.

Οι επιγραφές των δύο λειψανοθηκών αναφέρουν τα εξής:

Α' ΛΕΙΨΑΝΟΘΗΚΗ

† ΔΙΑ ΣΙΝΔΡΟΜΙΣ ΚΕ ΕΞΟΔΟΥ ΚΑΛΙΝΙΚΟΥ ΙΕΡΟΜΑΝΑ | ΧΟΥ ΠΡΟ | ΔΡΟΜΙΤΙ
ΠΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΕΝ ΕΤΙ 1831 ΜΙΝ | ΑΒΓΟΥΣΤΟΥ 29 :

Β' ΛΕΙΨΑΝΟΘΗΚΗ

† ΤΑ ΠΑΡΟΙΤΑ ΑΓΙΑ ΛΙΨΑΝΑ ΥΠΑΡΧΙΤΟΥ | ΤΙΜΙΟΥ ΕΙΔΟΞΟΥ ΠΡΟΦΙΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
| ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΙΟΑΝΟΥ ΣΚΙΤΕΟΣ ΒΕΡΙ | ΑΣ ΔΙΑ ΣΙΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΣΙΟΤΑ |
ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ ΚΑΘΙΥΓΟΥΜΕ | ΝΟΥ : · (διακοσμητικό) 1865 ΜΑΙΟΥ : · 20 : · ·

δ. Προσωπογραφικά

Ήδη από το 1994, χάρη στη διεξοδική έρευνα του Δημητρίου Αγγ. Παπάζη, οι γνώσεις μας για την προσωπογραφία του μοναστηριού του Τιμίου Προδρόμου (Σκήτης) Βεροίας έχουν εμπλουτιστεί σημαντικά. Ωστόσο, είναι προφανές ότι η προσπάθεια αναζήτησης και εντοπισμού επιπρόσθετων πληροφοριών αποτελεί μία συνεχιζόμενη διαδικασία, η οποία αποσκοπεί στην περεταίρω βελτίωση των γνώσεων αυτών. Εντούτοις, όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε μέσα από την υπάρχουσα βιβλιογραφική παραγωγή, παρά τις μετέπειτα επιχειρούμενες προσπάθειες για κατάρτιση ενός συνολικού μοναχικού καταλόγου, συνδεδεμένου με τη διαχρονική ιστορία του μοναστηριού, μέχρι στιγμής δεν έχει παρουσιαστεί

κανένα αξιόλογο δείγμα.⁷

Από τις δημοσιευόμενες στην παρούσα μελέτη αφιερωματικές επιγραφές προκύπτουν ορισμένες ενδιαφέρουσες πληροφορίες οι οποίες σχετίζονται με δύο πρόσωπα που συνδέονται με τη μετεπαναστατική ιστορία του μοναστηριού. Πρόκειται για τον *ιερομόναχο και πνευματικό Καλλίνικο Προδρομίτη*, ο οποίος εμφανίζεται ως συνδρομητής της «Α' λειψανοθήκης» στις 29 Αυγούστου του 1831 και για τον *Πανοσιότατο Καθηγούμενο* του μοναστηριού *παπά – Αγαθάγγελο*, ο οποίος υπήρξε συνδρομητής της «Β' λειψανοθήκης», στις 20 Μαΐου του 1865.

Το όνομα του *ιερομονάχου και πνευματικού Καλλινίκου Προδρομίτη* δεν έχει συμπεριληφθεί, μέχρι στιγμής, στη «χορεία των μοναχών» που σχετίζονται με την ιστορία του μοναστηριού, καθώς φαίνεται ότι δεν διασώθηκε (τουλάχιστον με βάση τη μέχρι στιγμής έρευνα) σε κάποια άλλη από τις γνωστές πηγές ιστορικής πληροφόρησης,⁸ γεγονός που δίνει ιδιαίτερη αξία στην εξεταζόμενη επιγραφή.

Αντίθετα, το όνομα του ηγουμένου Αγαθαγγέλου μας είναι ήδη γνωστό και από άλλες πηγές. Σύμφωνα με τις έρευνες του Δημητρίου Παπάζη, ο Αγαθάγγελος εμφανίζεται ως μοναχός του Τιμίου Προδρόμου από το έτος 1828, ενώ φαίνεται ότι διετέλεσε ηγούμενος του μοναστηριού μεταξύ των ετών 1843 – 1867, οπότε και αντικαταστάθηκε (λόγω του θανάτου του) από τον *ιερομόναχο Μελέτιο*.⁹ Η αφιερωματική επιγραφή της λειψανοθήκης του 1865, αποτελεί μία από τις οψιμότερες μαρτυρίες του ενδιαφέροντος του ηγουμένου Αγαθαγγέλου για την ανασυγκρότηση του μοναστηριού, ύστερα από την καταστροφή του 1822.

ε. Επιλογικά

Οι δύο προαναφερόμενες λειψανοθήκες του Τιμίου Προδρόμου (Σκήτης) Βεροίας, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως αξιόλογα δείγματα της προσπάθειας για ανασυγκρότηση του μοναστηριού, η οποία καταβλήθηκε από τους μοναχούς του μετά από την καταστροφική επαναστατική κίνηση του 1822. Το γεγονός ότι, ήδη από τα μέσα, περίπου, της δεκαετίας του 1820 και κυρίως κατά τη διάρκεια των αμέσως επόμενων δεκαετιών, παρατηρούνται συστηματικές προσπάθειες για αναδιοργάνωση και επιστροφή στους προηγούμενους ρυθμούς μοναστικής λειτουργίας, φανερώνει την πεποίθηση και τις αξιώσεις των ανθρώπων της εποχής για διατήρηση του ρόλου και της διαχρονικής αξίας και σπουδαιότητας του μοναστηριού του Τιμίου Προδρόμου, γεγονός που συνδέεται άμεσα με τη γενικότερη απαίτηση της κοινωνίας της ευρύτερης περιοχής, για επούλωση των πρόσφατων τραυματικών επαναστατικών εμπειριών.

7 Ως μία από τις «προσπάθειες» αυτές θα μπορούσε να θεωρηθεί και ο κατάλογος των *Ηγουμένων – Ιερομονάχων – Μοναχών* του μοναστηριού, που δημοσιεύτηκε από τον Αρχιμ. Πορφύριο Μπατσαρά, στο βιβλιαρίδιο με τίτλο *Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Πιερίων. Προσκυνητάρειον ήτοι οδηγός του προσκυνητή*, Βέροια 2009, 30 – 37». Ο κατάλογος αυτός, ελλιπέστατος στο σύνολό του (αγνοώντας αδικαιολόγητα τις σημαντικές έρευνες του Παπάζη), φέρεται να αποτελεί σύνθεση δύο παλαιότερων καταλόγων (του μοναχού Αρσενίου και του π. Γεωργίου Ζέρη), με μεταγενέστερες επιπρόσθετες επεμβάσεις του π. Πορφυρίου, κυρίως μάλιστα αναφορικά με τους μοναχούς που συνδέονται με την ιστορία του μοναστηριού κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} και την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα. Για λόγους που μάλλον άπτονται άλλων επιστημονικών πεδίων (και όχι της ιστορικής έρευνας) από τον κατάλογο αυτό, αν και ο συντάκτης του φρόντισε να συμπεριλάβει το δικό του όνομα, απουσιάζουν προκλητικά τα ονόματα των μοναχών Θεωνά (Γκαλίτσιου), Λαζάρου και Αρχιμ. Παλαμά Κυριλλίδη (σημερινού ηγουμένου της Ι. Μ. Θεοτόκου Καλλιπέτρας), οι οποίοι έζησαν και εργάστηκαν για αρκετά χρόνια στο μοναστήρι, υπό την ηγεμονία του Αρχιμ. Γρηγορίου Σοφού. Μάλιστα, ένα μεγάλο μέρος των έργων ανακαίνισης, συντήρησης και αποκατάστασης των εγκαταστάσεων του μοναστηριού πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της παραμονής σε αυτό των παραπάνω (άδικα αποσιωπημένων) μοναχών, κυρίως μάλιστα χάρη στο ενδιαφέρον και την εκλεπτυσμένη αισθητική του Αρχιμ. Παλαμά Κυριλλίδη, η οποία σαφώς υπήρξε παρασάγγας ανώτερη από τη σημερινή *decadence* εικόνα του μοναστηριού.

8 Για πρόσωπα που συνδέονται με την ιστορία του μοναστηριού βλ. Δημήτριος Αγγ. Παπάζης, «Ηγούμενοι και αδελφοί της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας», *Πρακτικά Ημερίδας: Το μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου* («Σκήτη Βεροίας»), Βέροια 1994, 161 – 191.

9 Παπάζης, *Ιστορία*, ό.π., 110 – 111.

Η συγκρότηση μιας «νέας» μοναστικής αδελφότητας, η οποία αναλαμβάνει την προώθηση ενεργειών που αποσκοπούσαν στην κάλυψη των καταστροφικών συνεπειών του 1822, αναδεικνύεται σε καθοριστικό παράγοντα της αναδιοργανωτικής προοπτικής, καθώς φαίνεται ότι μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα το μοναστήρι κατόρθωσε να ανακτήσει, σε αρκετά μεγάλο βαθμό, την προηγούμενη δυναμική του. Η απόκτηση ενός σημαντικού αριθμού αξιόλογων κειμηλίων του μοναστηριού φανερώνει τη σταδιακή οικονομική του ανάκαμψη, γεγονός που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα ενδιαφέρον δείγμα της παραπάνω προσπάθειας.

Το σκευοφυλάκιο της Μονής
(στο ιερό του καθολικού της),
όπου φυλάσσονται οι λειψανοθήκες

Η λειψανοθήκη του 1831 και η επιγραφή της

Η πίσω όψη της λειψανοθήκης του 1865

✠ ΤΑ ΜΑΡΟΝ ΤΑ ΑΓΙΑ ΙΨΑΝ ΔΥΜΑΡΧΙΤ
ΤΙ ΜΕΙΔΕΙ ΔΟΣ ΔΥΜΑΡΧΙΤ ΜΑΡΟΝ Μ
ΚΑΙ ΒΑΜΤΙΤΙΤΙΟΝ ΔΥΜΑΡΧΙΤ ΟΥΒΕΡ
ΑΔΙΑΔΕΥΜΑΡΧΙΤ ΜΑΡΟΝ ΜΑΡΧΙΟΝ
ΤΑ ΜΑΡΑΓΑΘΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΘΙΤΙΤΙΟΝ
ΜΑΡΧΙΤ. . . 1865 ΜΑΡΧΙΤ. . . 20: . .

Απόγραφο της επιγραφής της λειψανοθήκης του 1865

ΤΑ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙΩΤΙΚΑ

Ιωάννης Μοσχόπουλος, δικηγόρος – ερευνητής

Οι φωτιές του Δωδεκαήμερου στο Ρουμλούκι

Ο Ι.Α. πριν πολλά χρόνια, μου παρέδωσε έναν φάκελο με τις εργασίες μαθητών της Ε' τάξης Γυμνασίου Αλεξάνδρειας του 1962, που είχαν ως θέμα την καταγραφή εθίμων.

Από εκείνες τις εργασίες δημοσιεύω σήμερα αποσπάσματα, που αφορούν τα έθιμα με τις φωτιές των Χριστουγέννων και του δωδεκαήμερου του Ρουμλουκιού, τηρώντας την ορθογραφία των κειμένων πλην του τονισμού.

Εργασία του Α.Π. [Παλαιοχώρι]

«[...] Την παραμονή των Χριστουγέννων οι παπούδες μας ονόμαζαν κόλιντα. Τα παιδιά εμάζευαν τις ημέρες εκείνες προ της παραμονής μπάμπαλα (ξυρά χόρτα) και την παραμονή η ώρα μία το πρωί (της 24 Δεκεμβρίου) άναπταν φωτιά και γύρω από την φωτιά έλεγαν τα παιδιά το τραγούδι των χριστουγέννων και τις λέξεις κόλιντα μπάμπου, κόλιντα μπάμπου και πηδούσαν επάνω από την φωτιά. Έπειτα ξεκινούσαν μέσα στο χωριό παρέες-παρέες από 3 μέχρι 6 παιδιά ... και πήγαιναν έλεγαν σε κάθε σπίτι το τραγούδι. Στο δρόμο εφώναζαν κόλιντα μπάμπου-κόλιντα μπάμπου. [...]

Η νοικοκυρά έπαιρνε το πρωί ανήμερα των Χριστουγέννων ένα δαβλί. Το δαβλί αυτό το έλεγαν καλικάνταρο. Και το έβαζε μέσα στο αλώνι και το σκέπαζε με κοπριά. Αυτό το κρατούσε και το έβαζε στη φωτιά όταν εμαγύρευε το φαγητό της πρωτοχρονιάς. Το ίδιο γινόταν και των Φωτών. Αυτό το δαβλί το έκαναν έτσι για να μην πιάνουν δαβλό τα σιτάργια τους[...]

Εργασία της Κ.Κ. [Αλεξάνδρεια]

Η αλλαγή του γραφικού χαρακτήρα και η χρήση του τοπικού γλωσσικού ιδιώματος παραπέμπει σε καταγραφή του εθίμου από ηλικιωμένο άτομο (συγγενή της;).

«[...] για τουν καλλικάντζαρου εβανάμι στου τζάκι ένα μεγάλου κούτσουρου τ' άφνάμι όλη τη νύχτα κι έκαιγι στου τζάκι του άλλου πού απόνμησκιν του προύι στσι 25 του έβγαζάμι στ'ν αυλή.[...] όταν χιρβάμε να πέσουμε να κοιμθούμε έβανάμι ένα κούτσουρου τρανό μέσα στου ουτζιάκ»

Εργασία ανώνυμου μαθητή [-]

«[...] Τα μικρά κοριτσάκια και αγοράκια του Δημοτικού σχολείου και αυτά περισσότερο από τους μεγάλους δεν ησυχάζουν. [...] Επίσης μαζεύουν πολλά ξύλα, παρέες παρέες σε διάφορα σπίτια του χωριού και ανάβουν φωτιά μεγάλη, πηδώντας την φωτιά, γελώντας και λέγοντας τραγουδώντας για την γέννησι του Χριστού, λέγοντας τα ακόλουθα «κόλιντα μπάμπου κόλιντα, μια κουπάνα πίτηρα και του χρόν καλύτερα. Δώσε με ένα σήκο και να φύγω». Επίσης και στην πλατεία τα μεγάλα παιδιά και πανδρεμένοι ανάβουν μεγάλη φωτιά και λένε τα ίδια όπως τα μικρά παιδιά. [...]

Εργασία της Χ.Γ. [Αλεξάνδρεια]

«[...] Ξημερώνοντας για τα Χριστούγεννα πήγεναν στην εκκλησία και όταν γυρνούσαν οι γέροι έπαιρναν λίγα τσαλιά από έναν καλό νοικοκυρή. Το πρωί οι νοικοκυρές ετοίμαζαν

το σπίτι και τα φαγητά και άναβαν το τζάκι. Μετά κάθονταν κοντά στο τζάκι και με τα τσαλιά εκείνα σκάλιζαν την στάχτη και έλεγαν: εδώ παιδιά, εδώ νύφες, εδώ γαμπροί, εδώ πρόβατα και ότι άλλο είθελαν. [...]»

Εργασία του Θ.Ο. [Αλεξάνδρεια]

Καταγράφεται ως πηγή του η Δ.Ο. (γιαγιά του).

«Το βράδυ τα χριστούγεννα πέραμα ένα ξύλο και το βάζαμε στο τζάκι και όλη τη νύχτα έκαιγε. Το πρωί πηγαίναμε στην εκκλησία. Στο γυρισμό από 3 σπίτια της γειτονιάς από τα πλουσιώτερα πέραμα ξυλάκια και τα βάζαμε στην φωτιά του ξύλου το οποίο λέγαμε καλικάντζαρο. Και τα ξυλάκια καίγοντας λέγαμε: εδώ νύφες, εδώ γαμπροί, εδώ πλούτος, πρόβατα, γελάδια και στο τέλος χρόνια πολλά. Τον καλικάντζαρο τον βάζαμε μέσα στο καρότσι και ρίχνοντας κοπριές επάνω τον πετούσαμε στην στίβα. Το ίδιο ξύλο το πέραμα πάλι την Πρωτοχρονιά το βάζαμε στην φωτιά για να μην έρχονται οι καλικάντζαροι. Το πρωί το ξαναπετούσαμε και τα Θεοφάνεια πάλι τον πέραμα μέσα. Το πρωί τον πετούσαμε και το καλοκαίρι τον βάζαμε στην θυμονιά».

Εργασία άνωθυμου μαθητή [-]

«[...] Οι καλικάντζαροι φοβόταν πάρα πολύ το χοιρινό τσαρούχι, [...] η νοικοκυρά έκαιγε στο τζάκι ένα κομμάτι [τσαρούχι] για να μυρίσει ο καλικάντζαρος και να μην πλησιάζει στο σπιτικό της. [...] Κατά την παραμονή των Χριστουγέννων ο νοικοκύρης έφερε κουτσαίνοντας ένα στραβό κούτσουρο, που το λέγαν «καλικάντζαρο». Αυτό έκαιγε όλη τη νύκτα. Έτσι προφύλασαν τον Χριστό και δεν γινόταν «καλικαντζαρόπουλο», διότι έλεγαν πως ο καλικάντζαρος φοβάται την φωτιά. Το πρωί μόλις γύριζαν από την εκκλησία το έβαζαν έξω στο αλώνι (στην αυλή) και το σκέπαζαν με κοπριά ζώων. Το ίδιο ξύλο έβαζαν στη φωτιά και την Πρωτοχρονιά, ώσπου την παραμονή των Θεοφανείων αφού το έβαζαν πάλι στην φωτιά το πρωί το υπόλοιπο έστω κι ένα κάρβουνο αν έμενε το έβαζαν στο αλώνι και το σκέπαζαν με [κοπριά] για να σβήση. Όταν έσβηνε το πήγαιναν στο χωράφι και το σκέπαζαν με χώμα για να μην βγάλη το σιτάρι δαυλό. [...] Τον καλικάντζαρο τον έπαιρνε ο νοικοκύρης και τον έβαζε κάτω από την θυμονιά για να χαθή έτσι ο αυλός όπως κήκε και κατεστράφηκε ο καλικάντζαρος. [...] Στις 23-24 του Δεκέμβρη τα μεσάνυχτα τα παιδιά του χωριού άναβαν μια πολύ μεγάλη φωτιά στην πλατεία του χωριού και την πηδούσαν λέγοντας τα κάλαντα. Όταν έσβηνε η φωτιά τα παιδιά ξεχύνονταν στο χωριό φωνάζοντας «κόλιντα μπάμπου, κόλιντα». [...] Όταν γύριζαν από την εκκλησία καθένας έπαιρνε από τους φράχτες τριών νοικοκυρόσπιτων της γειτονιάς μερικά ξυλαράκια «τσάκνα» και σκαλίζοντας την φωτιά που έκαιγε ο καλικάντζαρος έλεγε: «εδώ νύφες, εδώ γαμπροί, εδώ γάμος, εδώ χαρές, εδώ παιδιά, εδώ κορίτσια, εδώ γελάδια, εδώ πρόβατα» και στο τέλος «χρόνια πολλά» έλεγε δηλαδή ότι επιθυμούσε».

Εργασία της Ε.Α. [Βρυσάκι]

«[...] Στις 23 Δεκεμβρίου την νύκτα κατά τα ξημερώματα μαζεφύταν όλοι οι άνδρες και τα παιδιά της γειτονιάς και άναβαν μια πολύ μεγάλη φωτιά. Μαζεμύνοι όλοι γύρω από αυτήν φώναζαν «Κόλιαντα μπάμπου – Κόλιαντα». Όταν η φωτιά ποια έσβηνε τα παιδιά χωρίζοντας σε παρέες και γυρνούσαν όλα τα σπίτια του χωριού και έψαλαν την γέννηση του Χριστού. [...] Τα ρογάτσια 5 μέρες συνεχώς γυρνούσαν από χωριό σε χωριό, ώσπου έφθανε η παραμονή των Φώτων και ξαναγυρνούσαν στο χωριό. Το βράδυ λοιπόν άναβαν μια πολύ μεγάλη φωτιά στην οποία γύρω, γύρω χώρευαν τα ρογάτσια. Όποιος λοιπόν από αυτούς πηδούσε πρώτος την μεγάλη αυτή φωτιά εκείνος έπερνε το «ρεγάλο» από το χωριό. [...]».

ΤΑ ΝΑΟΥΣΑΙΙΚΑ

Βασίλης Σ. Δημητριάδης, αρχαιολόγος, υπ. διδάκτωρ Ιστορίας

Κοπανός Δήμου Νάουσας Ανιχνεύοντας το παρελθόν

Συνέχεια από το προηγούμενο

Η προσπάθεια αναψηλάφησης του βυζαντινού και οθωμανικού παρελθόντος του Κοπανού, ή καλύτερα της περιοχής η οποία αντιστοιχεί στα σημερινά όρια του χωριού, πρέπει εκ των πραγμάτων να αναζητηθεί στα γεγονότα που σημάδεψαν την ιστορική πορεία της ευρύτερης περιοχής και στα οποία αδιαμφισβήτητες πρωταγωνίστριες ήταν οι πόλεις της Βέροιας και της Νάουσας. Ιδιαίτερα δε σε ό,τι αφορά την βυζαντινή περίοδο καθοριστικό ρόλο φαίνεται ότι διαδραμάτισε κυρίως η πρώτη. Σε αυτό το άρθρο θα περιοριστούμε σε μια σύντομη ανασκόπηση των σημαντικότερων γεγονότων της ιστορίας της Βέροιας, τα οποία κρίνουμε ότι είχαν ταυτόχρονα και μια απήχηση στην ευρύτερη περιοχή και δη στην περιοχή ενδιαφέροντος μας, ενώ ταυτόχρονα θα γίνει μια προσπάθεια διασύνδεσης των δεδομένων που εξήχθησαν από τις διάφορες κατά περιόδους ανασκαφές στην περιοχή με την ιστορική εξέλιξη της κοινότητας, που αποτέλεσε την διάδοχο κατάσταση της αρχαίας Μίεζας.

Ξεκινώντας από τα τελευταία είναι αναγκαίο να αναφερθούν οι ανασκαφές που πραγματοποίησε το 1959 ο Διευθυντής Αναστηλώσεως Ευστάθιος Στίκας στην περιοχή νότια των Λευκαδίων και βόρεια – βορειοδυτικά του Κοπανού, στη θέση «Τσιφλίκι», έναν χώρο που αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι της Μίεζας. Οι δυο λοιπόν ανασκαφές του Στίκα έφεραν στο φως αξιόλογα κτηριακά συγκροτήματα. Η μια ομάδα αποτελείται από μια μεγάλη αίθουσα πλάτους 13,90 μ., που έφερε ψηφιδωτό δάπεδο και αποσπασματικά σωζόμενο μαρμάρινο γλυπτό διάκοσμο, τα οποία χρονολόγησε ο ίδιος στις αρχές του 5^{ου} αι. μ.Χ.¹ και μια μικρότερη αίθουσα, σε επαφή με την παραπάνω. Στο συγκρότημα αυτό ήταν προσκολλημένη και η δεύτερη κτηριακή ομάδα, ένα συγκρότημα κλιβάνων, όπου γινόταν η όπτηση διαφόρων κεραμικών ειδών. Η ύπαρξη των παραπάνω μας οδηγεί αβίαστα στο συμπέρασμα ότι βρισκόμαστε ενώπιον ενός οργανωμένου οικιστικού συνόλου το οποίο μάλιστα, σύμφωνα με τον ίδιο τον ανασκαφέα, δεν περιορίζεται μόνο στα ανασκαφέντα υπ' αυτόν κτήρια.² Ως προς την ύπαρξη οικισμού ή κάποιας μεγάλης κώμης στην εν λόγω περιοχή συνηγορούν και τα κτήρια που αποκάλυψε δίπλα στον παρακείμενο ποταμό της «Αραπίτσας». Ένα εξ αυτών μάλιστα, το οποίο ο ανασκαφέας ταυτίζει με αποθήκη τροφίμων, έχει διαστάσεις μνημειακές, με μήκος 19,33 μ., πλάτος 2.20 μ. και ύψος 1,80 μ.³

Σε συνέχεια της παραπάνω ανασκαφής και προς επίρρωση της ύπαρξης οργανωμένου οικιστικού χώρου ήρθε μια ακόμη ανασκαφή η οποία πραγματοποιήθηκε στον ίδιο χώρο, στο Τσιφλίκι και πιο συγκεκριμένα στη θέση «Παλιοκκλήσι», το 2003.⁴ Κατά τη διάρκεια λοιπόν της εν λόγω ανασκαφής βρέθηκε μια κοιμητηριακή τρίκλιτη βασιλική, η οποία έχει νάρθηκα

1 Βρέθηκαν και άλλα αρχιτεκτονικά μέλη για τα οποία ο ανασκαφέας έδωσε μια αρκετά πιο πρώιμη χρονολόγηση.

2 Πιο συγκεκριμένα γράφει ο Στίκας ότι: «Εν συνεχεία προς τους ανακαλυφθέντας κλιβάνους διαφαίνονται πολλά εισέτι κτήρια».

3 ΠΑΕ, 1959, 85-89.

4 Α.Ε.Μ.Θ. 2003, 539 – 551.

με διαστάσεις 12 χ 3,80 μ. και υπερώο. Ενδεικτικό των συνολικών διαστάσεων του κτιρίου είναι ότι ο βόρειος τοίχος του φθάνει τα 20 μ. Εντοιχισμένα σε αυτήν βρέθηκαν διάφορα αρχιτεκτονικά μέλη σε δεύτερη χρήση, αλλά και ένα τμήμα αναθηματικής επιγραφής στον Ποσειδώνα⁵.

Αν συνδυάσουμε λοιπόν τα αποτελέσματα των δυο παραπάνω ανασκαφών μαζί και με αλλά περιοδικά ευρήματα, συνάγεται ότι κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους υπήρχε μια ακμάζουσα κοινότητα, η οποία ήταν σε θέση να συντηρεί μια μεγάλη βασιλική, είχε εμπορικές δραστηριότητες, αλλά συνάμα και καταναλωτικές ανάγκες, οι οποίες έχρηζαν την ύπαρξη συγκροτήματος κλιβάνων, ενώ παράλληλα προέβλεπε, είτε η κοινότητα ως σύνολο είτε κάποιος πλούσιος ιδιώτης, την αποθήκευση τροφίμων σε μια αίθουσα μήκους σχεδόν 20 μ. Ασφαλώς τα όρια της εν λόγω κοινότητας είναι ασαφή και μόνο μέσα από μια τεκμηριωμένη και συστηματική ανασκαφή θα μπορούσαν να εξαχθούν πιο ασφαλή συμπεράσματα. Ίσως, όμως, η ύπαρξη βυζαντινής μονής στον χώρο του σημερινού παρεκκλησίου του Αγίου Νικολάου⁶, σε μια απόσταση περίπου 1 χλμ. προς τα ανατολικά από τη θέση «Τσιφλίκι», αποτελεί ένα όριο για την κοινότητα αυτή.

Ως προς την προέλευση των κατοίκων της είναι ασφαλώς ελκυστική η υπόθεση ότι αυτοί αποτελούσαν την συνέχεια των αρχαίων Μιζέων, οι οποίοι μετέτρεψαν την πάλαι ποτέ ακρόπολη σε κέντρο της νέας, χριστιανικής πια, πόλης τους. Σε αυτήν την περίπτωση όμως ανεγείρεται το ζήτημα της ονομασίας της πόλεως αυτής, όνομα το οποίο οι πηγές δεν αναφέρουν, αλλά ίσως να σχετίζεται με την παρακείμενη Νάουσα.

Αν όμως η σχετική ασφάλεια που παρείχε η βυζαντινή αυτοκρατορία κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους επέτρεπε στους κατοίκους της αρχαίας Μιέζας να παραμένουν σε μια ημιορεινή και σχετικώς μόνο ασφαλής περιοχή, η κατάσταση αυτή άλλαξε άρδην κατά τους μέσους βυζαντινούς χρόνους, οπότε και η περιοχή άρχισε να γίνεται το θέρετρο μαχών και συγκρούσεων.

Ως προς αυτό το κομμάτι πολύτιμη είναι ασφαλώς μια συνοπτική αφήγηση των γεγονότων που σημάδεψαν την σημαντικότερη τότε πόλη της ευρύτερης περιοχής, την Βέροια.

Από την μεστή λοιπόν σε γεγονότα ιστορία της Βέροιας⁷ ξεχωρίζει αδιαμφισβήτητα το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της μέσης βυζαντινής περιόδου η πόλη αλώθηκε από τον Βούλγαρο ηγεμόνα Σαμουήλ, πιθανότατα το 986 ή το 989 μ.Χ. Μολονότι την ανακατέλαβε το 991 ο Βασίλειος Β' πέρασε εκ νέου στα χέρια των Βούλγαρων, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1001. Η παραπάνω βουλγαρική παρουσία είναι πιθανό να μην άφησε ανεπηρέαστη την ευρύτερη περιοχή της πόλης και θα πρέπει, κατά την άποψη του αρθρογράφου, να αποτελεί το πρώτο σημαντικό σημείο αναφοράς σχετικά με τις επιπτώσεις που η παρουσία αλλογενούς κυρίαρχου στοιχείου είχε στην εθνική, γλωσσική ή ποσοτική αλλοίωση του τοπικού πληθυσμού.

Αυτού του είδους τις αναστατώσεις και τις συνακόλουθες επιρροές βίωσε η περιοχή και μετά το 1204, οπότε καταλύθηκε το βυζαντινό κράτος από τους Φράγκους. Βουλγαρικές και καταλανικές επιδρομές, αλλά κυρίως οι εμφύλιες βυζαντινές διαμάχες και η σερβική απειλή δυσχέραναν κατά πολύ τη ζωή των κατοίκων. Μάλιστα στο πλαίσιο του εμφύλιου πολέμου της περιόδου 1341 – 1347 οι κάτοικοι των περιχώρων της Βέροιας βίωσαν και την τουρκική θηριωδία, όταν μισθοφόροι ενός από τους διεκδικητές του θρόνου, του Απόκαυκου, λεηλάτησαν την ύπαιθρο και έσφαξαν πολλούς κατοίκους. Ασφαλώς, και πάλι η περιοχή της Μιέζας έγινε στόχος των επιθέσεων αυτών. Μια κατά πάσα πιθανότητα ακόμη ακμάζουσα

5 Το συγκεκριμένο εύρημα του 2^{ου} αι. μ.Χ., αποτελεί μια έμμεση απόδειξη λατρείας του Ποσειδώνα ως θεού των ποταμών και των πηγαίων υδάτων, όπως γράφει σε σχετικό άρθρο της η αρχαιολόγος που ανέσκαψε την βασιλική, κα. Ειρήνη Ψαρρά.

6 Βλέπε σχετικά το προηγούμενο άρθρο.

7 Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την βυζαντινή ιστορία της Βέροιας βλέπε το έργο του Γ. Χιονίδη, *Ιστορία της Βέροιας, της πόλεως και της περιοχής της*, τόμος 2, *Βυζαντινοί χρόνοι*, Θεσσαλονίκη 1970. Για την περίοδο της εμφύλιας διαμάχης ενδεικτικό είναι το έργο του Ι. Καντακουζηνού, *Ιστορία*, εκδ. CB, I,II,III, Bonn 1828 – 1832.>>

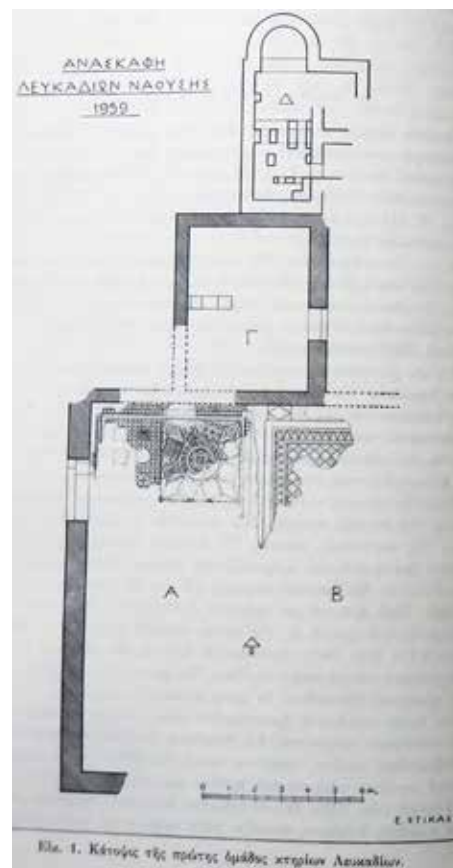
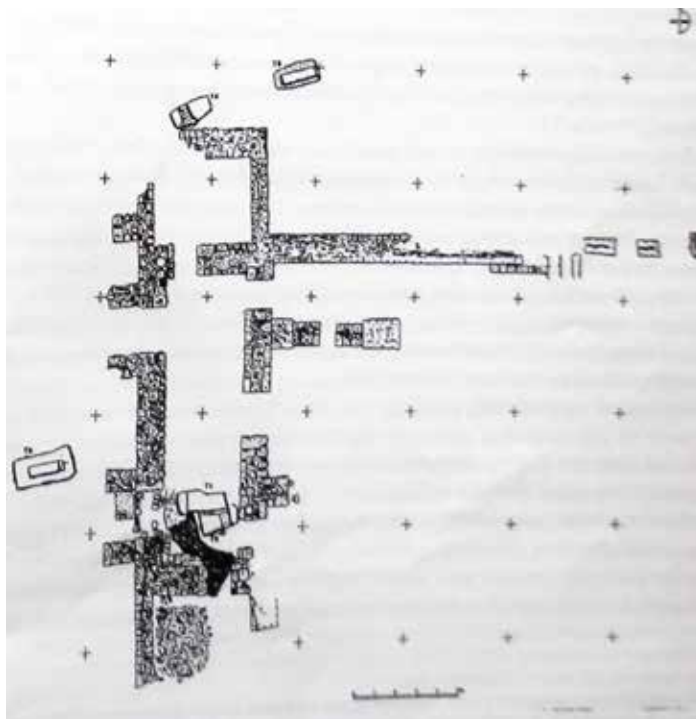
κοινότητα θα τράβηξε την προσοχή των εισβολέων, πόσο μάλλον που οι κάτοικοι του πεδινού - ημιορεινού αυτού χώρου δεν είχαν την ασφάλεια μιας οχυρωμένης τοποθεσίας και ήταν εύκολη βορά στις ληστρικές διαθέσεις τους.

Από την άλλη, πιο μακροχρόνιες επιδράσεις φαίνεται ότι είχε η σερβική κατοχή της Βέροιας από τον Στέφανο Δουσάν, ο οποίος μετά την κατάληψη της, το 1347, εγκατέστησε στα περίχωρα πολλούς ανθρώπους σερβικής καταγωγής.

Επόμενοι σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία της περιοχής ήταν η πρώτη άλωση της Βέροιας από τους Τούρκους το 1371 ή το 1374 και η οριστική κατάληψη της μάλλον το 1430, η οποία και εγκαινίασε την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας.

Συμπερασματικά, από την παραπάνω πολύ συνοπτική εξιστόρηση της ιστορίας της Βέροιας θα πρέπει να συγκρατηθούν δυο σημεία: α) οι κατά διαστήματα αναφορές περί εγκαταστάσεως στην περιοχή αλλογενούς πληθυσμού και β) οι συνεχείς επιδρομές που βίωνε η περιοχή τόσο από αλλογενή στοιχεία όσο κι από τους βυζαντινούς κατά τη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων. Αν συνδυαστούν τα δυο παραπάνω σημεία με την ύπαρξη μιας βυζαντινής κοινότητας στον χώρο της αρχαίας Μιέζας φαίνεται εύλογη μια ακόμη υπόθεση: οι κάτοικοι της, βρισκόμενοι ενώπιον συνεχών κινδύνων, δηώσεων και σφαγών είτε να πήγαν στην παρακείμενη οχυρή πόλη της Βέροιας είτε να κατευθύνθηκαν προς πιο ψηλά και ασφαλέστερα μέρη. Τα μέρη αυτά, γνώριμα ασφαλώς στους ίδιους και μακριά από τον οδικό άξονα που συνέδεε τη Βέροια με την Έδεσσα, θα ήταν ιδανικά καθώς δεν θα τραβούσαν την προσοχή των εκάστοτε επιδρομέων ενώ θα εξακολουθούσαν να διαβιούν πολύ κοντά στη γενέτειρά τους.

Γι' αυτήν όμως την υπόθεση, αλλά και για την μετέπειτα κατάσταση στην περιοχή της Μιέζας θα γίνει λόγος στο επόμενο άρθρο.

Ελα. 1. Κάτοψς της πρώτης ομάδας κτιρίων Λευκαδίων.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ...

Δρ. Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας, Πρόεδρος Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Επισκέψεις πολιτικών αρχόντων στην Ημαθία κατά τη διάρκεια του 20ου αι.

Η επίσκεψη του Υπουργού – Διοικητή Πρωτευούσης Κων/νου Κοτζιά (1-2/2/1937)

Την 6^η Αυγούστου 1936 ο Ιωάννης Μεταξάς, εκμεταλλευόμενος την πολιτική αστάθεια και την αδυναμία του πολιτικού συστήματος να διαχειριστεί σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η Ελλάδα, αλλά και την ευρύτερη πολιτική κατάσταση και τις εξελίξεις στον ευρωπαϊκό νότο¹, κήρυξε δικτατορία στη χώρα, η οποία διατηρήθηκε μέχρι την κατάληψή της από τους Γερμανούς τον Απρίλιο του 1941. Είχε προηγηθεί το δικτατορικό καθεστώς του Στρατηγού Πάγκαλου (1925-1926)². Στα δικτατορικά καθεστώτα του μεσοπολέμου εντάσσεται και το βραχύβιο κίνημα του Στρατηγού Κονδύλη³, ο οποίος με το πραξικόπημά του κατήργησε την αβασίλευτη δημοκρατία και επανέφερε τη βασιλευσμένη, ενώ το στρατιωτικό κίνημα διατήρησε την εξουσία στη χώρα από τις 10 Οκτωβρίου 1935 μέχρι και την 30^η Νοεμβρίου του ίδιου έτους, οπότε διορίστηκε από το Βασιλιά Γεώργιο Β' η κυβέρνηση του Κ. Δεμερτζή⁴. Το Δεμερτζή, μετά το θάνατό του (13-4-1936), διαδέχτηκε ο Ιωάννης Μεταξάς, ο οποίος διορίστηκε Πρωθυπουργός από το Βασιλιά και η κυβέρνησή του⁵ κατάφερε να πάρει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή στις 27 Απριλίου 1936⁶.

Από τα παραπάνω στρατιωτικά κινήματα και δικτατορικά καθεστώτα αυτά του Πάγκαλου και του Κονδύλη μπορούν να χαρακτηριστούν στρατιωτικές δικτατορίες, αν και δεν επιδίωξαν να παραδώσουν εξολοκλήρου την εξουσία στο στρατό αλλά μάλλον να συμβάλλουν στην αντικατάσταση των πολιτικών δυνάμεων σε στιγμές κρίσιμες, εκμεταλλευόμενες τις εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές συνθήκες. Υπ' αυτή την έννοια ο στρατός διεκδικούσε και κατείχε ρόλο ρυθμιστή στις τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις. Η δικτατορία του Μεταξά χαρακτηρίζεται ως πολιτική δικτατορία, όπου ο δικτάτορας και το καθεστώς του απολάμβανε την αποδοχή του στρατού, είχε τη σύμφωνη γνώμη του Βασιλιά και εφαρμόστηκε από

1 Για τις πολιτικές συνθήκες της περιόδου βλ. Θάνος Βερέμης – Γιάννης Κολιόπουλος, *Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*, Αθήνα, 2006, 378-379.

2 Για το στρατιωτικό κίνημα του Θεόδωρου Πάγκαλου γενικά βλ. Θάνος Βερέμης, *Οι επεμβάσεις του στρατού στην ελληνική πολιτική 1916-1936*, χ.τ., Έξαντας, 1977, 151-159. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, *Οι Ελληνικές Κυβερνήσεις 1843-2004*, Αθήνα, 2004, 69 και Εμμανουήλ Ξυνάδας «Επισκέψεις πολιτικών αρχόντων στην Ημαθία κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα. Οι επισκέψεις των Στρατηγών Τσερούλη (7-7-1925) και Πάγκαλου (18-12-1925) στη Βέροια», *Χρονικά Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας*, 23 (Μάι-Αύγ. 2013), 52-57. Η επίσκεψη Πάγκαλου στη Βέροια πραγματοποιήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 1925, όπως αναφέρεται και τεκμηριώνεται στο παραπάνω άρθρο. Εκ παραδρομής, στον τίτλο του όμως σημειώνεται ως ημερομηνία η 18-12-1925, αντί του ορθού 17-12-1925.

3 Για το στρατιωτικό κίνημα του Κονδύλη και τις συνέπειές του στην ευρύτερη πολιτική σκηνή βλέπε Βερέμης, *Οι επεμβάσεις*, ο.π., 276-278, Δημητρόπουλος, ο.π., 73 και Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, Αθήνα, 1974, 110-117.

4 Για την κυβέρνηση Δεμερτζή γενικά βλ. Δημητρόπουλος, ο.π., 73.

5 Για την κυβέρνηση Μεταξά βλ. γενικά: Δημητρόπουλος, ο.π., 73.

6 Στη διαδικασία ψήφισαν 261 βουλευτές. Η Κυβέρνηση Μεταξά έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης από 241 βουλευτές, ενώ καταψηφίστηκε από 16 και απείχαν 4 βουλευτές. Βλ. *Επίσημα Πρακτικά των Συνεδριάσεων της Βουλής*, Συνεδρίαση Στ' (27-4-1936), 79.

πολιτικούς⁷.

Ανάμεσα στα χαρακτηριστικά του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου εντοπίζονται ο εθνικισμός με αναγωγές και αναφορές στον αρχαίο και βυζαντινό πολιτισμό, η επιβολή ελέγχου στα κοινωνικά δρώμενα, τον πολιτισμό και τον Τύπο, αλλά και ο σφοδρός αντικομμουνισμός και η διάδοση της ιδέας της κομμουνιστικής απειλής⁸. Ο μεταξικός αντικομμουνισμός συνοδεύτηκε από διώξεις πολιτών, που διαφωνούσαν με την πολιτική και τις επιλογές του καθεστώτος, χωρίς να είναι απαραίτητο να ανήκουν στο κομμουνιστικό κόμμα. Τέλος, θα αποτελούσε παράλειψη η μη αναφορά στην προσπάθεια του καθεστώτος για τον έλεγχο και την καθοδήγηση της Νεολαίας, η οποία για το καθεστώς αποτελούσε την εγγύηση για το μέλλον της χώρας⁹.

Το καθεστώς με συχνές επισκέψεις των εκπροσώπων του στην επαρχία προσπαθούσε να διαπιστώσει την κοινωνική συνοχή και την αποδοχή της πολιτικής του στα λαϊκά στρώματα. Παράλληλα, με την επιβολή της λογοκρισίας και του ελέγχου στον Τύπο, επεδίωκε την ελεγχόμενη πληροφόρηση των πολιτών και επέτρεπε να κυκλοφορούν εφημερίδες μόνο φίλα προσκείμενες σε αυτό. Όπως ήταν επόμενο και γίνεται κατανοητό, τα δημοσιεύματα σε αυτές άρθρα έπρεπε να απηχούν τις απόψεις του καθεστώτος και να κρίνουν θετικά την κυβερνητική πολιτική.

Τη Βέροια, κατά την περίοδο της μεταξικής δικτατορίας επισκέφθηκαν αρκετοί πολιτικοί παράγοντες¹⁰ μεταξύ των οποίων και ο Υπουργός – Διοικητής Πρωτευούσης Κωνσταντίνος Κοτζιάς, ίσως, το κεντρικότερο πρόσωπο του καθεστώτος μετά τον δικτάτορα Μεταξά¹¹.

Η επίσκεψη του Κ. Κοτζιά στην Ημαθία, ευρύτερα, εντάσσεται στο πλαίσιο επίσκεψής του στη Θεσσαλονίκη (31-1-1937), για προσωπικούς - κοινωνικούς λόγους (προκειμένου να βαπτίσει την κόρη φίλου του). Τελικά όμως η επίσκεψη έλαβε έντονη πολιτική χροιά, αφού, όπως φαίνεται, αυτός ήταν έτοιμος, να διευρύνει το πρόγραμμά του και προχώρησε σε πολιτικές επισκέψεις και τοποθετήσεις. Τα όσα συνέβησαν στην επίσκεψη του Κοτζιά στη Θεσσαλονίκη τη Βέροια, τη Νάουσα και την Αλεξάνδρεια αποτυπώθηκαν στις σελίδες, τόσο του τοπικού, όσο και του πανελλήνιου Τύπου της εποχής¹².

Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, ο Κ. Κοτζιάς έφτασε στη Βέροια την 1^η Φεβρουαρίου 1937, προερχόμενος από τη Θεσσαλονίκη, κατόπιν πρόσκλησης του δημάρχου της πόλης Αντώνιου Πρωτοψάλτου¹³. Τον υπουργό συνόδευε αποστολή¹⁴ και τον υποδέχτηκαν επίσημα στο

7 Βλ. Βερέμης, *Ο στρατός στην Ελληνική Πολιτική*, Αθήνα, 2000, 9.

8 Για τον αντικομμουνισμό της 4^{ης} Αυγούστου βλ. Βαγγέλης Αγγελής, *Μεταξική προπαγάνδα και Νεολαία 1936-1940* (Διδακτορική διατριβή που υποβλήθηκε στο τμήμα πολιτικής επιστήμης και ιστορίας του Πάντειου Πανεπιστημίου), Αθήνα, 2004, 198-202. Βλ. επίσης Σπ. Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε*, ο.π., 241 κ.ε.

9 Περισσότερα για τη Νεολαία στο δικτατορικό καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου βλέπε στη διδακτορική διατριβή του Βαγγέλη Αγγελή, ο.π. και Σπυρίδων Πλουμίδης, «Η φασιστική νεολαία Ε.Ο.Ν. του Ι. Μεταξά (1936-40), *Η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά 1936-1941*, Αθήνα, 2010, 49-82.

10 Τη Βέροια κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του Μεταξά επισκέφθηκαν πολιτειακοί και πολιτικοί άρχοντες όπως ο Διάδοχος Παύλος (8-9-1937), ο διοικητής Μακεδονίας Κυρίμης (16-3-1938) κ.α.

11 Για τον Κ. Κοτζιά και τη θέση του στο καθεστώς βλ. Σπυρίδων Πλουμίδης, «Το καθεστώς Μεταξά (1936-1940)», *Η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά 1936-1941*, Αθήνα, 2010, 56.

12 Όσον αφορά τον τοπικό Τύπο, την περίοδο αυτή εκδίδονταν στη Βέροια οι εφημερίδες: «Αστήρ Βεροίας», του Ιωάννη Γούναρη και «Μακεδονική Ήχώ» και «Μακεδονικά Χρονικά» του Μανώλη (Λώλη) Σμυρλή. Και οι τρεις, με δεδομένο ότι κυκλοφορούν την περίοδο της μεταξικής δικτατορίας, μπορεί να ειπωθεί ότι τηρούν τουλάχιστον ανεκτική, αν όχι, υποστηρικτική στάση στο καθεστώς, όπως διαπιστώνεται και από τα δημοσιεύματά τους. Για περισσότερα βλ. Χρήστος Σκούπρας, *Οψεις και τομές στην τοπική ιστορία της Βεροίας (1924-1974)*, Βέροια, 2008, 24-28. Όσον αφορά τον Πανελλήνιο Τύπο, για τη συγκεκριμένη εργασία χρησιμοποιήθηκαν δημοσιεύματα των εφημερίδων «Ακρόπολις» (2-2-1937, 1, 6), «Η Εθνική» (2-2-1937, 6, 4-2-1937, 5), (2-2-1937, 6).

13 Το γεγονός της πρόσκλησης του Υπουργού από πλευράς των δημάρχων Βεροίας και Νάουσας αναφέρουν όλες οι εφημερίδες που χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα μελέτη. Ωστόσο, η πρόσκληση μάλλον τυπική θα πρέπει να θεωρηθεί παρά ουσιαστική, καθώς το ταξίδι του Υπουργού φαίνεται πως ήταν εξαρχής σχεδιασμένο ώστε αυτός να επισκεφθεί τις μακεδονικές πόλεις. Ειδικά η τοπική εφημερίδα *Αστήρ Βεροίας* υπερτονίζει τη συμβολή του δημάρχου στην έλευση του υπουργού στη Βέροια, αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι «Κατά την εν Θεσσαλονίκη παραμονήν του κ. Υπουργού έπεσκέφθη τούτον κατελθών επίτηδες εις Θεσσαλονίκην και έχαιρέτησε αυτόν ο Δήμαρχός μας κ. Α. Πρωτοψάλτου και όστις προσεκάλεσε τόν κ. Υπουργόν ίνα επισκεφθῇ τήν πόλιν μας...». Βλ. *Αστήρ Βεροίας*, 3-2-1937, 1.

14 Η αποστολή Κοτζιά αποτελούνταν από τον ίδιο τον Υπουργό, τον διευθυντή του δημοτικού νοσο-

δημαρχιακό μέγαρο οι τοπικές αρχές: η δημοτική, η εκκλησιαστική και οι στρατιωτικές¹⁵.

Μετά την επίσημη υποδοχή του και τους χαιρετισμούς ακολούθησε γεύμα στο εστιατόριο Αλτ στο οποίο συμμετείχαν οι αρχές της πόλης, ο μητροπολίτης και η συνοδεία του υπουργού. Όλοι ευχήθηκαν κατά τα ειθισμένα υπέρ της ευημερίας του Έθνους, του βασιλιά, του δικτάτορα Μεταξά και του υπουργού Κοτζία¹⁶. Στη συνέχεια ο υπουργός επισκέφθηκε αξιοθέατα της πόλης, ενώ λίγο αργότερα παρατάχθηκαν προς τιμή του η προσκοπική μουσική και οι ομάδες Προσκόπων της πόλης.

Το ταξίδι του Κ. Κοτζία συνεχίστηκε στη Νάουσα, όπου είχε την ευκαιρία να επισκεφθεί παραγωγικές μονάδες της πόλης και το εργοστάσιο Λαναρά – Κύρση. Εκεί, τον υποδέχθηκαν περίπου 1500 εργαζόμενοι, που, σύμφωνα με τον Τύπο, εξέφρασαν τον ενθουσιασμό και τη χαρά τους στο πρόσωπο του υπουργού. Παράλληλα, επιτροπή εργατών χαιρέτησε τον Κ. Κοτζία και διαβεβαίωσε ότι όλοι οι εργάτες της πόλεως είναι έτοιμοι να βοηθήσουν με όλες τις δυνάμεις τους το έργο της εθνικής κυβέρνησης¹⁷.

Στη Νάουσα φιλοξενήθηκε το βράδι της 2ας Φεβρουαρίου, στο σπίτι του δημάρχου Φιλώτα Κόκκινου. Την επόμενη μέρα, πριν την αναχώρησή του για τη Θεσσαλονίκη, επισκέφθηκε τη διεύθυνση χωροφυλακής και τα κρατητήρια της Νάουσας όπου ήλθε σε επαφή με κομμουνιστές κρατούμενους. Μετά από σύντομη συνομιλία μαζί τους και με τη σύμφωνη γνώμη του υπουργού ασφαλείας Μανιαδάκη¹⁸ διέταξε την αποφυλάκισή τους, αφού, προηγουμένως, οι κρατούμενοι αποκήρυξαν τις κομμουνιστικές ιδέες τους.

Την ίδια τακτική εφάρμοσε ο Κοτζίας και στη Βέροια, την οποία επισκέφθηκε και πάλι στην πορεία του προς τη Θεσσαλονίκη. Στην σύντομη επίσκεψή του βρέθηκε στη διεύθυνση χωροφυλακής Βέροιας όπου είχε σύντομη συνομιλία με κομμουνιστές κρατούμενους στους οποίους μίλησε και έθεσε υπόψη τους τις αρχές της κυβέρνησής του. Μετά τη δημόσια αποκήρυξη των ιδεών τους διέταξε την αποφυλάκισή τους¹⁹.

Αξίζει να αναφερθεί ότι μεταξύ των κρατουμένων βρισκόταν και ο πρώην Βουλευτής της Βέροιας Ιωάννης Παπαδάκης για τον οποίο στον Τύπο σημειώνεται ότι βρισκόταν κατηγορούμενος για τα γεγονότα του Γιδά. Παρακάτω, η εφημερίδα αναφερόμενη και πάλι στον Παπαδάκη, κάνει λόγο για κράτηση του για πολιτικούς λόγους²⁰. Πιθανότατα, οι δύο αιτίες συνδέονται μεταξύ τους και ο Παπαδάκης ήταν κρατούμενος λόγω πολιτικής στάσης ή απόψεων. Πράγματι, αυτό δηλώνει και ο ίδιος ο Παπαδάκης, ο οποίος, αναφερόμενος στη σύλληψη και κράτησή του, κάνει λόγο ότι συνελήφθη από τα όργανα του καθεστώτος κατά τη διάρκεια κυνηγητικής εκδρομής στην περιοχή με τη δικαιολογία ότι, σκοπός της εκδρομής ήταν η συνάντηση με άλλα πρόσωπα προκειμένου να συζητηθούν και να βρεθούν τρόποι για

κομείου Αθηνών Τηλέμαχο Πέσσα, τον ιδιαίτερο γραμματέα του, Φούφα, το δημοσιογράφο Μεταξά, τον Πρόεδρο των Παλαιών Πολεμιστών Θεσσαλονίκης Μάνθο, τον Πρόεδρο των Αθλητικών Οργανώσεων Θεσσαλονίκης Απ. Κοσμόπουλο και τον δήμαρχο Νάουσας, Φιλώτα Κόκκινο. Βλ. *Μακεδονική Ηχώ*, 4-2-1937, 2.

15 Μεταξύ των όσων υποδέχτηκαν το Κ. Κοτζία στη Βέροια συγκαταλέγονται ο Μητροπολίτης Βεροίας και Ναούσης Πολύκαρπος, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Μ. Χατζημιχάλης, ο διοικητής Χωροφυλακής Βεροίας ταγματάρχης Τριανταφύλλου, ο επιτελάρχης της Χ^{ης} Μεραρχίας αντισυνταγματάρχης Προίντζος, ο διοικητής του 16^{ου} Συντάγματος συνταγματάρχης Καλοτάντανος, ο Τοπικός Έφορος Προσκόπων Γ. Γουδής, ο Πρόεδρος και τα μέλη της Ισραηλιτικής Κοινότητας της Βεροίας κ.α. Βλ. *Αστήρ Βεροίας* και *Μακεδονική Ηχώ*, ό.π.

16 Από την επίσκεψη Κοτζία στη Βέροια και τη Νάουσα σώζεται πολύτιμο φωτογραφικό υλικό στο Εθνικό Λογοτεχνικό Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α.). Μέρος του δημοσιεύεται συνοδευτικά στην παρούσα εργασία. Φωτογραφίες από την επίσκεψη απεικονίζουν και στιγμιότυπα του γεύματος και τον προσκεκλημένων σε αυτό. Σε αυτές διακρίνονται ο δήμαρχος Βέροια Α. Πρωτοψάλτου, ο μητροπολίτης Πολύκαρπος κ.α.

17 «Η εὐγνωμοσύνη τῶν ἐπαγγελματιῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν», *Ἀκρόπολις*, 2-2-1937, 6.

18 Για τον Κ. Μανιαδάκη και τη θέση του στο καθεστώς βλ. Πλουμίδης, «Το καθεστώς», ό.π., 52.

19 Τη δήλωση της αποκήρυξης των κομμουνιστικών ιδεών φιλοξενεί η τοπική εφημερίδα *Αστήρ Βεροίας*. Ολόκληρη η αποκήρυξη, παρουσιάζεται παρακάτω, στο παράρτημα κειμένων. Βλ. «Δήλωσης», *Αστήρ Βεροίας*, ό.π., 4.

20 Το σημείο αυτό δε μπορεί να διευκρινιστεί, καθώς από τη μέχρι τώρα έρευνα στον τοπικό και πανελλήνιο Τύπο δεν εντοπίστηκε δημοσίευμα σχετικό με τα «γεγονότα του Γιδά». Τα στοιχεία που παρουσιάζονται παραπάνω προέρχονται από την τοπική εφημερίδα *Μακεδονική Ηχώ*. Βλ. *Μακεδονική Ηχώ*, ό.π.

την ανατροπή του καθεστώτος²¹.

Ολοκληρώνοντας το ταξίδι του στην Ημαθία ο Κ. Κοτζιάς επισκέφθηκε και το Γιδά, όπου, επίσης διέταξε την αποφυλάκιση κρατουμένων για πολιτικούς λόγους. Στη συνέχεια αναχώρησε με κατεύθυνση τη Θεσσαλονίκη, όπου συνέχισε τις πολιτικές επισκέψεις του.

Συμπεράσματα

α) Αρχικά, θα πρέπει να επισημανθεί ο χαρακτήρας της επίσκεψης του υπουργού Κοτζιά στη Βέροια και την Ημαθία ευρύτερα. Όπως διαφαίνεται από τα δημοσιεύματα του Τύπου, η, κατά τα άλλα εθιμοτυπικού χαρακτήρα, επίσκεψη του υπουργού, είχε και έντονα πολιτικό χαρακτήρα. Πίσω από τις υποδοχές, τους χαιρετισμούς, τα εθιμοτυπικά γεύματα, τις προποσείς και τις επισκέψεις υποκρύπτεται ο ουσιαστικός λόγος της επίσκεψης του Κ. Κοτζιά που, εκτός των άλλων, ήταν α) η διερεύνηση της απήχησης, της δυναμικής αλλά και της αποδοχής του καθεστώτος στη μακεδονική ύπαιθρο και τα λαϊκά στρώματα, β) η επικοινωνία με πολιτικούς, θρησκευτικούς, στρατιωτικούς αλλά και παράγοντες που εμπλέκονται στην οργάνωση των νέων, γ) η περαιτέρω διάδοση του καθεστώτος στην περιοχή έξι μόλις μήνες μετά την επιβολή του, μέσω συνομιλιών και εξαγγελιών.

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν την καθεστωτική αντίληψη και συμπεριφορά σχετικά με την ελευθεροτυπία και την λογοκρινόμενη έκφραση των πολιτικών απόψεων τη δεδομένη περίοδο. Τα δημοσιεύματα στο σύνολό τους είναι εγκωμιαστικά τόσο για το καθεστώς, όσο και για τους εκπροσώπους του. Ο τοπικός και ο πανελλήνιος Τύπος συμμερίζεται, προβάλλει και επιβραβεύει τις πολιτικές θέσεις του καθεστώτος, ενώ άξια σχολιασμού είναι η παντελής έλλειψη επικριτικών σχολίων για την κυβερνητική πολιτική. Για τη στάση της αυτή, η τοπική εφημερίδα *Μακεδονική Ηχώ* λαμβάνει τα εύσημα του υπουργού Κοτζιά²².

Σε όλα αυτά θα πρέπει να προστεθεί, όπως είναι φυσικό και αυτονόητο, και η έλλειψη επίσημου αντιπολιτευόμενου δημοσιογραφικού οργάνου. Αποτέλεσμα της παραπάνω καθεστωτικής συμπεριφοράς ήταν η μονόπλευρη ενημέρωση του κοινού και η αδυναμία εξαγωγής αντικειμενικών και ουσιαστικών συμπερασμάτων για την πολιτική, την οικονομική, την κοινωνική ζωή της χώρας.

β) Από το σύνολο των επαφών που είχε ο Κ. Κοτζιάς στην Ημαθία αξίζει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά σε κάποιες από αυτές, καθώς αποδεικνύουν και επιβεβαιώνουν κεντρικές θέσεις, στάσεις και απόψεις του μεταξικού καθεστώτος. Καταρχήν, για τον υπουργό Κοτζιά κινητοποιήθηκε η δύναμη των Προσκόπων της Βέροιας²³. Μεγάλο μέρος, αν όχι το σύνολο, του προσκοπικού πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένης και της προσκοπικής μουσικής παρατάχτηκαν στην αίθουσα της Χριστιανικής Ένωσης Ορθοδόξων Βέροιας²⁴, προκειμένου να επιθεωρηθούν από τον υπουργό, ενώ αυτός επιβράβευσε τον αρχηγό τους Γ. Γουδή²⁵, ο οποίος ήταν παρών και στην υποδοχή του. Το γεγονός της συμμετοχής των προσκόπων στην επίσκεψη Κοτζιά στη Βέροια συνδέεται με την ευρύτερη στάση του καθεστώτος για τη νεολαία,

21 Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Παπαδάκη, κατά τη διάρκεια κυνηγητικής εκδρομής στην περιοχή του Γιδά, συνελήφθη με τη δικαιολογία ότι η εκδρομή απέβλεπε στη συνάντησή του με τον Συνταγματάρχη Ψαρρό για να συζητήσουν τρόπους ανατροπής του καθεστώτος. Βλ. Ιωάννης Παπαδάκης -Στάικος, *Μισός αιώνας πολιτικών αγώνων και εθνικής δράσεως*, Αθήναι, 1974, 284.

22 Βλ. *Μακεδονική Ηχώ*, 4-2-1937, 1 και παρακάτω στο παράρτημα κειμένων.

23 Η ίδρυση του Προσκοπισμού στη Βέροια ανάγεται στο έτος 1918 και η ανασύστασή το έτος 1930 από τον Γ. Γουδή. Περισσότερα για τον Προσκοπισμό στη Βέροια βλ. *Ένας αιώνας προσκοπική Βέροια 1918-2010*, Βέροια, 2010 και Αναστάσιος Χριστοδούλου, *Ιστορία της Βέροιας*, 1960, 134. Την ίδια ημέρα που δημοσιεύεται στη *Μακεδονική Ηχώ* το ρεπορτάζ για την επίσκεψη Κοτζιά, η εφημερίδα φιλοξενεί και άρθρο του διευθυντή της για τον Προσκοπισμό στη Βέροια και τη δράση του. Βλ. Λώλης Σμυρλής, «Οί νέοι: Η έλπίς της αύριον. Ο Προσκοπισμός στη Βέροια και η δράσις. Παρόν, παρελθόν, μέλλον», *Μακεδονική Ηχώ*, 4-2-1937, 1.

24 Η «Χριστιανική Ένωση Ορθοδόξων Βεροίας» ιδρύθηκε το έτος 1932 από τον Γεώργιο Γουδή με σκοπό την ηθική, εθνική και θρησκευτική διαπαιδαγώγηση των νέων. Περισσότερα για τη Χ.Ο.Ε.Β. βλ. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης, «Πληροφορίες για τον Δήμαρχο της Βέροιας Γεώργιο Γουδή (1939-1940)», *Χρονικά Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας*, 8 (Ιαν. - Μάρ. 2010), 26 και Χριστοδούλου, *ο.π.*, 132.

25 Ο Γεώργιος Γουδής υπήρξε προσωπικότητα με ιδιαίτερη δράση στην υπό εξέταση περίοδο. Από το έτος 1939 έως το 1940 υπηρέτησε Δήμαρχος Βέροιας διορισμένος από το καθεστώς. Περισσότερα βλ. Βουδούρης, *ο.π.*, όπου και βιβλιογραφία.

τις δραστηριότητές της και την «Μεταρρύθμιση της Νεολαίας»²⁶.

Ειδικότερα σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει να γίνει συσχετισμός της επίσκεψης του Κ. Κοτζιά στους Προσκόπους της Βέροια με τον αρχηγό τους Γ. Γουδή, την Χριστιανική Ένωση Ορθοδόξων Βέροιας, της οποίας επίσης ιδρυτικό μέλος υπήρξε ο Γουδής και της περαιτέρω πορείας του συμπεριλαμβανομένης και της πολιτικής. Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα τρίπτυχο αποτελούμενο από τη νεολαία, τη θρησκεία και την πολιτική και καταλήγει στο να υπηρετεί έναν από τους σκοπούς του καθεστώτος που ήταν η προετοιμασία και η διαμόρφωση ευυπόληπτων χαρακτήρων. Προκειμένου να καταλήξει η έρευνα σε ασφαλή συμπεράσματα θα πρέπει σε όλον αυτό το συσχετισμό να ληφθούν υπόψη στοιχεία και γεγονότα της περιόδου πριν ακόμα από την επιβολή του μεταξικού καθεστώτος, δηλαδή από την αρχή της δεκαετίας του 1930, τα οποία σχετίζονται με τον Γ. Γουδή και την σχέση του με τη θρησκευτική, κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου²⁷.

γ) Ακόμα μια συμβολική, για τον Κ. Κοτζιά, κίνηση διαφαίνεται από την επιλογή του να επισκεφτεί το εργοστάσιο Λαναρά – Κύρτση στη Νάουσα. Το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, όπως είναι γνωστό δε διέθετε λαϊκά ερείσματα²⁸. Στον έκτο μήνα από την επιβολή του, ολόκληρος ο μηχανισμός ήταν φυσικό να ψάχνει τρόπους διάδοσης των ιδεών, των απόψεων και της εφαρμοζόμενης πολιτικής στα λαϊκά στρώματα και την εργατική τάξη. Η επιλογή του εργοστασίου της Νάουσας μόνο τυχαία δεν μπορεί να θεωρηθεί. Χίλιοι πεντακόσιοι εργάτες υποδέχθηκαν και απέδωσαν τιμές, σύμφωνα με τον Τύπο, στον υπουργό²⁹.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το εργατικό δυναμικό της Νάουσας, το οποίο αποτελούσε και τη βάση της εργατικής της τάξης. Λίγα χρόνια πριν (1933) το ίδιο εργοστάσιο (Λαναρά – Κύρτση) έγινε γνωστό στο Πανελλήνιο μέσω του Τύπου, για τα αιματηρά γεγονότα τα οποία συντελέστηκαν στη Νάουσα μετά την απόλυση τριών χιλιάδων υπαλλήλων του³⁰. Στην υπό εξέταση περίοδο, η επίσκεψη Κοτζιά σαφώς στόχευε στη διάδοση της κυβερνητικής πολιτικής στην τάξη αυτή.

δ) Τέλος, ιδιαίτερης πολιτικής σημασίας κρίνεται η κίνηση του υπουργού Κοτζιά να προβεί στην απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων, κατά σειρά, της Νάουσας, της Βέροιας και του Γιδά. Όλοι οι παραπάνω κρατούνταν λόγω των κομμουνιστικών ιδεών τους, τις οποίες, για να απελευθερωθούν, έπρεπε πρώτα να αποκηρύξουν. Στη δήλωσή τους, η οποία δημοσιεύτηκε στην τοπική εφημερίδα *Αστήρ* ανέφεραν ότι εκ πλάνης υπήρξαν κομμουνιστές και ότι αποκηρύττουν κάθε σχετική ιδέα, ενώ παράλληλα τίθενται στη διακριτική ευχέρεια του καθεστώτος προκειμένου να υποστηρίξουν το έργο της εθνικής κυβέρνησης³¹.

Ο Αντικομμουνισμός ήταν ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του καθεστώτος της 4^{ης}

26 Ήδη, από το Νοέμβριο του 1936 ιδρύθηκε η Εθνική Οργάνωση Νεολαίας (Ε.Ο.Ν.), ενώ με το νόμο 1798/6-1939 όλα τα αθλητικά, γυμναστικά, φιλαθλα σωματεία, αθλητικές ομοσπονδίες τέθηκαν υπό την εποπτεία του ανώτατου διοικητικού συμβουλίου της Ε.Ο.Ν. Παράλληλα, ο ίδιος νόμος όριζε τη συγχώνευση του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων με τη μεταξική νεολαία. Έτσι, από τον Ιούνιο του 1939 έπαψαν να υφίστανται αυτοτελώς οι Πρόσκοποι, οι ΧΑΝ και η ΧΕΝ και η παρουσία τους περιήλθε στην Ε.Ο.Ν. Με τον τρόπο αυτό, ουσιαστικά, ολοκληρώθηκε η μεταρρύθμιση της νεολαίας που ήθελε την οργάνωσή της υπό ένα ενιαίο πρόγραμμα και έναν αρχηγό το δικτάτορα Μεταξά. Βλ. Πλουμίδης, «Η φασιστική», ό.π. και Αγγελής, *Μεταξική*, ό.π.

27 Για περισσότερα βλ. Τιμόθεος Χαλκιάς, *Εκκλησία και Κοινωνία στη Βέροια, από την απελευθέρωση μέχρι τη μετεμφυλιακή εποχή (1912-1958)*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Θεσσαλονίκη, 2011, 38,87 και 90, όπου ο συγγραφέας αναφέρεται στη σκιαγράφηση του μεσοπολεμικού κοινωνικού τύπου ανθρώπου, τύπος τον οποίο προσομοίαζε και ο Γουδής.

28 Πλουμίδης, «Η φασιστική», ό.π.

29 Καμία αναφορά δε γίνεται σε τυχόν αντιδράσεις από την επίσκεψη του Κοτζιά μιας και η Νάουσα τη συγκεκριμένη περίοδο διέθετε ισχυρή εργατική τάξη. Είναι σχεδόν αδύνατο η τάξη αυτή να μην εξέφρασε τις απόψεις της στην συγκεκριμένη επίσκεψη. Βέβαια, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η ελευθεροτυπία είχε εκλείψει και έτσι ήταν μάλλον αδύνατη η δημοσίευση άποψης αντίθετης από την κυρίαρχουσα, που δεν ήταν άλλη από αυτή που οριζόταν από τα όργανα του καθεστώτος. Αυτό και μόνο δικαιολογεί την απουσία δημοσιευμάτων που θα είχαν αναφορά σε αντιδράσεις της εργατικής τάξης κατά του καθεστώτος και των εκπροσώπων του.

30 Βλ. Αλέκος Χατζηκώστας, «Οι αιματηρές κινητοποιήσεις των εργατών της Νάουσας τον Γενάρη του 1933, μέσα από τις σελίδες του Ρίζοσπάστη και της εφημερίδας Φως της Θεσσαλονίκης», *Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα*, Νάουσα, 3-4 Μαΐου 2014 (υπό έκδοση στα πρακτικά).

31 Βλ. «Δήλωσης», *Αστήρ Βερροίας*, ό.π., 4.

Αυγούστου. Με αυτό το δεδομένο οι κομμουνιστές τέθηκαν από την αρχή στο στόχαστρο των οργάνων του με σκοπό την αποκοπή τους από το κοινωνικό σύνολο και τον παραδειγματισμό της λαϊκής μάζας, ούτως ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω «μόλυνση» των πολιτών από τον «ιό» του μπολσεβικισμού. Άλλωστε, και μια από τις δικαιολογίες που χρησιμοποίησε για να καταλάβει ο Μεταξάς την εξουσία κηρύσσοντας δικτατορία, ήταν και αυτή της αποτροπής του κομμουνιστικού κινδύνου³².

Μέσω των δηλώσεων μετανόιας το καθεστώς έδινε την ευκαιρία στους κομμουνιστές – πολιτικούς κρατούμενους να απελευθερωθούν αποκηρύσσοντας την ιδεολογία τους. Ουσιαστικά, το μέτρο αυτό στόχευε στην αποκήρυξη των ιδεών, στον παραδειγματισμό της κοινωνίας και συνεπώς στη μείωση των κομμουνιστών. Τελικά, όμως παρά τις δηλώσεις, οι περισσότεροι δηλωσίες μάλλον έμειναν πιστοί στην ιδεολογία τους, παρά το γεγονός ότι, ίσως, αποστασιοποιήθηκαν για ορισμένο χρονικό διάστημα³³.

Από όλα όσα παρατέθηκαν παραπάνω συμπεραίνεται ότι η επίσκεψη του Κ. Κοτζιά είχε κατεξοχήν πολιτικό χαρακτήρα και στόχευε στη διερεύνηση της διάδοσης και αποδοχής του καθεστώτος στην κοινωνία της μακεδονικής υπαίθρου. Παράλληλα, έγιναν ενέργειες αύξησης της δημοφιλίας του κυρίως στον χώρο της νεολαίας και της εργατικής τάξης. Τέλος, με κινήσεις συμπαθείας ο υπουργός Κοτζιάς θέλησε να καταδείξει τη «σωστή» πορεία που πρέπει να ακολουθούν οι πολίτες και αυτή δεν ήταν άλλη από αυτή που όριζαν τα όργανα της του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου.

**‘Η προχθεσινή άφιξις εις την πόλιν μας τοῦ Ὑπουργοῦ Δ/τοῦ Πρωτευούσης κ. Κ. Κοτζιά
‘Η επίσκεψις ἐγένετο κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Δημάρχου Βερροίας κ. Α. Πρωτοψάλτου
‘Ενθουσιώδης ὑποδοχή. – Εἰς τὸ Δημαρχιακὸν Κατάστημα ἐδέχθη τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς
ἐκπροσώπους τῶν ὀργανώσεων. Τί ἐδήλωσε ὁ κ. Ὑπ/γός**

Ὡς γνωστὸν καὶ ἀπὸ τὸν τύπον τῆς Θεσσαλονίκης τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν 31^{ην} Ἰανουαρίου ἀφίκετο εἰς Θεσσαλονίκην ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ὑπουργὸς Διοικητῆς Πρωτευούσης κ. Κ. Κοτζιάς ὅπως παραστῇ ὡς ἀνάδοχος τοῦ θυγατρίου τοῦ φίλου του κ. Σαμαρά καὶ τὴν ὁποίαν βαπτίσας ὠνόμασε Ἰωάνναν.

Κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλονίκη παραμονὴν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐπεσκέφθη τοῦτον κατελθὼν ἐπίτηδες εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐχαιρέτησε αὐτὸν ὁ Δήμαρχός μας κ. Α. Πρωτοψάλτου καὶ ὅστις προσεκάλεσε τὸν κ. Ὑπουργὸν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν πόλιν μας.

Ὁ ὑπουργὸς κ. Κοτζιάς ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κ. Δημάρχου ἀφίχθη εἰς τὴν πόλιν μας τὴν 1 μ.μ. ὥραν γενόμενος ἐνθουσιαδέστατα δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων. Πρὸς προϋπάντησιν τοῦ κ. ὑπουργοῦ εἶχον μεταβῇ εἰς Μικρογούζιον ὁ Δήμαρχος κ. Α. Πρωτοψάλτου μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου κ. Μ. Χατζημιχάλη καὶ ὁ Διοικητῆς Διοικήσεως Χωροφυλακῆς Βέροιας ταγματάρχης κ. Τριανταφύλλου.

Ἀμα τῇ ἀφίξει τοῦ κ. Ὑπουργοῦ μετὰ τῆς συνοδείας του κατηνύνηθη εἰς τὸ Δημαρχιακὸν κατάστημα ὅπου τὸν ὑπέδεχθησαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας Κοσ Πολύκαρπος, ὁ Ἐπιτελάρχης τῆς Χ Μεραρχίας ἀντισυνταγματάρχης κ. Πρίντζος ἀντιπροσωπεύων τὸν ἀπουσιάζοντα Στρατηγὸν Διοικητὴν Χης Μεραρχίας Κον Χρῖστον Κίτσιον, ὁ διοικητῆς τοῦ 16^{ου} Συντάγματος Συνταγματάρχης κ. Δ. Καλοτάντανος, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως, οἱ περισσότεροι τῶν δημοτικῶν συμβούλων, οἱ πρόεδροι τῶν ἐν τῇ πόλει μας Ἐπαγγελματικῶν καὶ Βιοτεχνικῶν ὀργανώσεων, ἡ εφορεία τοῦ Δημοτικοῦ Γυμναστηρίου, Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ἀθλητικοῦ συλλόγου «Βέρμιον», ὁ Τοπικὸς Ἐφορος

32 Ὁ κομμουνιστικὸς κίνδυνος καὶ ἡ κομμουνιστικὴ ιδεολογία τέθηκαν ἐξαρχῆς στο στόχαστρο τοῦ καθεστώτος που τα πολέμησε με κάθε μέσο. Μάλιστα, πολλές φορές χρησιμοποιήθηκαν κατασταλτικές πρακτικές ιδιαίτερα κατακριτέες ὅπως οἱ συλλήψεις, οἱ φυλακίσεις, τὰ βασανιστήρια, οἱ ἐξορίες τῶν κομμουνιστῶν κ.α. Για περαιτέρω βλ. Ἀγγελῆς, ὁ.π., 198-202. Επίσης βλ. Πλουμίδης, «Το καθεστώς», ὁ.π., 68 κ.ε., 127-129 καὶ «Ἡ καταστολή τοῦ “ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ”. Το ἀγνωστο ‘40», *Ελευθεροτυπία*, 25-10-2009, διαθέσιμο <http://www.isopress.gr/ios2009/ios20091025.htm> (9-1-2015).

33 Πλουμίδης, «Το καθεστώς», ὁ.π., 127.

Προσκόπων κ. Γ. Γουδής, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἐνώσεως Παλαιῶν Πολεμιστῶν, ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Βερροίας καὶ διάφοραι ἄλλαι επιτροπαί.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀνέπτυξε δι' ὀλίγον τὸ ἐπιτελεσθὲν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μέγα ἐθνικὸν ἔργον καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς ἐπαγγελματικῆς καὶ βιοτεχνικῆς τάξεως καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν τάξεων. Οἱ λόγοι τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐγένοντο μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ δεκτοί ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τῶν διαφόρων τάξεων οἵτινες διὰ χειροκροτημάτων ἀνεγνώρισαν τὸ ὄντως μέγα ἔργον τῆς ὑπὸ τὸν ἐθνικὸν Κυβερνήτην κ. Ἰωάν. Μεταξᾶν Κυβερνήσεως.

Ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ἐφορείαν τοῦ γυμναστηρίου ὁ κ. Ὑπουργὸς ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν τὴν διὰ τοῦ ὑπουργεῖου Παιδείας ἐνίσχυσιν διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Γυμναστηρίου πρὸς δὲ τὸν τοπικὸν ἔφορον Προσκόπων Βερροίας κ. Γουδὴν ἀποτεινόμενος εἶπε ὅτι τὸ κράτος ἐτοιμάζει εὐρύτατον πρόγραμμα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς νεολαίας μας καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν ταύτης ἐθνικῶς καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τὸ κράτος στηρίζει – καὶ δικαίως – ὅλας τὰς ἐλπίδας του.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἀκροάσεων ὁ κ. Ὑπουργὸς μετὰ τῆς συνοδείας του κατηνύνη εἰς τὸ «Ἀλτ» ὅπου παρετέθη πρὸς τιμὴν του ὑπὸ τοῦ Δήμου γεῦμα εἰς ὃ παρεκάθησαν περὶ τὰ εἴκοσι πρόσωπα. Ἐκεῖθεν κατευθύνθησαν εἰς τὸ ἐξοχικὸν Κέντρον «Ἐληᾶ» μεθ' ὃ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ὁρθοδόξων Βερροίας ἐπιθεώρησε τοὺς Προσκόπους τῆς Πόλεως μας τῆς προσκοπικῆς μουσικῆς παινιζούσης διάφορα ἐμβατήρια. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἐπιθεωρήσεως ὁ κ. Ὑπουργὸς συνεχάρη θερμότατα τὸν κ. Γουδὴν διὰ τὸ ἐπιτελούμενον ἐθνικοθρησκευτικὸν ἔργον. Τὴν 4^{ην} μ.μ. ἀνεχώρησε εἰς Νάουσσαν κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Δημάρχου κ. Φιλῶτα Κοκκίνου ὅπου τῷ ἐγένετο ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ ἐπεσκέφθη δὲ μετὰ τῆς ἀκολουθίας του τὰ ἔργοστάσια Λαναρᾶ - Κύρτση κλπ.

Τὴν ἐπαύριον ἦτοι χθὲς ἀναχωρῶν ἐκ Ναούσης εἰς Θεσσαλονίκης κατόπιν παρακλήσεως τοῦ Δημάρχου μας κ. Ἀ. Πρωτοψάλτου διῆλθε τῆς πόλεως μας ἐπισκεφθεὶς δὲ τὰ γραφεῖα τῆς διοικήσεως Χωροφυλακῆς Βερροίας ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἐν τοῖς κρατητηρίοις τοῦ ἀστυνομικοῦ τμήματος παραμονῆς διαφόρων κομμουνιστῶν ὧν διέταξε τὴν ἀπόλυσιν ἀφοῦ πρότερον ἐπληροφορήθη ὅτι οὗτοι ἐκ πλάνης ἦσαν κομμουνισταὶ καὶ ὅτι συνελθόντες ἀπεκήρυξαν τὸν Κομμουνισμόν μεθ' ὃ ἀνεχώρησεν διὰ Θεσσαλονίκην.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Δηλοῦμεν οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι, ὅτι ἐκ πλάνης ὑπῆρξαμεν Κομμουνισταί, ἤδη δὲ συνελθόντες ἐκ τῆς πλάνης ταύτης δηλοῦμεν δημοσίᾳ καὶ κατὰ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπον ὅτι ἀποκηρύττομεν τὸν Κομμουνισμόν ὡς ἀπαίσιον ἐχθρόν τῆς Πατρίδος μας καὶ βδελυσσόμεθα διότι ὑπῆρξαμεν Κομμουνισταί.

Τὴν μετάνοιαν μας ταύτην καὶ πραγματικὴν ψυχικὴν μεταβολὴν θέλομεν ἀποδείξει ἐμπράκτως γενόμενοι ὑποστηρικταὶ τῶν Ἐθνικῶν μας ὑψηλῶν ἰδεωδῶν καὶ πρωτοπόροι εἰς κάθε ἐθνικιστικὴν ἐκδήλωσιν.

Βέρροια 3 Φεβρ. 1937

Οἱ δηλοῦντες (ἀκολουθοῦν τὰ ονόματα)

Ἀστὴρ Βερροίας, 3-2-1937, 1, 4.

**Ὁ Διοικητὴς Πρωτευούσης Ὑπουργὸς κ. Κοτζιάς εἰς τὴν πόλιν μας
Ἔντολῃ Κυβερνήσεως ἀπελύθησαν τῶν φυλακῶν οἱ Κομμουνισταὶ καὶ ὁ Παπαδάκης
Ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ εἰς Νάουσσαν ὑπὸ τῶν κατοίκων**

Προερχόμενος ἐκ Θεσσαλονίκης ἀφίχθη ὁ κ. Κ. Κοτζιάς εἰς τὴν πόλιν μας συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. δρ. Τηλεμάχου Πέρρα Διευθυντοῦ χειρουργοῦ τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομεῖου Ἀθηνῶν, τοῦ ἰδιαιτέρου του γραμματέως κ. Φούφα, τοῦ δημοσιογράφου κ. Μεταξᾶ (...)

Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀνῆλθε μετὰ τῆς ἀκολουθίας του εἰς τὴν Δημαρχίαν ὅπου πρὸς τιμὴν του ἐγένετο

δεξιώσεις παρουσιάσας ό κ. Δήμαρχος τινές δημοτικούς συμβούλους. Τόν κ. Κοτζιάν έχαιρέτησαν αί τοπικά Αρχαί, ό Διοικητής Χωροφυλακής κ. Γ. Τριανταφύλλου, ό Διοικητής του 16^{ου} Συν/τος κ. Δ. Καλοτάντανος, ό Σεβ. Μητροπολίτης και όλοι οί προϊστάμενοι τών διαφόρων ύπηρεσιών τής πόλεως μας. Προς τιμήν του κ. Διοικητού Πρωτευούσης , ύπουργού, παρετέθη γεύμα είς ό παρεκάθησαν αί Αρχαί τής πόλεως, ό Μητροπολίτης και ή ακολουθία του. Τό γεύμα διεξήχθη είς λίαν έγκάρδιον τόνον εγερθέντων προπόσεων ύπέρ τής ευημερίας του Έθνους τής Α.Μ. του Βασιλέως, του Πρωθυπουργού κ. Ί. Μεταξά και τέλος προς τιμήν του κ. Κώστα Κοτζιά. Ό κ. Ύπουργός έπεσκέφθη τους Προσκόπους και τά διάφορα αξιοθέατα τής πόλεως μας.

Τήν 4 μ.μ. συνοδευόμενος ύπό τής ακολουθίας του προεπέμφθη ύπό του κ. Δημάρχου και του Διοικητού Διοικήσεως Χωροφυλακής Γ. Τριανταφύλλου συγγενούς του κ. Ύπουργού.

Νάουσα 2 – Σήμερον άφίχθη είς τήν πόλιν μας ό Ύπουργός κ. Κοτζιάς μετά τής ακολουθίας του. Είς τόν κ. Ύπουργόν έπεφύλασεν ή πόλις τής Ναούσης άφάνταστον ύποδοχήν. Ό κ. Κοτζιάς μετέβη είς τό Δημαρχείον όπου τόν ύπεδέχθησαν οί Δημοτικοί Σύμβουλοι, οί παλαιοί πολεμιστάι και πλήθος φίλων του.

Ό κ. Ύπουργός έδέχθη πολλές έπιτροπάς και τέλος έπεσκέφθη τά εργοστάσια Λαναρά Κύρτση και τά διάφορα τμήματα τουτων.

Ό κ. Κοτζιάς έφιλοξενήθη τό έσπέρας είς τήν οίκίαν του κ. Δημάρχου, σήμεραν δέ έπέστρεψεν διά Βεροίας είς Θεσσαλονίκην.

Ό κ. Ύπουργός συνδεθείς μετά του συναδέλφου του κ. Μανιαδάκη ύπουργού Ασφαλείας του Κράτους, παρεκάλεσε τουτον όπως τόν έξουσιοδοτήσει ίνα διατάξη τήν άποφυλάκισιν τών είς τά κρατητήρια Ναούσης, Βεροίας και Γιδά κρατουμένων κομμουνιστών και άλλων πολιτικών. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται και ό κ. Παπαδάκης, τέως βουλευτής Βεροίας συλληφθείς τήν παρελθούσαν έβδομάδα, κατηγορούμενος διά τά γεγονότα του Γιδά, επί τη ύπογραφη πρωτοκόλου τιμής ότi δέν θα άναμιχθούν ποτέ και δηλώσεις άποκηρύξεως τών ιδεών των.

Ό κ. Ύπουργός λαβών τήν έντολήν και μετά σύμφωνον γνώμην του Δ/του Χωρ/κής κ. Τριανταφύλλου και του Δ/του Αστυνομίας Ναούσης κ. Κάττη άπεφυλάκησαν τους κρατουμένους Ναούσης.

Τήν 12.30' άφίχθη είς τήν Δ/σιν Χωρ/κής Βεροίας ό κ. Ύπουργός όστις και εκάλεσε τους κρατουμένους κομμουνιστάς είς τους όποιους ώμίλησεν, δηλώσας ότi ή Κυβέρνησις ως έθνική θέλει κράτος πειθαρχημένον και άφοσιωμένον είς τήν έλληνικήν πατρίδα. Τους είπε δέ ότi βαρύ φορτίον αναλαμβάνει, αλλά έλπίζει είς τόν λόγον τής τιμής των ότi θα τηρήσουν τουτον. Παρεκάλεσε δέ τόν κ. Δ/ντήν όπως τους άφίση έλευθέρους και εκάλεσεν ιδιαιτέρως και τόν τέως βουλευτήν κ. Παπαδάκην και του συνέστησεν όπως συμβάλει είς τό μέγα έθνικόν έργον τής Κυβερνήσεως, παρακαλέσας τόν Δ/ντήν Ασφαλείας κ. Τριανταφύλλου όπως τόν άφίση έλεύθερον.

Μετά ταύτα ό κ. Ύπουργός μετέβη είς Γιδάν όπου και θα διατάξη και τών εκεί κρατουμένων διά πολιτικούς λόγους, δι' ους και ό κ. Παπαδάκης, τήν άπόλυσιν.

Η Μεγάλη αυτή χειρονομία τής Κυβερνήσεως διά του κ. Κοτζιά έπροξένησεν βαθυτάτην έντύπωσιν. Οί άπολυθέντες έδοσαν τόν λόγον τής τιμής των, και μετά καταφανούς συγκινήσεως έξητωκρέυγασαν ύπέρ τής Κυβερνήσεως.

Ό κ. Ύπουργός τους είπε ότi δέν θέλει χειροκροτήματα και ζητωκραυγάς. «Λυπήθηκα μόνον τά νειάτα σας και τους φτωχούς γονειού σας». Τήν δέ 1.20 άνεχώρησεν διά Γιδά και εκείθεν είς Θεσσαλονίκην.

Είς τήν «Μακεδονικήν Ήχώ» εκφράζω τά θερμά συγχαρητήρια μου, διά τήν προσπάθειάν της και τους έθνικούς άγώνας της.

Μια έφημερίς είς τήν Μακεδονίαν, μία έλληνική έφημερίς, εΐνε ενα εκ τών πλέον σημαντικών στηριγμάτων κάθε γενικωτέρας προσπάθειας, κάθε ευγενούς ανωτέρας ιδεολογίας άγώνος.

Η «Μακεδονική Ήχώ» αυτό προσφέρει.

Κ. Κοτζιάς

Ύπουργός: Δ/της Πρωτευούσης

Βέροια 2-2-1937

Μακεδονική Ήχώ, 4-2-1937, 1-2

Μακεδονική Ηχώ, 4-2-1937, 2 (Κέντρο Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας)

Ο Κ. Κοτζιάς ανάμεσα σε κόσμο στη διάρκεια του ταξιδιού του σε Θεσ/νίκη - Βέροια - Νάουσα (L118.108, Ε.Λ.Ι.Α.)

Ο Κ. Κοτζιάς έξω από τη Διεύθυνση Χωροφυλακής Βέροιας (L118.109, Ε.Λ.Ι.Α., Κέντρο Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας)

Ο Κ. Κοτζιάς στο Δημαρχείο της Βέροιας με το Δήμαρχο Αντ. Πρωτοψάλτου (L118.113, Ε.Λ.Ι.Α.)

Στιγμιότυπο από το γεύμα προς τιμή του Υπουργού Κοτζιά (L118.115, Ε.Λ.Ι.Α.)

Ξενάγηση του Κ. Κοτζιά στα κλωστήρια Ναούσης, στη διάρκεια του ταξιδιού του στη Θεσσαλονίκη - Βέροια - Νάουσα (L118.132, Ε.Λ.Ι.Α.)

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Επιμέλεια: Αναστασία Ταναμπάση

ΚΕΠΑ Δ. Βέροιας

ΒΕΡΟΙΑ 1900-1975

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΟΚΡΑΤΙΑ ΩΣ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Στις 16 Οκτωβρίου 2014, ανήμερα της Επετείου απελευθέρωσης της Βέροιας από τον οθωμανικό ζυγό, τέθηκε σε κυκλοφορία η έκδοση της Κοινωφελούς Επιχείρησης Πολλαπλής Ανάπτυξης του Δήμου Βέροιας με τίτλο *Βέροια 1900-1975. Από την Οθωμανοκρατία ως τη Μεταπολίτευση*. Πρόκειται για ένα ιστορικό λεύκωμα, το οποίο τροφοδοτεί το παρόν της πόλης μας με εικόνες και μνήμες, αποτυπώματα του μακρινού ή πρόσφατου παρελθόντος της.

Ανεξάρτητα από την αδιαμφισβήτητη αισθητική ποιότητα του φωτογραφικού υλικού, οι 600 και πλέον φωτογραφίες που επιλέχθηκαν, αποτελούν πολύτιμες ιστορικές μαρτυρίες. Αποτελούν ένα είδος ντοκουμέντου με το οποίο δομείται η ιστορία «από τα κάτω» με επίκεντρο όχι μόνο τα σπουδαία πολιτικά ή στρατιωτικά γεγονότα της χώρας, αλλά και την καθημερινότητα και τις εμπειρίες των απλών ανθρώπων της πόλης.

Οι φωτογραφίες συνοδεύονται από κατατοπιστικές λεζάντες και κείμενα, την επιμέλεια των οποίων ανέλαβε ο Δρ. Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας, πρόεδρος της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ημαθίας. Η συμβολή του στην ανάδειξη, προβολή και διάσωση της τοπικής ιστορίας υπήρξε καθοριστικής σημασίας. Επιπλέον, για να αποδοθεί η ιστορική πραγματικότητα της «Βέροιας του χθες» σε μια άλλη γλώσσα, τα κείμενα μεταφράστηκαν στην αγγλική γλώσσα από την Αναστασία Γ. Ταναμπάση.

Το φωτογραφικό υλικό, που επιλέχθηκε να κοσμήσει το ιστορικό λεύκωμα της πόλης, κατανεμήθηκε χρονολογικά σε 3 μεγάλες ενότητες. Η Α' Ενότητα φέρει τον τίτλο «Από την Αυτοκρατορία στο Εθνικό Κράτος (1900-1925)», η Β' Ενότητα «Από τον Μεσοπόλεμο μέχρι το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου 1925-1950», ενώ η Γ' Ενότητα «Από το τέλος του Εμφυλίου ως τη Μεταπολίτευση». Η χρονολόγηση και τεκμηρίωση του υλικού βασίστηκε τόσο σε πρωτογενείς πληροφορίες από τους κατόχους των ιδιωτικών συλλογών όσο και σε ενδελεχή αρχειακή και βιβλιογραφική έρευνα. Παράλληλα, το όλο φωτογραφικό υλικό

επενδύθηκε με εισαγωγικά κείμενα, με απώτερο σκοπό να διατηρηθεί η ιστορική μνήμη και να μεταλαμπαδευθεί στις νεότερες γενιές.

Φυλλομετρώντας το λεύκωμα, οι ίδιες οι εικόνες μάς επιτρέπουν να φανταστούμε το παρελθόν πιο παραστατικά. Όπως σημειώνει ο ιστορικός Stephen Bann, η πρόσωπο με πρόσωπο επαφή μας με μια εικόνα μάς φέρνει πρόσωπο με πρόσωπο με την ιστορία. Ως εκ τούτου, κάνοντας ένα ταξίδι πίσω στο χρόνο, είναι δυνατόν να μεταβεί κανείς στην οθωμανική Βέροια, τότε που την αποκαλούσαν Καρα-Φεριέ και ήταν έδρα Καζά. Στη συνέχεια, με την ανατολή του 20^{ου} αιώνα, η πόλη και οι κάτοικοί της βρέθηκαν αντιμέτωποι με μια από τις πιο δύσκολες στιγμές της νεότερης ιστορίας της, την ένοπλη φάση του Μακεδονικού Αγώνα.

Τρίτη 16 Οκτωβρίου 1912 και τα πρώτα ελληνικά στρατεύματα εισήλθαν στην πόλη. Η πολυπόθητη ελευθερία είχε πια επιτευχθεί και οι κάτοικοι της Βέροιας έπρεπε να προσαρμοσθούν σε μια νέα πραγματικότητα. Από υπήκοοι μιας πολυπολιτισμικής οθωμανικής αυτοκρατορίας θα γίνονταν πολίτες ενός εθνικού κράτους. Ακολούθησαν ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, η Μικρασιατική Καταστροφή και η έλευση των προσφύγων. Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, η ρευστή πολιτική κατάσταση που επικράτησε οδήγησε στη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά. Στις 28 Οκτωβρίου 1940, με την κήρυξη του ελληνοϊταλικού πολέμου, στην πόλη στρατοπέδευαν αγγλικές δυνάμεις, με σκοπό τη συνδρομή στον αγώνα. Ωστόσο, στις 11 Απριλίου 1941 η Βέροια καταλήφθηκε από τους Γερμανούς μέχρι τις 27 Οκτωβρίου 1944.

Το κλίμα πόλωσης, που επικρατούσε στη χώρα μας ήδη από την Κατοχή, οδήγησε στο ξέσπασμα του Εμφυλίου Πολέμου και σε ένα νέο αιματοκύλισμα. Η μετεμφυλιακή περίοδος βρήκε τη Βέροια να προσπαθεί να ανακάμψει και να ενταχθεί στην ευρύτερη σύγχρονη και διαρκώς εξελισσόμενη πραγματικότητα. Ακολούθησε η δικτατορία των Συνταγματαρχών, μετά το τέλος της οποίας ξεκίνησε η περίοδος της Μεταπολίτευσης. Στιγμιότυπα όλων αυτών των ιστορικών γεγονότων περιλαμβάνονται στο ιστορικό λεύκωμα της Βέροιας.

Βασικοί συντελεστές του Ιστορικού Λευκώματος της Βέροιας υπήρξαν οι εξής: Ο Δρ. του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας, που ανέλαβε τη σύνταξη των κειμένων και το πολυσχιδές έργο της επιμέλειας της έκδοσης. Τα κείμενα μεταφράστηκαν από την υποψήφια Δρ. του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Αναστασία Γ. Ταναμπάση. Υπεύθυνος της σελιδοποίησης της έκδοσης ανέλαβε ο Ευάγγελος Οικονόμου, χάρη στην καλαισθησία του οποίου αναδείχθηκε η αξία του φωτογραφικού υλικού. Ψυχή της όλης εκδοτικής προσπάθειας καθώς και ο άνθρωπος που συνέβαλε καίρια στη συλλογή του φωτογραφικού υλικού του Λευκώματος, ήταν ο Διευθυντής της Κ.Ε.Π.Α. Δήμου Βέροιας, Ιωάννης Καμπούρης.

Απευθυνόμενη στον κάθε Βεροιώτη και Βεροιώτισσα, θα ήθελα να τονίσω ότι η αξία του υπό παρουσίαση λευκώματος δεν βρίσκεται μόνο στο γεγονός της φωτογραφικής αποτύπωσης των γεγονότων της περιόδου 1900-1975. Το ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι ξεδιπλώνεται στο μικρό ή μεγάλο παραλληλόγραμμο κάθε φωτογραφίας, το πορτραίτο μιας πόλης, που έχει χαραχτεί στη μνήμη πολλών από τους παλιούς κατοίκους της και οι οποίοι με τη συγκεκριμένη έκδοση έχουν πλέον την ευκαιρία να παρουσιάσουν στους νεότερους όλα αυτά, που τους είχαν προηγουμένως αφηγηθεί για μια Βέροια, που δεν είναι πια η ίδια...

Τέλος, μέσα από την παρούσα βιβλιοπαρουσίαση, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τους κυρίους κυρίες Ιωάννη Καμπούρη, Εμμανουήλ Ξυνάδα και Ευάγγελο Οικονόμου για την άψογη συνεργασία. Κυρίως, γιατί με έκαναν να πιστέψω ότι στη χώρα μας μπορεί να παραχθεί έργο σε υψηλό επίπεδο ποιότητας και αμοιβαίου σεβασμού.

ΦΟΡΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Επιμέλεια: Ιωάννα Ζιώγα

ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΩΝ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΒΕΡΟΙΑΣ

Ένας από τους συλλόγους που δραστηριοποιείται έντονα και με μεγάλη επιτυχία τα τελευταία χρόνια στη περιοχή μας είναι ο Όμιλος Φίλων Θεάτρου και Τεχνών Βέροιας.

Ο συγκεκριμένος σύλλογος είναι η συνέχεια του συλλόγου «Όμιλος Φίλων Θεάτρου» που ιδρύθηκε το 1976. Ο σύλλογος ανέπτυξε ιδιαίτερα πλούσια θεατρική δραστηριότητα την εποχή εκείνη και σε συνδυασμό με τη σύσταση του Μακεδονικού Θεάτρου την επόμενη χρονιά, ανέδειξαν σημαντικούς θεατράνθρωπους όπως οι Π. Κοντογιαννίδης, Δ. Μαυρόπουλος, Ο. Γωνιάδης, Γ. Ταϊπλιάδης. Με τη σύσταση όμως του ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας ο σύλλογος αδράνησε και ανέστειλε, όπως φάνηκε αργότερα, τη λειτουργία του.

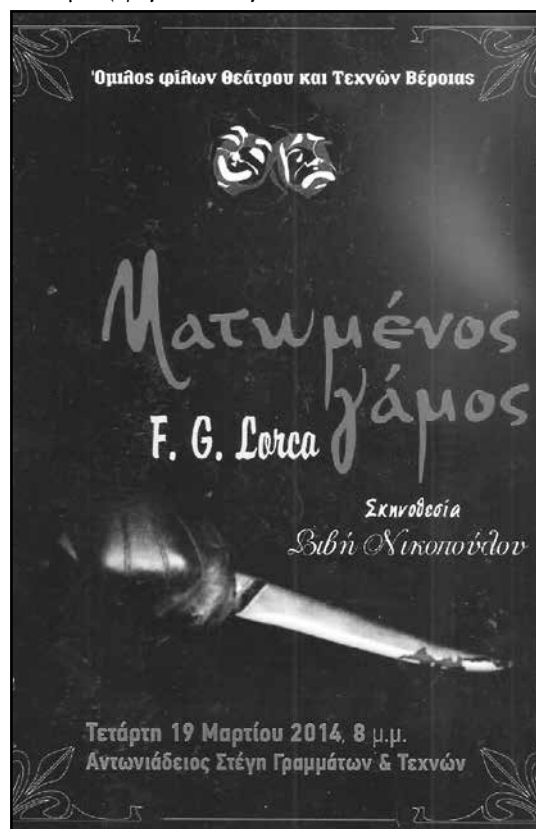
Οι φίλοι όμως του θεάτρου και της τέχνης ένιωθαν την απουσία ενός οργάνου που θα προάγει τέτοιου είδους δραστηριότητες. Για το λόγο αυτό, το 2006, με πρωτοβουλία του Θ. Πολυχρονιάδη, ξεκίνησαν οι απαραίτητες διεργασίες για την επανασύσταση του συλλόγου. Έτσι, μετά από τις απαραίτητες εργασίες, το Νοέμβριο εκείνης της χρονιάς διεξάγονται οι πρώτες εκλογές με πρώτο πρόεδρο τον Θ. Πολυχρονιάδη. Το 2007 τροποποιείται η ονομασία και το καταστατικό του συλλόγου και δημιουργείται ο «Όμιλος Φίλων Θεάτρου και Τεχνών Βέροιας».

Σκοπός του νέου συλλόγου, σύμφωνα με το καταστατικό του, είναι να συμβάλλει στην ανάπτυξη του μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου του λαού της Βέροιας και της ευρύτερης περιοχής, με τη θεατρική παρουσίαση έργων του κλασικού και σύγχρονου Ελληνικού και παγκόσμιου θεάτρου καθώς και στην καλλιέργεια κάθε μορφής τέχνης.

Τα μέσα για τη πραγματοποίηση των σκοπών του συλλόγου είναι η ίδρυση ερασιτεχνικών και πειραματικών θεατρικών ομάδων, η ίδρυση παιδικού θεάτρου, η διοργάνωση εκδηλώσεων, που έχουν σχέση με την τέχνη του θεάτρου, η μετάκληση και παρουσίαση θεατρικών συγκροτημάτων καθώς και εκδηλώσεων που έχουν σχέση με κάθε μορφή τέχνης (μουσική, εικαστικά, κινηματογράφος, κλπ.), η δημιουργική συνεργασία με κάθε πολιτιστικό φορέα και τέλος ο εθελοντισμός και η κοινωνική προσφορά.

Ο σύλλογος, από την ανασύστασή του και μέχρι σήμερα, έχει διοργανώσει πολλές εξαιρετικές και σημαντικές εκδηλώσεις με επίκεντρο πάντα την προαγωγή των τεχνών στον κόσμο της Ημαθίας. Μερικές από αυτές είναι θεατρικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις, αφιερώματα σε βεροιώτες καλλιτέχνες, παρουσιάσεις βιβλίων, ομιλίες, γιορτινά δρώμενα και τελευταία φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους και άλλες.

Επιγραμματικά αναφέρονται κάποιες από τις εκδηλώσεις του συλλόγου από το 2007 έως σήμερα:

2007

«Εξομολογήσεις Γυναικών» - Θεατρική παράσταση.

«Οι επιβάτες του φεγγαριού» - Παρουσίαση του βιβλίου του Άγγελου Αντωνόπουλου.

«Σημύδες» - Παρουσίαση CD του Κώστα Μπραβάκη.

«Τι είν' αυτό που το λένε αγάπη» - Μουσικοθεατρική παράσταση.

«1204. Η διαμόρφωση του νεότερου Ελληνισμού» - Παρουσίαση του βιβλίου του Γιώργου Καραμπελιά.

2008

«Η παράσταση αρχίζει» - Θεατρική παράσταση. Αφιέρωμα στον Βεροιώτη συνθέτη Γιώργο Καλογήρου.

«Με δύναμη από την Κηφισιά» - Θεατρική παράσταση. Αφιέρωμα στους αδερφούς Τσαχουρίδη.

2009

«Τα τηλέφωνα» - Θεατρική παράσταση.

2011

«Η γειτονιά των ονείρων» - Μουσικοθεατρική παράσταση.

2012

«Ο μικρός πρίγκηπας» - Θεατρική παράσταση.

2013

«Βέροια, πόλη μαγική» - Μουσικοθεατρική παράσταση

«Ο βαφτιστικός» - Οπερέτα

2014

«Ο Ματωμένος γάμος» - Θεατρική παράσταση.

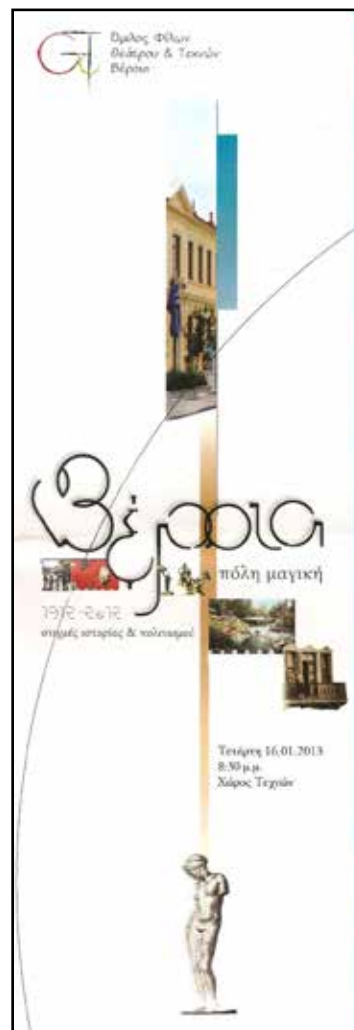
Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σχεδόν σε όλες τις παραπάνω εκδηλώσεις, ο Όμιλος Φίλων Θεάτρου και Τέχνης συνεργάστηκε με διάφορους φορείς πολιτισμού της πόλης μας (ΔΗΠΕΘΕ, ΚΕΠΑ, Δημοτική Βιβλιοθήκη, Δημοτικό Ωδείο κ.α.)

Ανάμεσα σε αυτές, ξεχωρίζει η εκδήλωση με τίτλο «Βέροια, πόλη μαγική», που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο 2013 στο Χώρο Τεχνών Βέροιας με τη συμμετοχή καλλιτεχνών από τη Βέροια και όχι μόνο. Η εκδήλωση, που πραγματοποιήθηκε με τη στήριξη της Κ.Ε.Π.Α. Δήμου Βέροιας, ήταν μια μεγάλη μουσικοθεατρική παράσταση με αφορμή τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της πόλης μας. Παρουσίαζε μέσα από τραγούδια, χορούς, θεατρικές παραστάσεις, video κ.α. τα χρόνια που ακολούθησαν μετά την απελευθέρωση.

Ο Όμιλος Φίλων Θεάτρου και Τέχνης, παρουσιάζει εξαιρετικό έργο όλα αυτά τα χρόνια και προσφέρει πολλά στη ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας.

Τα γραφεία του Ομίλου βρίσκονται στην οδό Ανοίξεως 88, η ηλεκτρονική του διεύθυνση είναι omilosart@yahoo.gr ενώ μπορείτε να πάρετε πληροφορίες από τη σελίδα του «Όμιλος Φίλων Θεάτρου & Τεχνών Βέροιας» στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ευχαριστούμε τον κ. Γιώργο Δουλγέρογλου, πρόεδρο του Δ.Σ. του Ομίλου, για τις πληροφορίες που μας παρείχε και για το υλικό που μας παραχώρησε και ευχόμαστε να συνεχίσει ο Όμιλος να εργάζεται με το ίδιο πάθος και την ίδια λαχτάρα, για την επίτευξη των σκοπών του.

Πεπραγμένα

Δ' Εβδομάδα Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Συνέντευξη Τύπου παραχώρησαν το πρωί της Παρασκευής (26/9) ο πρόεδρος της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας, δρ. **Εμμανουήλ Ξυνάδας**, με την παρουσία του Διευθυντή της ΚΕΠΑ Δ. Βέροιας **Γιάννη Καμπούρη** και της Ταμίας της Ε.Μ.Ι.Π.Η. **Ιωάννας Ζιώγα**, στην Αντωνιάδειο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Βέροιας, με αφορμή την επικείμενη διοργάνωση της "Δ' Εβδομάδας Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού 2014", από 1 έως 10 Οκτωβρίου.

Ο κ. Ξυνάδας αναφέρθηκε στην διοργάνωση της Εβδομάδας και τις εκδηλώσεις που θα γίνουν, ο κ. Καμπούρης αναφέρθηκε στους λόγους της συνεργασίας της ΚΕΠΑ με την Ε.Μ.Ι.Π.Η., ενώ η κα Ζιώγα ανακοίνωσε το αναλυτικό πρόγραμμα της Εβδομάδας.

Η Δ' Εβδομάδα Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας στην εκπομπή "Από το Ε μέχρι το Χ"

Στην καθημερινή μεσημεριανή εκπομπή της DION Τηλεόρασης Κ. Μακεδονίας "Από το Ε μέχρι το Χ", με παρουσιαστές τους **Εύη Μιχωλού** και **Χρήστο Χατζημίση**, ήταν προσκεκλημένοι ο πρόεδρος της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.) **Εμμανουήλ Ξυνάδας** και ο δημοσιογράφος του InVeria.gr, συνεργάτης της εκπομπής και μέλος του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η., **Νίκος Βουδούρης**, την Τρίτη 30 Σεπτεμβρίου 2014.

Οι προσκεκλημένοι της Εύης Μιχωλού και του Χρήστου Χατζημίση, μίλησαν για την επικείμενη έναρξη της Δ' Εβδομάδας Τοπικής Ιστορίας

και Πολιτισμού (1-10 Οκτωβρίου), στη Βέροια, αλλά και για την ίδρυση, τους σκοπούς και τις δράσεις της Ε.Μ.Ι.Π.Η., ενώ συζήτησαν για την αναγκαιότητα της καταγραφής και διάδοσης της Τοπικής Ιστορίας, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Γενικής Ιστορίας

Παρουσιάστηκε το νέο βιβλίο του Π. Πυρινού

Το νέο βιβλίου του **Παύλου Πυρινού** "**Βεροιώτικα και Ναουσαϊκά Σημειώματα**", που εκδόθηκε από την Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.), παρουσιάστηκε το απόγευμα της Τετάρτης 1 Οκτωβρίου 2014, στο Αρχοντικό Σαράφου, στη Βέροια.

Για το βιβλίο μίλησαν οι π. **Αθανάσιος Βουδούρης**, υπ. δρ. ΑΠΘ - μέλος Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η., ο οποίος αναφέρθηκε στην εργογραφία και τη συμβολή του Παύλου Πυρινού στην τοπική ιστοριογραφία και ο **Εμμανουήλ Ξυνάδας**, δρ. ΑΠΘ - πρόεδρος Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η., ο οποίος παρουσίασε το βιβλίο.

Την παρουσίαση της εκδήλωσης έκανε η γραμματέας του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. -Υπ. Δρ. ΠΔΜ **Αναστασία Ταναμπάση**, ενώ στο τέλος της εκδήλωσης έλαβε το λόγο ο ίδιος ο συγγραφέας, **Πάυλος Πυρινός**.

Παρουσίαση Α' Τόμου "Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου για την Ημαθία" στο Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας

Ο Α' Τόμος "**Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου για την Ημαθία**", παρουσιάστηκε από την Ε.Μ.Ι.Π.Η. το απόγευμα της Πέμπτης 2 Οκτωβρίου 2014, στον αύλειο χώρο του **Βυζαντινού Μουσείου Βέροιας**, στα πλαίσια των εκδηλώσεων της Δ' Εβδομάδας Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού 2014.

Τον Τόμο παρουσίασαν οι **Εύα Κοντογουλίδου** (Αρχαιολόγος - ΙΖ ΕΠΚΑ), **Δρ. Μαρία Χειμωνοπούλου** (Αρχαιολόγος - ΙΑ ΕΒΑ, μέλος Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.) και **Μαρία Πολατίδου** (Αρχαιολόγος - ΙΑ ΕΒΑ).

Μετά την παρουσίαση του Τόμου, έγινε ξενάγηση του κοινού στην έκθεση που φιλοξενείται στο ισόγειο του Βυζαντινού Μουσείου με γενικό τίτλο "**Παναγία μου**", όπου εκτίθενται διάφορες εικόνες και άλλα εκκλησιαστικά κειμήλια, από διάφορους Ναούς της περιοχής και ιδιωτικές συλλογές.

Δ' Επιστημονική Ημερίδας Τοπικής Ιστορίας

Πραγματοποιήθηκαν το απόγευμα της Παρασκευής 3/10/2014 και το Σάββατο 4/10/2014, οι εργασίες της Δ' Επιστημονικής Ημερίδας Τοπικής Ιστορίας, με θέμα **"Μιλάμε για τη Βέροια του 20ου αιώνα (1940-1950). Η δεκαετία των μεγάλων ανατροπών και συγκρούσεων"**, που διοργάνωσε η Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού, στο Χώρο Τεχνών Βέροιας.

Στην έναρξη της Ημερίδας, απηύθυνε χαιρετισμό ο πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. **Εμμανουήλ Ξυνάδας**, ενώ στη συνέχεια οι καθηγητές του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ, **Λουκιανός Χασιώτης** (επίκουρος) και **Αθανάσιος Σφήκας** (αναπληρωτής), πραγματοποίησαν την εναρκτήρια συνεδρία, κάνοντας κριτική προσέγγιση του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου.

Στη συνέχεια, ξεκίνησε η Α' Συνεδρία, προεδρεύοντας του αν. καθ. **Αθανασίου Σφήκα**, κατά τη διάρκεια της οποίας πραγματοποιήθηκαν οι εξής εισηγήσεις:

Άντα Κάπολα - Αγγελική Χριστοδούλου: Τεκμήρια για την ιστορία της Βέροιας στις συλλογές των ΑΣΚΙ (την έκανε η Α. Χριστοδούλου)

Ελένη Τζαβέλα: Τεκμήρια από τη δεκαετία του 1940 στις συλλογές των Γ.Α.Κ. – Αρχεία Ν. Ημαθίας (την διάβασε η **Ολυμπία Μπέτσα**)

Δρ. Μαρία Χειμωνοπούλου: Αρχαιολογικά πεπραγμένα της Βέροιας και της περιοχής της στη δεκαετία 1940-1950.

Το Σάββατο 4 Οκτωβρίου το πρόγραμμα περιελάμβανε τις παρακάτω εισηγήσεις:

Β' Συνεδρία (Πρόεδρος: **Δρ. Χρήστος Σκούπρας** – Δρ. Παν. Δυτ. Μακεδονίας)

Γρηγόρης Γιοβανόπουλος: Αντιστασιακά και εμφυλιοπολεμικά περιστατικά στην ευρύτερη περιοχή της Ημαθίας / **Γιάννης Μελιόπουλος:** Πλευρές της εκπαιδευτικής διαδικασίας και πολιτικής στην πόλη της Βέροιας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '40 /

Αναστασία Γ. Ταναμπάση: Κατάστιχα Επιθεωρήσεως του ρουμανικού σχολείου Βέροιας την περίοδο της κατοχής / **Αντώνης Χατζηκώστας:** Στιγμιότυπα από την αθλητική ζωή στην Ημαθία κατά την περίοδο 1946-1949

Γ' Συνεδρία (Πρόεδρος: **Θεοδόσης Τσιρώνης** – Δρ. Α.Π.Θ.)

Δημήτρης Καρασάββας: Η μνήμη της κατοχής στην Βέροια μέσα από τις τοπικές μαρτυρίες / **Δρ. Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας:** Η στάση της Τοπικής Εκκλησίας της Βέροιας στην Κατοχή και τον Εμφύλιο, όπως αυτή αποτυπώνεται στον εκκλησιαστικό λόγο / **π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης:** Τα Άλλα θύματα του Εμφυλίου στην Ημαθία»:

Ανασυνθέτοντας τον κατάλογο του "Αίματηρού ἀπολογισμού τῆς Ἑαμοκρατίας ἐν τῇ περιφερείᾳ Βερορίας", του μητροπολίτη Βεροίας και Ναούσης Αλέξανδρου Δηλανά

Δ' Συνεδρία (Πρόεδρος: **Αναστασία Ταναμπάση** – υπ. Δρ. Α.Π.Θ.)

Κώστας Βλαστάρης: Η εκπαίδευση στη Βέροια 1940 ως το 1950: κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις / **Αλέκος Χατζηκώστας:** Από την Απελευθέρωση μέχρι την Συμφωνία της Βάρκιζας (Πλευρές της περι-

όδου Οκτώβρης 1944 – Φλεβάρης 1945 στην Βέροια) / **Δρ. Χρήστος Σκούπρας:** Η «εποχή» του εμφυλίου πολέμου (1946-1949) στη Βέροια / **Ευγενία Καβαλάρη:** Η μάχη της Νάουσας (Γενάρης του 1949) και οι αναφορές της στο Ρ/Σ «Ελεύθερη Ελλάδα» του ΔΣΕ / Συζήτηση - Παρεμβάσεις του κοινού.

Το τέλος της Ημερίδας, έγινε την με την εξαγωγή των συμπερασμάτων της, από τον ιστορικό και μέλος του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. **π. Αθανάσιο Γ. Βουδούρη.**

Παράλληλα, ανακοινώθηκε και το θέμα της επόμενης ημερίδας το οποίο πρόκειται να είναι: **Μιλάμε για Βέροια του 20ου αιώνα (1950-1974). Από τον Εμφύλιο στη Χούντα.**

Με εκπαιδευτικό πρόγραμμα ολοκληρώθηκαν οι εκδηλώσεις της Δ' Εβδομάδας Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού 2014

Με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «*Η Βέροια στην Κατοχή και το Εμφύλιο*» ολοκληρώθηκαν την Πέμπτη 9 Οκτωβρίου 2014 οι εκδηλώσεις της Δ' Εβδομάδας Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού 2014.

Οι εκδηλώσεις ξεκίνησαν την 1η Οκτωβρίου με την παρουσίαση του έργου του **Παύλου Πυρινού** «*Βεροιώτικα και Νουσαίικα Σημειώματα*» και συνεχίστηκαν σε όλη τη διάρκεια του δεκαημέρου με ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις σχετικές με το γενικό θέμα της εβδομάδας «*Κατοχή – Αντίσταση – Εμφύλιος, Η δεκαετία των μεγάλων ανατροπών και συγκρούσεων (1940-1950)*».

Πέρα από την Επιστημονική Ημερίδα, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση την Τρίτη 7 Οκτωβρίου, όπου δόθηκε η ευκαιρία στους παρευρισκόμενους να γνωρίσουν σημεία, κτίρια, γειτονιές, οικίες της πόλης στα οποία διαδραματίστηκαν σκηνές των γεγονότων της δεκαετίας 1940-1950, ενώ οι εκδηλώσεις ολοκληρώθηκαν με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «*Η Βέροια στην Κατοχή και το Εμφύλιο*», το οποίο παρακολούθησαν παιδιά της Στ' τάξης του 8ου Δημοτικού Σχολείου Βέροιας.

Το πρόγραμμα επιμελήθηκαν οι **Αναστασία Ταναμπάση** και **Μαρία Χειμωνοπούλου**, ενώ παρουσιάστηκε με τη συνδρομή της **Ιωάννας Ζιώγα**.

Ευχαριστήριο

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. αισθάνεται την υποχρέωση να ευχαριστήσει όλους τους συνδιοργανωτές και συγκεκριμένα:

- Την Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας, για την δωρεάν παραχώρηση των χώρων, όπου πραγματοποιήθηκαν οι εκδηλώσεις, την υλικοτεχνική υποδομή και τη συμβολή της στην προβολή των εκδηλώσεων.
- Την 11η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και το Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας για την παραχώρηση του αύλειου χώρου του Μουσείου.
- Τα Γ.Α.Κ. Ν. Ημαθίας για τη φιλοξενία της εκδήλωσης στο χώρο των αρχείων.

Επίσης ευχαριστίες οφείλονται στους χορηγούς των εκδηλώσεων:

Βιβλιοπωλείο Νίκος Πυρινός, Κτήμα Δαλαμάρα, Κρεοπωλείο Κωνσταντούδης και ΣΙΑ, Μεζεδοπωλείο Αγγελικόν, Μεζεδοπωλείο Στάσου Μύγδαλα, Τυροκομικά Πατσιαβούρας

Τέλος, ευχαριστίες οφείλονται και στους χορηγούς επικοινωνίας:

InVeria.gr - Ειδησεογραφικός Κόμβος Ημαθίας και **DION** Τηλεόραση Κ. Μακεδονίας, για την πλήρη κάλυψη των εκδηλώσεων, καθώς και τα όλα ΜΜΕ που πρόβαλαν τις εκδηλώσεις, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Εταιρεία Μελετών Ιστορίας & Πολιτισμού Ν. Ημαθίας

Συνθέτοντας το θρησκευτικό & εθνοτικό μωσαϊκό
της Ημαθίας του 20ου αιώνα

Ιστορία - Δομές - Κοινωνικές προεκτάσεις

Α' Επιστημονική Ημερίδα

Θρησκευτικές κοινότητες της Βέροιας

Συνύπαρξη - Συμβίωση - Συμπόρευση

18 ΤΕΤΑΡΤΗ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ
ώρα 6:30 μ.μ.

Ευαγγελική Εκκλησία Βέροιας
Ελευθερίας 4
(Συμβολή Μητροπόλεως)

Ας αποδομήσουμε αυτά που μας πλῆγωσαν ....

κι ας μιλήσουμε γι' αυτά που μας ενώνουν!

